МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Кафедра дошкільної освіти

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Колективна монографія

За редакцією А. М. Залізняк

Умань
Візаві
2024

2024УДК 378.018.8:373.2.011.3-051(02)
С94

Авторський колектив: А. Залізняк, Б. Семчук, І. Найдюк, В. Кривда, С. Гарбар.

Рецензенти:

Загородня Л. П., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Іщенко Л. В., доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Бабюк Т. Й., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методик дошкільної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Рекомендовано до друку вченою радою
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 20 від 28 травня 2024 року)

Сучасні тенденції підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти С94 до професійної діяльності: практичний аспект :кол. моногр. /
[А. Залізняк, Б. Семчук, І. Найдюк[та ін.] ; за ред. А. М. Залізняк ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Каф. дошкільної освіти. – Умань : Візаві, 2024. – 195 с.

Монографія представляє науково-практичну складову підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до професійної діяльності. У колективній монографії міститься п'ять параграфів, які доповнюють один одного і спрямовані на пошук нових ефективних шляхів організації освітнього процесу в закладі вищої освіти, формування сучасного фахівця дошкільної освіти, здатного до творчої професійної самореалізації, самовдосконалення та саморозвитку

Рекомендовано викладачам та здобувачам вищої освіти, педагогам дошкільної освіти.

УДК 378.018.8:373.2.011.3-051(02)

© Авторський колектив, 2024

ЗМІСТ

Передмова…… **4**

Підготовка фахівців дошкільної освіти до роботи з сім'єю з фізичного виховання дітей дошкільного віку (**Алла Залізняк**)……. **5**

Підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в ЗДО (**Богдан Семчук**)…… **42**

STREAM-технології як інноваційний підхід до вирішення завдань сучасної дошкільної освіти (**Ірина Найдюк**)…….. **79**

Практико-орієнтовані технології підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в умовах дистанційного проходження педагогічної практики (**Валентина Кривда**)……. **118**

Підготовка фахівців дошкільної освіти до використання в освітньому процесі мультиплікаційних фільмів (**Світлана Гарбар**)…….... **154**

Висновки……. **193**

ПЕРЕДМОВА

На сучасному етапі акцентується значна увага на необхідності підвищення якості підготовки фахівців нової генерації та нових вимогах до професійної підготовки майбутніх педагогів, спроможних адаптуватися до швидкоплинних змін у професійній діяльності, самостійно поповнювати професійні знання та збагачувати власний професійний досвід упродовж усього життя. Тому вимога сьогодення – реформувати освітянську галузь, модернізувати зміст освіти у зв'язку зі змінами державних пріоритетів та світових тенденцій.

На підготовку майбутніх педагогів дошкільної освіти в нових умовах українського суспільства наголошують: Закон України «Про освіту», Державна програма «Освіта. Україна XXI століття», Національна програма «Діти України», Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті та інші нормативні документи.

У процесі підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти має місце низка суперечностей між:

–зростаючими вимогами сьогодення до професійного рівня підготовки майбутнього вихователя і його недостатньою підготовленістю;

–необхідністю якісної підготовки фахівців і рівнем організації освітнього процесу у вищій школі.

Відтак, виникає проблема підготовки майбутнього вихователя до професійної діяльності відповідно до сучасних запитів професійно педагогічної діяльності в Україні.

Метою підготовки монографії стало комплексне вивчення актуальних наукових проблем у галузі професійної підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Представлені праці в монографії мають практичну спрямованість та є гідною відповіддю колективом авторів на потребу в системному осмисленні актуальних проблем дошкільної освіти. Результати досліджень були апробовані та представлені на науково практичних конференціях різних рівнів.

Монографія адресована викладачам закладів вищої освіти, здобувачам вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта та педагогам дошкільного профілю.

Алла Залізняк, *кандидат педагогічних наук,*
доцент кафедри дошкільної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ З СІМ'ЄЮ ІЗ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Залізняк Алла

Інтеграція і глобалізація соціальних, економічних, культурних процесів, що відбуваються в Україні, вимагають оновлення системи педагогічної освіти, підготовки нової генерації педагогічних кадрів.

Традиційна система підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти не в повній мірі враховує актуальні проблеми щодо фізичного виховання в сім'ї, взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї, професійно-педагогічної діяльності вихователів з батьками. Тому виникає суперечність між вимогами держави до професійної діяльності спеціалістів дошкільного виховання і недостатньою підготовленістю вихователів у нових сучасних умовах.

На підготовку фахівців дошкільної освіти в нових умовах українського суспільства наголошують: Закон України «Про освіту», Державна програма «Освіта. Україна XXI століття», Національна програма «Діти України», Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті та інші нормативні документи.

У Законі України «Про вищу освіту» зазначається, що «підготовка за напрямами і спеціальностями фахівців усіх освітніх та освітньо-кваліфікаційних рівнів здійснюється за відповідними освітньо-професійними програмами ступенево або неперервно залежно від вимог оволодіння певною сукупністю умінь та навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності» [9, с. 5]. Закон України «Про вищу освіту» передбачає створення всіх відповідних умов для самореалізації та самоствердження особистості, забезпечення потреби суспільства у кваліфікованих фахівцях.

У Концепції педагогічної освіти зазначено, що її основне завдання – «професійна підготовка педагога, здатного забезпечити всебічний розвиток людини, як особистості і найвищої цінності суспільства» [12, с. 2].

Проблема підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'єю з фізичного виховання дітей дошкільного віку є складною і багатоплановою. Для досягнення мети і реалізації завдань нашого дослідження насамперед з'ясуємо сутність ключового поняття «підготовка».

У великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «підготовка» розглядається, як дія за значенням підготовити; запас знань, навичок, досвід і т. і., набутий у процесі навчання, практичної діяльності [5, с. 767], а поняття «підготовити» має такі смислові відтінки:

– забезпечувати здійснення, проведення, існування чогось, завчасно роблячи, готуючи для цього все необхідне;

– давати необхідний запас знань, передавати навички, досвід і т. ін. у процесі навчання, практичної діяльності;

– передбачаючи, відчуваючи що-небудь, повідомити когось, навчити чогось і т. ін. заздалегідь, завчасно [5, с. 767].

Складовою підготовки, її головним показником є готовність, що трактується у вищевказаному словнику у двох значеннях, як стан готового і бажання зробити що-небудь [5, с. 194].

Термін «готувати» визначається, як робити придатним, готовим для використання. Навчати з якою-небудь метою, давати необхідні знання; підготовляти; працювати, розробляючи, що-небудь, здійснюючи якесь завдання [5, с. 194].

Нами виділена така підструктура як «підготовленість», тому що в ній лежить початок здійснення готовності. Під професійною підготовленістю людини розуміють її якості, які визначаються сукупністю спеціальних знань, умінь, навичок, обумовлюють її здатність до діяльності, що сприяє розвитку певних моральних якостей. Отже, зазначені терміни збагачують поняття «підготовка». Під змістом підготовки розуміють систему педагогічних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення професійних функцій вихователя.

Проблему професійної підготовки майбутніх педагогів досліджують сучасні українські вчені: І. Бех, В. Бобрицька, В. Будак, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, Н. Дем'яненко, І. Зязюн, В. Луговий, Е. Лузік, Г.Козлакова, В.Кузь, О. Олексюк, О. Пєхота, Л. Пуховська, С. Сисоєва та інші.

Процес професійної підготовки педагогічних факультетів досить складний. У науковій літературі нами виявлено 3 періоди професійної підготовки:

– довузівський період – це формування основ педагогічних умінь і навичків у школі (в процесі навчання і суспільно-педагогічної роботи);

– вузівський – оволодіння педагогічними уміннями та навичками в процесі навчальних занять (по психолого-педагогічним, спеціальним і

суспільно-політичним дисциплінам), під час педагогічної практики, позааудиторної роботи зі студентами;

– післявузівський – удосконалення практичних умінь і навичок в процесі... самостійної роботи.

В процесі теоретичного аналізу філософської і психолого-педагогічної літератури нами встановлено, що в дослідженні змісту професійної підготовки вчителя-вихователя виявлено декілька напрямків:

– перший напрям характеризується розробкою професіограми, в якій визначається зміст, система теоретичних знань, перелік педагогічних умінь і навичок вчителя-вихователя, створюється модель спеціаліста на рівні випускника педагогічного вузу;

– другий напрям характеризується дослідженням структури педагогічної діяльності, зокрема досліджуються функціональні компоненти діяльності вчителя-вихователя: гностичні, прогностичні, конструктивні, конструктивно-моделюючі, комунікативні, організаторські;

– третій напрям характеризується розробкою змісту, форм, методів формування теоретичних знань і педагогічних умінь.

Науковці зазначають, що з метою підвищення якості і ефективності професійної підготовки учителя в процесі його навчання в інституті викладачі повинні надавати належну увагу формуванню у студентів педагогічних умінь і навиків самостійної роботи. До них відносять:

– гностичні – це уміння встановлювати внутрішні зв’язки і відношення між окремими фактами, поняттями, процесами і явищами дійсності;

– предметні – у відповідності з вибраним предметом викладання;

– професіональні – у відповідності з функціями учителя навчального предмета, вихователя.

У структурі педагогічної діяльності науковці виокремлюють такі функції: інформаційу, розвиваючу, орієнтаційну, мобілізаційну, дослідницьку (або гностичну), конструктивну, організаційну, комунікативну.

Ми погоджуємося з тим, що у закладі вищої освіти важливу роль відіграє період навчання, коли здійснюється, з однієї сторони, професійне навчання і виховання студента, а з іншої – процес самоосвіти і самовиховання.

Р. Скульський особливу увагу приділяє самоосвіті та вдосконаленню професійної підготовки вчителя. В діяльності учителя, яка направлена на

організацію навчального процесу, виділяє такі основні функції: конструктивну, організаторську, комунікативну, гностичну, а також такі, як інформаційну, орієнтаційну, дослідницьку, виховну-розвиваючу, мобілізаційну. Всі названі компоненти тісно взаємопов'язані між собою та реалізуються на всіх етапах навчального процесу. Відомий вчений підкреслює, що педагогічними передумовами самовдосконалення педагога є спеціальні знання та уміння, тобто теоретична та практична підготовка [20; 21].

Останні роки відзначаються широким впровадженням системного підходу до розробки проблеми підготовки вчителя-вихователя. Серед багатьох наукових досліджень варто відмітити дисертаційне дослідження О. Поліщук присвячене проблемі підготовки студентів до естетичного виховання дошкільників засобами українського народного декоративно-прикладного мистецтва [18]. Н. Бугаєць досліджує проблему професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів до роботи з сім'єю учня [4]. Розглядає теретико-методологічні та методичні основи художньо-педагогічної підготовки студентів факультету дошкільного виховання педагогічного університету Г. Підкурганна [16]. Предметом дослідження Н. Грамми є теоретико-мнетодичні засади фахової підготовки педагога-вихователя дошкільного закладу до економічного виховання дітей [8]. Розроблена соціально-орієнтована методика підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи з батьками Т. Шансковою [26]. У дослідженні Г. Бєлєнької розкрито сутність формування фахової компетентності [2]. Плохій З. розкрила питання підготовки вихователів до організації еколого-дослідницької діяльності дітей в природі.

Проаналізувавши теоретичні засади підготовки педагогів-вихователів, ми стверджуємо, що процес підготовки майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти до роботи з батьками з фізичного виховання дітей дошкільного віку залишається не вивченим і тому не потрібно відкладати вирішення даної проблеми.

Необхідність родинного й суспільного виховання потребує внесення змін у процес підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'єю з фізичного виховання дітей дошкільного віку відповідно до сучасних запитів соціально-педагогічної діяльності в Україні.

Велике значення в організації фізичного виховання дітей дошкільного віку відіграє підготовка фахівців дошкільної освіти до роботи з сім'єю з означеної проблеми.

Загальну проблему взаємодії сім'ї та дошкільного закладу висвітлено у багатьох сучасних наукових дослідженнях: О. Кононко, В. Котирло, Н. Лисенко, Н. Побірченко, В. Постового, Н. Химич С. Ладивір, Т. Маркової, Т. Поніманської та інших.

Сучасна дослідниця М. Машовець зазначає, що вирішення педагогічних проблем у сім'ї потребує спеціальної підготовки батьків, кваліфікованої допомоги фахівців та наукового забезпечення на теоретичному і практичному рівнях [14].

Сьогодення визначає провідну роль сім'ї у вихованні дітей, про що зазначено в Конституції України, Національній програмі «Діти України», Законі України «Про дошкільну освіту».

Вивчення чинного законодавства України про освіту, основних документів уряду про освіту приводить до висновку, що робота педагога з батьками дітей є одним із напрямків педагогічного процесу, умовою успішного його здійснення.

Так, у Законі України «Про дошкільну освіту» зазначено, що батьки є учасниками освітнього процесу школи, закладу дошкільної освіти. У Законі України «Про дошкільну освіту», зокрема у статтях 8, 36 йдеться про підвищення якісного рівня освітньої роботи з дітьми, який має забезпечувати заклад дошкільної освіти у тісній співдружності з батьками [10]. Тому саме від вихователів батьки потребують кваліфіковану допомогу з питань виховання взагалі, і зокрема з фізичного виховання.

У «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст.» підкреслюється, що система освіти має забезпечувати «… навчання ... навичок поведінки у сім'ї, колективі й суспільстві, системі соціальних відносин», а рівний доступ до якісної освіти забезпечується співпрацею з сім'єю, допомогою їй у догляді та навчанні дітей.

Для з'ясування сутності поняття «взаємодія сім'ї і закладу дошкільної освіти» необхідно визначитися із самим поняттям «взаємодія». Розкриємо зміст даного поняття.

Поняття «взаємодія» у словнику термінів і понять сучасної освіти розглядається, як «взаємозалежний обмін діями, організація людьми взаємних дій, спрямованих на реалізацію спільної діяльності» [22, с. 20].

Поняття «взаємодія» тісно пов'язане поняттям *«інтеграція».*

За тлумаченням педагогічного словника **«***інтеграція (лат integratio – відновлення, заповнення, від ціле – цілий)* – об'єднання в ціле раніше різнорідних частин та елементів. Процеси інтеграції можуть мати місце як

в рамках вже сформованої системи -в цьому випадку вони ведуть до підвищення рівня її цілісності та організованості, так і при виникненні нової системи з раніше не зв'язаних елементів. Частини інтегрованого цілого можуть володіти різним ступенем автономії. Під інтеграцією у широкому сенсі розуміють процес становлення цілісності. Визначення інтеграції як процесу взаємопроникнення означає не розчинення одного в іншому, а їх єдність, тобто збереження взаємодіючих систем і налагодження між ними взаємних контактів. Інтеграцію розглядають також як ієрархічне узагальнення (синтез), об'єднання на різних рівнях (предметний, міжпредметний, психологічний).

Стосовно до системи навчання поняття «інтеграція» може приймати два значення: 1) це створення цілісного уявлення про навколишній світ(тут інтеграція розглядається як мета навчання); 2) це знаходження спільної платформи зближення предметних знань (тут інтеграція – засіб навчання). Інтеграція – є процесом внутрішньої взаємодії, взаємопроникнення наукових знань, що представляють навчальні предмети» [24, с. 169-170].

Інакше кажучи, поняття «інтеграція» означає єдність та взаємодію, що відіграє вагоме значення в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Здійснюючи фізичне виховання дітей дошкільного віку, вихователь закладу дошкільної освіти має здійснювати роботу щодо інтеграції педагогічного партнерства з сім'єю за такими напрямами:

– аналітичний, що характеризується вивченням можливостей сім'ї для участі у фізичному вихованні дітей дошкільного віку;

– просвітницько-формуючий – спрямований на підвищення педагогічної освіти батьків;

– процесуально-активізуючий – полягає у необхідності залучення батьків до педагогічного партнерства з вихователями, дітьми.

Аналітичний напрям інтеграції педагогічного партнерства вихователя з сім'єю включає «знати сім'ю» для того, щоб уміти оцінити характер впливу на особистість дитини зі сторони усіх членів сім'ї, виявити тенденції розвитку дитини, визначити позитивні сторони сімейного фізичного виховання, знайти психолого-педагогічні основи контакту з батьками вихованців. При вивченні виховного потенціалу сім'ї доцільно використовувати комплекс прийомів і методів (спостереження, анкета, тести, інтерв'ю, бесіда з батьками і дітьми, опитування, метод вивчення документів тощо).

Просвітницько-формуючий напрям інтеграції педагогічного партнерства вихователя з сім'єю передбачає пошук нових, оптимальних форм і методів взаємодії з батьками. Адже заклад дошкільної освіти є найпершим суспільним середовищем для дітей, що забезпечує всесторонній розвиток, сприяє набуттю життєвого досвіду, стає посередником між сім'єю та довкіллям. Проте, як засвідчує практика, сімейне виховання має ряд педагогічних проблем. Їх вирішення потребує спеціальної підготовки батьків, кваліфікованої допомоги фахівців та наукового забезпечення на теоретичному і практичному рівнях.

Мета процесуально-активізуючого напрямку інтеграції педагогічного партнерства вихователя з сім'єю полягає в залученні батьків до освітнього процесу з дітьми. При цьому слід пам'ятати, що батьки виступають не просто як експерти чи спостерігачі роботи педагогів, вони є рівноправними партнерами і союзниками. Важливим аспектом означеного напрямку інтеграції педагогічного партнерства вихователя з батьками дітей дошкільного віку є нетрадиційні форми роботи: родинні фізкультурні свята та дозвілля, ділові ігри, зустрічі на педагогічних посиденьках, трудовий десант, художня майстерня, педагогічна газета тощо.

Зазначимо, що всі три напрямки інтеграції педагогічного партнерства вихователя з сім'єю взаємопов'язані, взаємообумовлені, багатофукціональні за метою, змістом та формами організації залучення батьків до педагогічної діяльності.

Інтеграція вихователів закладу дошкільної освіти з батьками передбачає розв'язання таких завдань з фізичного виховання дітей дошкільного віку, як: оздоровчі, освітні, виховні.

Фізичне виховання дітей дошкільного віку – наука про загальні закономірності фізичного виховання дитини. У відповідність з цим теорія фізичного виховання дітей пізнає загальні закономірності управління розвитком дитини в процесі виховання і навчання.

Програми виховання і навчання у дошкільних закладах України визначають конкретні завдання і зміст роботи з фізичного виховання дітей кожної вікової групи.

Фізичне виховання сприяє повноцінному фізичному розвитку дитини, підвищенню рівня функціональних та адаптаційних можливостей організму. Фізичне виховання є однією з передумов ефективності розумового, морального, естетичного виховання, а належний рівень

загального розвитку робить привабливою мету, що пов’язана із досягненням фізичної досконалості.

Мета фізичного виховання розкривається та конкретизується в загальних завданнях, які вирішуються залежно від особливостей вікового розвитку дітей. Реалізація мети з фізичного виховання вирішується розв’язанням комплексу таких завдань:оздоровчих, освітніх та виховних.

Оздоровчі завдання:

1. Охорона життя та зміцнення здоров‘я дітей, загартовування організму.

2. Своєчасний розвиток усіх систем організму, збільшення їх функціональних можливостей, фізичної та розумової працездатності.

2. Формування правильної постави та стопи, розвиток усіх груп м'язів.

3. Підвищувати рівень стійкості організму до впливу несприятливих факторів навколишнього середовища.

4. Спонукання дітей до самостійного використання добре знайомих видів і способів загартування вдома і в дитячому садку.

Зауважимо, що оздоровчі завдання фізичного виховання спрямовані на охорону життя й зміцнення здоров’я, поліпшення фізичного розвитку і загартування організму дитини. Завдання зміцнення здоров’я визначаються по кожній функціональній системі, зокрема: кістковій, м’язовій, серцево-судинній, дихальній, нервовій, травневій. Також важливим завданням є регулювання маси тіла дітей, підвищення фізичної та розумової працездатності. Задля вирішення оздоровчих завдань доцільно необхідно створювати відповідні умови (раціональне харчування, особиста гігієна, правильний режим праці та побуту), організовувати різні види фізичної діяльності (заняття, ранкова гімнастика, рухливі ігри, фізкультурні хвилинки та паузи, прогулянки та екскурсії за межі закладу дошкільної освіти) та організовувати активний відпочинок дітей (дні здоров’я, фізкультурні свята, вечори відпочинку, розваги, пішохідні переходи, індивідуальна робота з дітьми і заняття з невеликими групами, самостійні заняття фізичними вправами) [6].

Вирішенню вищеозначених завдань сприяє створення відповідних умов (раціонального режиму, харчування й ін.), урізноманітнення організаційних форм фізичного виховання (заняття, ранкова гімнастика, рухливі ігри тощо), підвищення рухової активності дітей протягом дня тощо [6].

Основним результатом вирішення оздоровчих завдань повинно бути покращення фізичного стану дитини, її фізичного розвитку, підвищення захисних властивостей і стійкості організму до різних захворювань, опірності до негативних умов зовнішнього середовища. Добре здоров’я визначається нормальною роботою всіх органів і систем організму. Головне – переконати дитину в значенні правильної постави для її здоров’я та краси, навчити правил самоконтролю під час сидіння, стояння, ходіння, раціонального розподілу навантаження [6].

Освітні завдання:

1. Формувати уявлення про своє тіло, про необхідність збереження свого здоров'я.

2. Опанування різновидів життєво необхідних рухів - ходьби, бігу, стрибків, лазіння.

3. Збільшувати запаси рухових навичок та вмінь за рахунок розучування спортивних вправ та ігор з елементами спорту.

4. Формування культурно-гігієничних навичок.

5. Розширювати знання дітей про розмаїття фізичних і спортивних вправ.

Освітні завдання у процесі фізичного виховання спрямовані на формування рухових навичок і вмінь, розвиток фізичних якостей (спритність, швидкість, рівновага, окомір, гнучкість, витривалість, сила), прищеплення навичок правильної постави, гігієни, освоєння доступних спеціальних знань. Підкреслимо, що саме у процесі фізичного виховання діти здобувають потрібні знання про поведінку тварин, птахів, комах, явища природи та довкілля [6].

Формування рухових навичок і вмінь, виховання фізичних якостей – це розвиток життєво необхідних видів рухових дій: ходьби, бігу, стрибків, метання, лазіння, плавання, їзди на велосипеді; рухів рук, ніг, тулуба; шикування та перешиковування. Рухова діяльність впливає на формування фізичних якостей організму дитини. Рухові навички полегшують зв'язок дитини з навколишнім середовищем і сприяють його пізнанню [6].

Завдяки пластичності нервової системи у дітей рухові навички формуються порівняно легко, і більшість з них діти використовують у повсякденному житті. Правильне виконання фізичних вправ ефективно впливає на розвиток м'язів, зв'язок, суглобів, кісткової системи, що дозволить сформувати рухові навички й економити сили дитини [6].

У дошкільників формуються вміння та навички виконання вправ із шикувань і перешикувань, загальнорозвиваючі, основні рухи, вправи спортивного характеру, а також елементи спортивних ігор. Засвоєння цих рухових дій дитиною сприяє розширенню її рухового досвіду, який дозволяє більш впевнено діяти у різноманітних умовах життя [6].

Дітям дошкільного віку повідомляють елементарні знання про користь виконання фізичних вправ, способи виконання рухів (техніку), правила рухливих ігор, призначення фізкультурного інвентарю та способи його зберігання; доступні дітям відомості про особисту та суспільну гігієну – правила догляду за тілом, одягом, взуттям, фізкультурним обладнанням тощо[6].

Виховні завдання:

1. Розвивати у дітей інтерес до різних видів рухової діяльності (навчальної, ігрової, трудової тощо)

2. Підвищувати рівень довільності дій дітей.

3. Розвивати у дітей наполегливість і витримку при досягненні мети, прагнення до якісного виконання рухів.

4. Розвивати доброзичливі відносини з однолітками в процесі спільної рухової діяльності.

5. Виховувати любов до спорту.

6. Формувати позитивні моральні та вольові риси характеру.

Виховні завдання реалізуються у вихованні в дітей культурно-гігієнічних навичок і вмінь здорового способу життя, потреби та звички щоденно займатися фізичними вправами, розвитку вміння самостійно займатися фізичними вправами у дитячому садку та вдома [6].

Виховні завдання означеного напряму спрямовані на виховання позитивних вольових рис характеру (організованість, дисциплінованість, самостійність, активність, рішучість, витримка, наполегливість, сміливість, цілеспрямованість, ініціативність, самовладання); моральних якостей (чесність, чуйність, справедливість, гуманність чесність, правдивість, почуття товариськості, взаємодопомоги, дбайливе ставлення до фізкультурного інвентаря, відповідальне ставлення до виконання доручень); виховання позитивних емоцій, які щільно пов’язані з естетичним вихованням [6]. Підкреслимо також, що фізичне виховання багато в чому сприяє розумовому та трудовому вихованню.

Як бачимо, фізичне виховання дітей дошкільного віку вирішує багато завдань. Вищезазначені завдання дуже тісно взаємопов’язані між собою.

Процес фізичного виховання дітей дошкільного віку повинен будуватися так, щоб одночасно вирішувалися всі перераховані завдання. Тільки в цьому випадку дитина набуде необхідну базу для подальшого всебічного розвитку, не тільки фізичного, а й духовного[6].

Фізичний розвиток у дошкільному віці є особливо стрімким. З огляду на це фізичне виховання має бути своєчасним та методично правильно організованим.

Отже, взаємодія – це процес, а процес має мету, зміст, етапи, способи і форми здійснення, результат. Взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти здійснюється через спілкування між учасниками педагогічного процесу (вихователями, батьками, дітьми), які представляють різні соціальні інститути зі своїми правами й обов'язками (сім'єю та закладом дошкільної освіти); їх спільну діяльність, зв'язки, відносини, впливи.

Тому взаємодія між батьками і закладом дошкільної освіти є соціальною, юридичною, психологічною, педагогічною. Така взаємодія забарвлена міжособистісними стосунками, що здійснюється на різних рівнях (між людьми, групами, людиною і групою, тощо).

Взаємодія як цілеспрямований процес складається з погоджених впливів, підпорядкованих спільній меті. Принциповими характеристиками взаємодії є:

– рівність у спілкуванні;
– партнерство у спільній діяльності.

Рівність у спілкуванні забезпечується взаємною повагою до особистості учасників спілкування, а також – діалектичним принципом самого процесу спілкування – навчаючи батьків, сам педагог навчається і розвивається. Головне – це прийняття педагогом гуманістичних і демократичних основ взаємодії людей між собою.

Партнерство у спільній діяльності вихователів закладу дошкільної освіти та батьків допускає наявність суб'єктивних інтересів кожної із сторін, але виконання практичних дій цими сторонами забезпечує здійснення фізичного виховання старших дошкільників.

За великим тлумачним словником сучасної української мови «співробітництво» визначається як спільна діяльність та спільні дії або праця в якій-небудь установі [5].

Вихователі дошкільного закладу мають оволодіти знаннями щодо пошуку форм роботи як з дітьми, так і з їхніми батьками.

Зазначимо, що дедалі більше зростає роль сім'ї у вихованні дітей, і, зокрема, у фізичному вихованні, порівняно із соціальними інститутами. Проте, слід наголосити на тому, що не всі батьки вміють виховувати та розвивати власну дитину. Причини різні:

– одні батьки не хочуть займатися вихованням своєї дитини, знімаючи при цьому з себе відповідальність за фізичне виховання дітей в сім'ї;

– інші не знають і не вміють виховувати;

– треті вважають, що вихованням мають займатися вихователі закладів дошкільної освіти і не розуміють навіщо це потрібно.

Для успішного фізичного виховання дітей батьки мають оволодіти цілим комплексом знань, умінь і навичок, які дозволять їм найбільш ефективно виконувати свою головну батьківську функцію – виховання здорової дитини.

Безпосереднє здійснення взаємодії вихователів і батьків має ґрунтуватися на вивченні сім'ї та використанні методів впливу один на одного:

– метод переконання: обмін думками, порада, пояснення, висловлювання своїх думок, суджень, аргументів, навіювання;

– метод вправляння: особистий приклад педагога, батьків, прохання, доручення, показ-інструкція, практичні заняття з елементами тренінгу, моделювання та програвання педагогічних ситуацій;

– метод педагогічної оцінки: похвала, подяка, зауваження, заохочення.

На нашу думку, педагогічна взаємодія з батьками має бути спрямована на:

– створення атмосфери довіри, взаєморозуміння, духовного зближення усіх учасників виховного процесу, налагодження морально-психологічного комфорту в сім'ї та дошкільному навчальному закладі;

– підвищення рівня педагогічної культури батьків та їх педагогічну самоосвіту;

– участь батьків в освітній діяльності закладу дошкільної освіти та різноманітних заходах.

Робота з батьками повинна проводитись цілеспрямовано, планомірно та систематично з проблеми фізичного виховання дітей дошкільного віку. У роботі з батьками з фізичного виховання дітей дошкільного віку доцільно використовувати різні форми роботи – від простих (ранкова

гімнастика) до складних (тренування в окремому виді спорту). На нашу думку,можна рекомендувати такі форми роботи з фізичного виховання дітей:

– фізкультурні заняття;
– ранкова гігієнічна гімнастика;
– фізкультхвилинки;
– загартувальні процедури у поєднанні з фізичними вправами;
– рухливі та спортивні ігри.
– прогулянки (лижні, велосипедні, піші);
– вечори відпочинку;
– індивідуальна робота;
– самостійні заняття фізичними вправами.

Новизна таких взаємин визначається не лише «співробітництвом, а й також поняттям «педагогічне партнерство», що тісно пов'язане з такими термінами як, «партнерство» та «партнер».

На сучасному етапі поняття «партнер» розглядається вченими як учасник взаємодії.

У словнику термінів і понять сучасної освіти за загальною редакцією Л. Михайлової розкрито поняття «партнерство» у такій редакції «партнерство – спосіб взаємодії і взаємин, організованих на принципах рівності, добровільності, рівнозначущості та доповнюваності учасників освітнього процесу. Навчальна взаємодія, заснована на партнерських відносинах, ставить дорослого й дитину в умови спільного пошуку, вільного вибору власних рішень задач, що виникають» [22, с. 134.].

Розглянемо сутність поняття «педагогічне партнерство».

У посібнику «Партнерство задля нарощування потенціалу» зазначено формування декількох підходів щодо розуміння партнерства в освіті:

1. «Партнерство як система певних взаємин між сім'єю і навчальним закладом – це взаємодія рівноправних суб'єктів, що формується на основі зацікавленості обох сторін у навчанні, вихованні та розвитку дітей і їхнього соціокультурного оточення, що характеризується добровільністю і усвідомленістю, моральною відповідальністю за виконання колективних домовленостей або угод» [3, с. 9].

2. «Партнерство як рівень відносин між освітнім закладом та зовнішніми соціальними структурами – це процес спеціально організованої спільної діяльності освітньої установи з представниками різних соціальних

груп, що мають власні інтереси у сфері освіти, з метою підвищення якості освітніх послуг» [3, с.10].

3. «Партнерство в тред-юніоністському сенсі – це певні нормативно-правові та економічні відносини між роботодавцями, профспілками та працівниками (незалежно від галузі діяльності). У цьому випадку соціальне партнерство – процес і засіб регулювання відносин між органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, роботодавцями, профспілками та працівниками в освіті як галузі бюджетної сфери» [3, с. 10].

4. «Партнерство як спосіб підвищення рівня демократизації навчально-виховного процесу – розбудова державно-громадської моделі управління закладами освіти; залучення дітей, учнівської молоді, батьків та представників громадськості до всіх етапів цього процесу (планування, реалізації та оцінювання ефективності), розбудова і підтримка учнівського (або шкільного) самоврядування» [3, с.10].

Разом з тим у вищезазначеному посібнику окреслено сутність самого поняття «партнерство», яке трактується як «безупинний процес, стадіями якого є діалог, що ґрунтується на компромісі…» [3, с. 13].

Підкреслимо, що педагогічне партнерство – модель взаємодії учасників освітнього процесу, компонент формули Нової української школи, що ґрунтується на взаємній повазі до особистості. Основним центром Нової української школи є дитина, яку потрібно всебічно розвивати, навчати та виховувати. В концепції Нової української школи наголошено на співпрацю саме педагогів і батьків як вагомої складової у процесі навчання та виховання дітей.

На нашу думку, педагогічне партнерство включає в себе співробітництво, взаємодію та діалог вихователів закладів дошкільної освіти, батьків й дітей дошкільного віку для досягнення спільної цілі. Педагогічне партнерство вихователя і батьків, вихователя і дітей виступає як важлива професійна категорія педагогічної діяльності. Означене партнерство в системах «вихователь – дитина», «вихователь – діти», «батьки – діти», «вихователь – батьки – діти» – це різноманітність професійного спілкування, що являється невіддільною складовою професійної діяльності вихователя. Взаємини учасників освітнього процесу повинні бути основані на морально гуманістичних принципах: визнання рівності позицій, що містить у собі спілкування на основі

дружньої прихильності. У педагогічній діяльності відбувається інтенсивний процес професійного спілкування.

Успіх педагогічного партнерства вихователів закладів дошкільної освіти та батьків, його позитивний вплив на фізичне виховання дітей дошкільного віку значною мірою залежить від взаємин, які складаються між педагогами та батьками. Адже контакт вихователів і батьків – крок до взаєморозуміння, до набуття довіри, засвоєння педагогічного досвіду, знань, які вихователі та батьки передають один одному. Байдужість або зневага хоча б однієї з сторін негативно позначаться на функціонуванні складових педагогічного трикутника «батьки – дитина – вихователі», гальмуватимуть належний фізичний розвиток і формування дитячої особистості.

Зазначимо, що педагогічне партнерство між учасниками освітнього процесу будується на принципах відкритості, комунікабельності, щирості, рівності, діалогу, надійності, довіри, добровільності визнання власних обов'язків, дотримання професійної етики та культури фахівців дошкільної освіти у роботі з батьками дошкільників.

Стан розробленості проблеми педагогіки партнерства в освіті висвітлено у дослідженнях І. Беха, С. Гончаренка, І. Зязюна, В. Кременя, О. Коберника, Н. Ничкало, М. Ярмаченко та інших.

Окремі аспекти педагогічного партнерства педагогів та батьків в освіті обґрунтовано у працях сучасних дослідників: Т. Гудзь, В. Ковальчук, Т. Костєвої, О. Наумчук та інших.

Педагогічне партнерство – навчальна та педагогічна взаємодія, в процесі якої і педагоги, і батьки дітей раннього віку мають ставити до малюків єдині вимоги, методи, широко використовувати ігрові вправи та рухливі ігри задля навчання малюків рухів; створювати однакові умови, які будуть позитивно впливати на рухову активність малят. В основі педагогічного партнерства лежить ідея відповідальності і педагогів, і батьків за навчання рухів дітей раннього віку. Педагогічне партнерство педагогів та батьків дітей ґрунтується на принципах відвертості, доступності, рівності, добровільності, співробітництва, взаємовідповідальності, допомоги та відкритості всередину, що сприяє активізації батьків в освітній процес закладу дошкільної освіти.

Педагогічне партнерство вихователів і батьків дошкільників є вагомим складником професійної діяльності педагогів закладів дошкільної освіти. Саме завдяки означеному компоненту формули Нової української

школи, спільній взаємодії педагогів та батьків, можна прищепити у дітей дошкільного віку не просто інтерес до фізичної культури, а розвинути бажання виконувати гімнастичну зарядку, загальнорозвиваючі та стройові вправи, основні рухи (лазіння, повзання, метання, ходьба, біг, рівновага), грати в рухливі ігри та ігри спортивного характеру, сформувати рухові навички, що сприятиме вихованню фізично та емоційно здорового підростаючого покоління.

Дотичними до нашого дослідження є також такі поняття, як: «професійна етика» та «професійна культура», що має вагоме значення у роботі з сім'єю з фізичного виховання дітей дошкільного віку.

У сучасному психолого-педагогічному словнику за загальною редакцією О. Шапран зазначено, що «професійна етика – це кодекс правил, що визначає поведінку спеціаліста у службовій обстановці, норм, які відповідають існуючим законам та відомчим нормативним документам, професійним знанням, стосункам у колективі, глибокому усвідомленню моральної відповідальності за виконання професійних обов'язків. Професійна етика як наука вивчає походження, сутність, специфіку, суспільні функції морально-професійних норм і стосунків, закономірності їх розвитку на різних історичних етапах. Завдання професійної етики в тому, щоб вивчити складний процес віддзеркалення професійних стосунків у моральній свідомості, у морально-професійних нормах, провести чітку межу між морально-професійними явищами і явищами професійної майстерності, вивчити суспільні завдання, цілі професії і їх значущість у соціальному прогресі, саме цим сприяючи їх успішному виконанню. Моральна оцінка професії обумовлюється в основному двома факторами: тим, що дана професія дає об'єктивно для суспільного розвитку; тим, що вона дає людині суб'єктивно, який моральний вплив здійснює на неї» [24, с. 36].

Зазначимо, що професійна культура та професійна етика відіграє немаловажну роль у педагогічному партнерстві педагогів з батьками дошкільників з проблеми фізичного виховання.

Поняття «професійна культура» трактується у вищезазначеному психолого-педагогічному словнику як «комплекс якостей, які виробила в собі людина в процесі професійної діяльності; певний ступінь розвитку здібностей, знань, умінь, навичок, компетентностей особистості в конкретній сфері професійної діяльності; піднесення професійної діяльності кожної людини до загальних норм виконання певного виду

праці. У структурі професійної культури *виділяють дві сторони*: 1) характеризує спосіб взаємодії суб'єкта зі знаряддями й предметом праці, а також ступінь його готовності до конкретного виду діяльності (професійний інтерес, знання, навички й уміння, стиль професійного мислення); 2) виступає інтегральною характеристикою свідомості й самосвідомості суб'єкта. *Структурні елементи* професійної культури: професійне мислення, професійна свідомість, професійний інтерес, професійні знання, уміння, навички й здібності, професійний досвід, професійна мораль і етика. Професійна культура є інтегративним і структурованим особистісним утворенням, яке сприяє розвитку конкурентоспроможності фахівця в умовах сучасного виробництва, професійної майстерності, професійної компетентності і професіоналізму. *Різновиди* професійної культури *загальна* – полягає у єдності переконаності в соціальній значимості праці й своєї професії, розвиненого почуття професійної гордості; працьовитості й працездатності; заповзятливості, енергійності й ініціативності; готовності ефективно, швидко і якісно вирішувати виробничі завдання, що виникають; вільного володіння нормами наукової організації праці; знань теорії управління й основ соціальної психології; організаторських здібностей; готовності й зацікавленості в оволодінні основами суміжних спеціальностей, у розширенні професійного досвіду; *спеціальна* – включає якості, які значно різняться навіть у межах одного профілю» [24, с. 319-320].

Про призначення вихователя наголошував ще у свій час відомий педагог В. Сухомлинський у своїй праці «Серце віддаю дітям»: «Я не боюся ще і ще раз говорити: турбота про здоров'я – це важлива робота вихователя. Від життєрадісності, бадьорості дітей залежить їхнє духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра у свої сили» [23, с. 87].

Ефективність діяльності закладу дошкільної освіти залежить не лише від програм навчання і виховання, а й від особистості педагога. Тому вихователь має бути доброзичливим, відкритим у ставленні до вихованців і батьків, уміти налагоджувати співробітництво з усіма учасниками освітнього процесу в повсякденному житті, оскільки побут дає найбільше можливостей для фізичного розвитку дітей. Педагог повинен дати батькам відчути свою компетентність і зацікавленість в успішному фізичному розвитку дитини, показати батькам, що він бачить у них партнерів, однодумців.

Форми педагогічного партнерства педагогів з батьками дуже різноманітні. Вони залежать від конкретних умов роботи закладу дошкільної освіти та завдань, які поставлено перед педагогічним колективом на певному віковому етапі дітей.

Форми педагогічного партнерства педагогів з батьками дають можливість пропагувати знання з питань організації та змісту фізичного виховання дітей в сім'ї. Проводячи «педагогізацію» батьків з питань фізичного виховання, доцільно звертати увагу на те, що в залученні дітей до систематичних занять фізичними вправами, до регулярного виконання загартовуючих процедур головну роль відіграє особистий приклад старших (батьків, братів та сестер) у сім'ї. Батьки повинні пам'ятати, що діти, які систематично займаються фізкультурою, стають не тільки більш здоровими, міцними та загартованими, а й самостійними, рішучими, сміливими, більш наполегливими для досягнення поставленої мети; вони легше входять у дитячий колектив і швидше засвоюють трудові навички. У процесі цієї роботи батьки будуть отримувати знання про завдання і методи всебічного виховання дітей – розумового, морального, естетичного, й зокрема, фізичного. Зауважимо, що питанням фізичного виховання в роботі з батьками слід приділяти особливу увагу, оскільки сім'я найбільше впливає на фізичний розвиток своєї дитини.

Концептуальні основи сімейного виховання досліджувались у різні періоди розвитку суспільства. Ще у давнину людство прийшло до розуміння необхідності спеціальної підготовки батьків до виховання дітей. Класики педагогічної думки: П. Каптерев, Я. Коменський, П. Лесгафт, А. Макаренко, Й. Песталоцці, М. Рубінштейн, С. Русова, Ж. Руссо, В. Сухомлинський та інші – розглядали проблеми сімейного виховання.

У своїх дослідженнях ми керувалися твердженням сучасного дослідника М. Машовець про те, що вирішення педагогічних проблем у сім'ї потребує спеціальної підготовки батьків, кваліфікованої допомоги фахівців та наукового забезпечення на теоретичному і практичному рівнях [14].

Цінною для нашого дослідження є педагогіка В. Сухомлинського, в основу якої він поклав педагогічну просвіту батьків: «Батьківська педагогіка, тобто елементарне коло знань матері й батька .... – це фундамент, основа всієї педагогічної теорії й практики» [23, С. 535-536]. Прагнучи підготувати батьків до найважливішої справи життя – виховання дітей, великий педагог пропонував давати їм елементарні педагогічні

знання, а також безпосередньо залучати до обговорення проблем навчання і виховання. Важливим завданням вихователів є пропаганда педагогічних знань серед батьків. Відомий педагог В. Сухомлинський закликав учителів-вихователів вчити батьків справі виховання: «Учіть батьків мистецтва виховання як найблагороднішої, найлюдянішої, найвищої творчості, як виконання високого громадянського обов'язку» [23, С. 537].

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволив уточнити сутність поняття «педагогічне партнерство вихователів та батьків» як процес погоджених впливів, гармонійних стосунків, що підпорядковані спільній меті, яка реалізується в спілкуванні «на рівних» та в спільній педагогічній діяльності щодо фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Ми впевнені, що взаємне доповнення сімейного й суспільного – необхідна умова успішного розв'язання завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку. Ми вважаємо, що форми педагогічного партнерства – це такі способи організації їх спільної діяльності, які ефективно впливають на фізичне виховання дітей дошкільного віку.

Форми батьківської просвіти розрізняються за:

– місцем проведення (у сім'ї, на нейтральній території, у закладі, на вулиці);

– характером спілкування (безпосереднім та опосередкованим, усним, письмовим, за допомогою технічних засобів зв'язку, із поєднанням видів спілкування);

– участю членів сімей (вся сім'я, обидва батьки, мати чи батько з дитиною, матері, батьки);

– кількістю сімей (індивідуальні, групові, масові або колективні);

– тривалістю (разові, короткочасні, постійнодіючі, пульсуючі);

– змістом (формування знань та умінь; батьківських якостей і рис; правильного ставлення до дитини);

– метою (обслуговуючі, реабілітаційні, профілактичні, супроводжуючі);

– впливом на сім'ю (ознайомлюючі, спонукальні, перетворювальні) [25].

Форми педагогічного партнерства педагогів з батьками з фізичного виховання можуть бути:

– колективними (університет педагогічних знань, батьківські збори, конференції, зустрічі з батьками, засідання «круглого столу», вечори запитань і відповідей, засідання батьківського комітету, дні відкритих

дверей, семінари-практикуми, створення групи батьків-порадників, спільні свята, спортивні змагання, відпочинок у вихідні дні тощо);

– індивідуальними (вступне анкетування, попередні візити батьків з дітьми до дошкільного закладу, консультації, відвідування педагогами своїх вихованців удома, телефонний зв'язок, бесіди тощо);

– груповими (консультації, клуби взаємодопомоги, школа молодих батьків, вечори запитань та відповідей, зустрічі з цікавими людьми);

– наочно-письмовими (батьківські куточки, тематичні стенди, ширмочки, планшети, папки-пересувки, дошка оголошень, інформаційні листки, анкетування, скринька пропозицій, неформальні листи, родинні газети, педагогічна бібліотека);

– наочно-інформаційними (відеофрагменти різних форм організації фізичного виховання в закладі дошкільної освіти: фізкультурні заняття, ранкова гімнастика, гімнастика після пробудження, фізкультхвилинка, фізкультпаузи; загартовуючи процедури у поєднанні з фізичними вправами, рухливі ігри, прогулянки, екскурсії за межі закладу дошкільної освіти, вечори розваг, індивідуальна робота з дітьми, самостійні заняття фізичними вправами; реклама книг, публікацій у періодиці, в системі Інтернет з проблем фізичного виховання).

Університет педагогічних знань – це форма психолого-педагогічної просвіти батьків, що озброює їх необхідними знаннями, основами педагогічної культури, знайомить з актуальними проблемами фізичного виховання з врахуванням віку та запитів батьків, сприяє встановленню контактів батьків з громадськістю, сім'ї зі школою, а також взаємодії батьків і педагогів у виховній роботі. Форми організації занять в університеті педагогічних знань різноманітні: лекції, бесіди, практикуми, конференції для батьків тощо [25].

Колективні батьківські збори – це одна з найпоширеніших форм роботи з батьками. Їх готує і проводить педагог. Це форма здійснення педагогічного навчання батьків, обговорення питань, засіб формування батьківського колективу. Збори бувають загальні і групові [25]. На зборах розглядають проблеми фізичного виховання, докладно обговорюють найістотніші питання, добре ілюструючи його конкретними фактами з життя дітей групи. Чергову тематику зборів обирають батьки.

Науковці підкреслюють різноманітність видів батьківських зборів: організаційні, тематичні, збори-диспути, підсумкові (чвертні) тощо.

На нашу думку, ефективними групові батьківські збори будуть тоді, коли вони підготовлені з боку педагогів закладу дошкільної освіти та батьків, коли учасники зацікавлені у вирішенні поставлених проблем. Вивчаючи потреби батьків дітей дошкільного віку, ми провели анкетування. З'ясувалося, що 92 % батьків хотіли б приходити на батьківські збори не тільки слухати про матеріальну скруту закладу дошкільної освіти (ремонт дошкільної групи, забезпечення миючими засобами, канцелярським приладдям тощо), але й отримувати знання щодо фізичного розвитку дітей та обговорювати проблеми їх виховання. 38 % батьків прагнули отримати педагогічні та психологічні знання. І лише 33 % батьків хотіли б отримати консультацію щодо форм організації фізичного виховання своїх дітей. 12 % батьків не мали уявлення, яким має бути фізично вихований дошкільник. Аналіз анкетування засвідчив, що більшість батьків не усвідомлюють необхідності педагогічних знань, важливості фізичного виховання своїх дітей, що насторожило нас.

Таким чином, ми визначили питання з досліджуваної проблеми, які повинні стати об'єктом обговорення на батьківських зборах:

– виховання фізичних якостей у дітей дошкільного віку,
– організація режиму для дитини;
– роль ранкової гімнастики;
– використання рухливих ігор у сім'ї;
– нетрадиційні системи фізичного виховання;
– сімейний туризм;
– навчання дітей плавання (катання на ковзанах, санчатах, лижах, роликових ковзанах, велосипеді, самокаті);
– організація режиму для дитини;
– запобігання плоскостопості у дітей;
– правила загартування організму дитини тощо.

Зауважимо, що у доборі тем для батьківських зборів слід уникати безсистемності та випадковості. Важливо, щоб батьківська активність була справжнім проявом їхньої зацікавленості в справі, йшла від них самих, а не нав'язувалася ззовні.

Лекція – це форма психолого-педагогічної просвіти, яка розкриває сутність тієї чи іншої проблеми виховання. Найкращий лектор – це учитель-вихователь, який знає інтереси, проблеми і клопоти батьків. Головне в лекції – науковий аналіз виховних явищ, ситуацій [25]. На наш погляд, лекції відіграють важливу роль у вирішенні питань з фізичного

виховання. Готуючись до лекцій з батьками доцільно враховувати її структуру, логіку, складати алгоритм основних ідей, думок. З цією метою традиційні лекції оновлювали, включаючи в них дискусії, розв'язання педагогічних ситуацій, задач. Така робота сприяла активізації батьків, вони самостійно приходили висновку, що фізичним вихованням дитини потрібно займатись не періодично, а систематично, бути для них взірцем. Зауважимо, що лекції були доповненням тематики батьківських зборів.

Конференція – форма педагогічної просвіти, яка передбачає розширення, поглиблення і закріплення знань про виховання дітей і була популярною у 60-ті роки. Тема конференції повинна бути конкретною, повідомлятися заздалегідь. Конференції можуть бути науково-практичними, теоретичними, читацькими, з обміну досвідом, конференціями матерів, батьків. Її проведення супроводжується виставкою педагогічною літературою для батьків, розповсюдженням пам'яток для батьків та дітей тощо [25]. Зауважимо, що теми виступів на конференціях повинні розкривати одну центральну проблему.

Дискусія – одна з найбільш цікавих форм підвищення педагогічної культури, яка сприяє виробленню умінь всебічно аналізувати факти і явища, спираючись на набуті навички і накопичений досвід. Ми погоджуємось з науковцями, що успіх дискусії залежить від її підготовки. Головний принцип дискусії – повага до позиції будь-якого учасника. До проведення дискусії доцільно підготувати виставку педагогічної літератури для батьків [25]. Зазначимо, що успіх диспуту залежить не лише від підготовки учасників, але й від уміння дотримуватись правил дискусії, від вміння особи ведучого вести дискусію.

Рольові ігри – форма колективної творчої діяльності з вивчення рівня сформованості педагогічних умінь учасників. Методика рольової гри передбачає визначення теми, розподіл ролей між учасниками гри, попереднє обговорення можливих позицій і варіантів поведінки учасників гри [25]. Ми вважаємо, що саме завдяки можливості програти декілька варіантів поведінки учасників гри (позитивних і негативних) та шляхом спільного обговорення можна вибрати оптимальний для даної ситуації спосіб дій.

Відвідування занять – це така форма педагогічного пропагування, яка дає змогу показати батькам роботу закладу дошкільної освіти, методи навчання і виховання дітей, щоб потім вони використали їх у сімейному вихованні. Цікаво, що таке проникнення в життя закладу дошкільної освіти

дає змогу батькам побачити свою дитину в дитячому колективі й іноді відкриває її з нового для них боку. Педагог звертає увагу батьків на фізичний розвиток дітей на заняттях і разом з батьками аналізує побачене, шукає причини відхилень, якщо такі є, у розвитку дітей [25].

Зустрічі за «круглим столом» – така форма роботи з батьками сприяє підвищенню їхньої педагогічної культури, допомагає виробити єдині підходи у вихованні дошкільників. Зміст зустрічі – допомогти батькам проникнути у сутність проблеми, розібратися в технології її вирішення, знайти правильний шлях свого і спільного з вихователем впливу на дітей [25].

Тренінг – інтерактивна форма навчання батьків, яка передбачає набуття батьками певних знань та вмінь. У тренінгу використовуються ігри, дискусії, аналіз ситуації, вправи, лекції, семінари, консультації. Під час проведення тренінгу слід дотримуватись таких правил: учасники потребують допомоги; необхідно всіляко заохочувати батьків до пошуку адекватних зумовлених рішень, а не нав'язувати їм готові моделі поведінки; ставлення до учасників повинно мати характер партнерства, коли кожний з них відчуває, що його поважають і цінують, а не маніпулюють ним, примушуючи обирати певний вид дій; забезпечення атмосфери комфорту (вільне висловлювання думок, ідей, здійснення дій і вчинків); кожна вправа тренінгу є не алгоритмом, а моментом «переживання» досвіду певної поведінки [25].

Бесіда – це найбільш поширена і доступна форма індивідуальної роботи з батьками, яка передбачає цілеспрямовану організацію обміну думками. Зміст бесід визначається виховними завданнями, які стосуються окремого індивіда чи групи дітей. За формою проведення визначають бесіди фронтальні, індивідуальні, групові, а також розрізняють заплановані та епізодичні бесіди, прогнозуючі і не передбачувані [25]. Ми вважаємо, що у процесі індивідуальних бесід із батьками слід підкреслювати, яке важливе значення має приклад близьких людей для формування у дітей фізичних якостей. Наголосити батькам, що слід побільше вдаватись до навідних вказівок, дружніх порад, заохочень. На нашу думку, ефективність бесід залежить від ступеня педагогічної та психологічної підготовки вихователя. У процесі проведення бесід з батьками відбувалось спілкування типу «суб'єкт-суб'єкт», яке сприяло активному пізнанню та засвоєнню нової інформації. Під час діалогу батьки аналізували

повідомлення, розширювали власні уявлення про фізичне виховання дошкільників, його зміст, формували власні позиції.

Відвідування сімей – ефективна форма індивідуальної роботи педагога з батьками, встановлення контакту з сім'єю. Під час відвідування сім'ї вихователь знайомиться з умовами життя дитини, розмовляє з батьками про характер дитини, її інтереси і нахили, про ставлення до батьків, дає поради щодо фізичного виховання дитини, інформує батьків про успіхи їхньої дитини. Вихователь, аналізуючи фізичний розвиток дошкільника, разом з батьками шукає правильні прийоми педагогічного впливу. У результаті відвідування дітей вдома, індивідуальних бесід з батьками, проведення опитувань складається уявлення про реальні виховні можливості кожної сім'ї (взаємини між батьками і дітьми, між дорослими членами родини, ступінь батьківського авторитету, увага батьків до дітей, методи виховання, засоби заохочення і покарання) [25]. Зазначимо, що особливо відповідальні перші відвідини. Від того, як вони відбудуться, багато в чому залежить встановлення довір'я і контакту між вихователями і батьками. На наш погляд – це допомагає знайти правильний підхід до дітей, полегшує подальшу роботу з батьками щодо фізичного виховання дошкільників. Ми вважаємо, що саме відвідування підказують теми бесід з батьками, консультацій, тематику матеріалів для «батьківських куточків». Важливо відразу після відвідування продумати, якщо в цьому є потреба, характер роботи як з дитиною, так і з батьками. Під час відвідування дитини вдома ми застосовували такі правила:

– завжди починали з похвали дитини,

– вели невимушену щиру розмову, ні в якому разі не йшли в сім'ю зі скаргами на дитину,

– виявляли такт у розмові з батьками.

З метою ефективніших відвідин сім'ї ми складали для себе характеристику фізичного розвитку дошкільника, виділяли в ній ті моменти, які необхідно було з'ясувати й обговорити з батьками. Результатом відвідувань були висновки про необхідність надання уваги тим чи іншим питанням фізичного виховання дошкільника.

Чергування батьків – це така форма роботи з батьками, під час якої вони більш глибоко знайомляться з режимом закладу, вимогами, які пред'являють до дітей у питаннях самостійності, поведінки, спостерігають, а й іноді беруть участь в освітньому процесі [25]. Вважаємо, що це

сприятиме поглибленню їхніх знань про зміст та методи педагогічної роботи з дітьми.

Консультації – це форма роботи з батьками, яка передбачає надання батькам педагогами необхідної допомоги з різних проблем фізичного виховання. Консультації можуть бути:

– за кількістю сімей (індивідуальні, групові, масові);

– за участю членів сім'ї (з усією сім'єю, з батьком, матір'ю і дитиною);

– за місцем проведення [25].

У спілкуванні з батьками педагог повинен проявляти максимум тактовності. Під час консультацій ми дотримувались принципів успішного консультування:

- довірливі стосунки,
- взаємоповага,
- зацікавленість,
- компетентність.

Зауважимо, що тематику консультацій слід визначати індивідуально, диференційовано, враховуючи вік батьків, їхню педагогічну спрямованість.

Практикум – це форма вироблення у батьків педагогічних умінь у вихованні дітей, ефективного вирішення педагогічних ситуацій, це своєрідне тренування педагогічного мислення батьків-вихователів. Мета педагогічного практикуму – це закріпити інформацію та свідомо використовувати отримані знання у вирішенні конкретних завдань, що передбачає самостійне читання педагогічної літератури та виконання певних завдань-рекомендацій [25].

Зазначимо, що для педагогічного пропагування слід використовувати і такі форми роботи, як стенди, на яких розміщують вирізки з газет і журналів. А така форма роботи з батьками, як сатирична стінгазета з яскравими малюнками і влучним текстом під ними привертає увагу всіх і змушує задуматися над фізичним вихованням своєї дитини [25].

Ми вважаємо, що цілеспрямованість у роботі з сім'єю заключається в тому, щоб будь-який захід – бесіда, стенд, оформлений для батьків, – повинен бути направлений на досягнення певної мети. Робота з батьками стає найбільш переконливою за умови використання комплексу наочних засобів (показу роботи з дітьми, використання технічних засобів, оформлення виставок, стендів). На наш погляд, для того, щоб наочний

матеріал батьки активно сприймали, слід привертати до нього увагу, цікавитися, як його використовують у фізичному вихованні дітей.

«Батьківські куточки» – це наочно-письмова форма взаємодії з батьками. У «батьківських куточках» розміщують короткі тексти на педагогічні теми, консультації, відповіді на запитання батьків, списки рекомендованої педагогічної літератури [25]. Необхідними складовими частинами батьківського куточка є:

- інформаційні бюлетені,
- скринька для пропозицій.

Ми висвітлювати такі питання у «батьківських куточках», як:

- фізкультурне обладнання кімнати;
- пішохідні прогулянки як засіб активізації дітей;
- завдання фізичного виховання вікової групи;
- розвиток рухових якостей;
- традиційні системи загартування дітей дошкільного віку;
- формування навичок повзання та лазіння у дітей дошкільного віку, враховуючи завдання з фізичного виховання для кожної вікової групи тощо.

Демонстрація фільмів на педагогічні теми – це така форма роботи з батьками, яка заслуговує на визнання глядачів, тому що в ній доступно розкривається суть тієї чи іншої педагогічної проблеми. Під час перегляду таких фільмів батьки починають активно мислити, вирішуючи педагогічні завдання [25].

Підкреслимо, що у цілях педагогічної просвіти батьків було використано різні форми просвітницької роботи. В процесі означеної роботи ми проймалися настроями кожної сім'ї, її потребами та уподобаннями. Кожний контакт був насичений турботою про дитину, повагою до сім'ї. Усе це сприяло тому, що батьки відчували, що за їхню дитину вболівають, про неї піклуються.

Зазначимо, що позитивних очікуваних результатів у фізичному розвитку дітей дошкільного віку можна досягти лише при вмілому поєднанні усіх форм педагогічного партнерства вихователів з батьками. Педагогічна просвіта батьків повинна мати цільове педагогічне спрямування.

Зауважимо, що значна частина батьків, знімаючи з себе відповідальність, переконана, що фізичним виховання дітей дошкільного віку повинні займатись саме вихователі закладів дошкільної освіти. Проте,

у Законі України «Про охорону дитинства» в розділі « Дитина і сім'я» в статті 11 підкреслено, що саме «сім'я є природним середовищем для фізичного, духовного, інтелектуального, культурного, соціального розвитку дитини, її матеріального забезпечення і несе відповідальність за створення належних умов до цього» [11, с. 41].

На нашу думку, показниками готовності батьків до педагогічного партнерства, до взаємодії з вихователями закладів дошкільної освіти є:

– позитивне ставлення до педагога;

– бажання відвідувати заходи для батьків;

– зацікавленість у фізичному розвитку та оздоровленні власної дитини;

– розуміння своєї ролі у взаємодії з педагогом закладу дошкільної освіти щодо фізкультурної роботи зі своєю дитиною.

Задля виховання фізично здорової дитини батьки повинні брати активну участь спільно з дітьми у різних формах організації рухової активності в повсякденні не лише в закладі дошкільної освіти, а й вдома:

– дні здоров'я, фізкультурні свята й розваги;

– фізичні вправи на прогулянках;

– рухливі ігри;

– загартовуючі процедури;

– дитячий туризм;

– самостійна рухова діяльність дітей;

– фізкультурні хвилинки;

– ранкова гігієнічна гімнастика;

– прогулянки (піші, велосипедні, лижні);

– тренування в обраному виді спорту (художня гімнастика, волейбол,футбол, теніс, баскетбол);

– індивідуальна робота з фізичного виховання тощо.

Так, беручи активну роль в різних формах організації рухової активності в повсякденні, батьки своїм прикладом будуть сприяти фізичному розвитку та оздоровленню власних дітей дошкільного віку.

У процесі фізичного виховання дітей дошкільного віку батьки мають розуміти, що турбота про здоров'я та всесторонній фізичний розвиток дітей має починатися саме з організації здорового способу життя у сім'ї, що включає:

– раціональне харчування, яке визначається калорійністю їжі, правильним хімічним складом її, різноманітністю та режимом;

– систематичне використання фізичних вправ, які доцільно широко використовувати у різноманітних організаційних формах (ранкова гімнастика, заняття з фізичної культури, рухливі ігри тощо);

– застосування загартовуючи процедур, що будується на раціональному використанні природних факторів (повітря, сонце, вода);

– негативне ставлення до шкідливих звичок (куріння, вживання алкоголю, лихослів'я);

– позитивний психологічний клімат в сім'ї;

– повага один до одного;

– посильна трудова діяльність дитини.

Зауважимо, що фізичне виховання дітей дошкільного віку – організований процес, спрямований на їхній фізичний розвиток, рухову, фізичну підготовку до творчої життєдіяльності, набуття знань, умінь та навичок з фізичної культури.

Одним із основних завдань, визначених Законом України «Про дошкільну освіту» є збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини [10].

Зазначимо, що фізичне виховання та фізичний розвиток підростаючого покоління є одним із найважливіших напрямів сучасної дошкільної освіти. Воно спрямовується на збереження і зміцнення здоров'я дошкільників, своєчасне формування у них життєво важливих рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей, забезпечення належного рівня фізичної підготовленості й фізичної культури взагалі, ознайомлення із будовою і основними функціями свого тіла, виховання стійкого інтересу до рухової активності, вироблення звички до здорового способу життя.

Проблемам фізичного розвитку дітей дошкільного віку та питанням дотримання підростаючим поколінням здорового способу життя присвячено досить багато досліджень (О. Богініч, Е. Вільчковський, Н. Денисенко, Л. Сварковська, І. Брехман, О. Дубогай, Р. Поташнюк).

Проблеми фізичного виховання знайшли вирішення у теоретичних і методичних дослідженнях Є. Леві-Гориневської, Г. Викової (методика навчання дітей рухів, проведення занять з фізичної культури), М. Кистяковської (розвиток рухів у ранньому дитинстві), Т. Осокіної (система занять з фізичної культури).

Цілісну систему фізичного виховання дітей дошкільного віку розробив Е. Вільчковський; проблема забезпечення рухового режиму в

дошкільному закладі досліджена Т. Дмитренко, Н. Денисенко; удосконалення основних рухів під час різних форм організації фізичного виховання розглянуто Г. Шалигіною, О. Богініч.

Сучасні погляди на проблему фізичного розвитку дітей проаналізовано у низці психолого-педагогічних досліджень у галузі дошкільної педагогіки (Г. Бєлєнької, О. Богініч, Е. Вільчковського, Л. Волкова, Н. Денисенко, О. Кононко, О. Кириченко, Т. Поніманської) та системи фізичного виховання підростаючого покоління (М. Зуболій, О. Курок, Г. Ляшенко, Л. Сущенко, Б. Шиян та інші).

Зазначимо, що поняття «фізичний розвиток» тлумачиться у наукових джерелах по-різному. У самому загальному сенсі «фізичний розвиток» людини називають процес змін природних морфо-функціональних властивостей організму упродовж індивідуального життя. Це також процес змін форм і функцій організму; сукупність ознак, що характеризують зовнішні показники фізичного стану організму на тому чи іншому етапі його фізичного розвитку (ріст, вага, окружність грудної клітини, спірометрія легенів, динамометрія тощо); реалізація генотипу в певних умовах життєдіяльності людини.

Науковці Б. Ашмарін, М. Віленський та К. Грантинь фізичний розвиток розглядають з двох позицій (у вузькому та широкому значенні).

У вузькому значенні – це процес зміни зовнішніх розмірів тіла людини. Такими поняттями користується особливий розділ науки, який називається антропометрією, тобто замірами людини.

У широкому, педагогічному сенсі фізичний розвиток розглядається як процес фізичного виховання, що спрямований на зміни не тільки форм, але й функцій організму.

Дослідник Е. Вільчковський підкреслює, що фізичний розвиток виявляється у становленні та зміні біологічних форм та функцій організму дитини в процесі життя та визначається рівнем антропометричних і біометричних показників (маса та довжина тіла, окружність грудної клітини, частота дихання та серцевих скорочень); рухових якостей (швидкості, спритності, сили, витривалості, гнучкості); показників формування постави [6].

Головними показниками, за якими оцінюють фізичний розвиток, на думку багатьох науковців і практиків (Б. Ашмарін, О. Безкопильний, М. Віленський, Е. Вільчковський, Л. Волков, К. Грантинь, В. Іващенко, Л. Матвєєв, Д. Хухлаєва, Б. Шиян), є кількісні показники розмірів тіла

(маси тіла, зросту, окружності грудної клітки) та рівня функціональних можливостей людини, які визначаються, зокрема, рівнем розвитку рухових якостей (швидкістю, спритністю, гнучкістю, витривалістю, силою).

Під терміном «фізичний розвиток», зазвичай, розуміють комплекс функціональних показників, що визначають запас фізичних сил організму. Стосовно дітей, уявлення про фізичний розвиток повинні бути розширені за рахунок оцінки процесів росту та розвитку організму, – стверджують С. Тихвінський, С. Хрущова, А. Урисон. Під фізичним розвитком дослідники розуміють комплекс морфофункціональних ознак, що характеризують віковий рівень розвитку дитини.

Пріоритетність фізичного розвитку дітей визначається чинними нормативно-правовими документами дошкільної галузі: Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про фізичну культуру», «Про охорону дитинства». Цими документами держава гарантує усім дітям дошкільного віку реалізацію прав на охорону життя і здоров'я, безоплатну кваліфіковану медичну допомогу, забезпечення раціонального харчування, сприяє створенню безпечних умов для формування всебічно розвиненої життєвокомпетентної особистості в процесі суспільного і родинного виховання тощо.

Саме тому, відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» [10], «Національної доктрини розвитку освіти», Базовому компоненту дошкільної освіти [1] фізичне виховання дошкільників, робота в закладах дошкільної освіти спрямована насамперед на охорону та зміцнення психічного та фізичного здоров'я дітей, підвищення захисних сил організму, виховання стійкого інтересу до рухової активності, звички до здорового способу життя.

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні наголошує на турботі про фізичне здоров'я дитини як одному з пріоритетів педагогічної роботи [1].

У програмах виховання та навчання в дошкільних закладах освіти особливе значення надається саме фізичному вихованню, що будується на основі знань про вікові, індивідуальних та психофізичних особливостях дошкільника.

Уся освітня робота з фізичного виховання дітей дошкільного віку здійснюється з урахуванням стану здоров'я, самопочуття, рівня фізичного та психічного розвитку і підготовленості дітей, родинних побажань і пропозицій. Фізичне виховання в закладах дошкільної освіти

має реалізовуватися шляхом проведення обов'язкових занять відповідно до розкладу та режиму, виконання фізкультурно-оздоровчих заходів. Сумарний обсяг рухової активності, що здійснюється дітьми у процесі щоденної життєдіяльності, базується на їхніх індивідуальних можливостях та задовольняє їхню біологічну потребу в рухах.

Фізичне виховання дитини в умовах закладів дошкільної освіти для дітей дошкільного віку є важливим і відповідальним завданням суспільного виховання, тому що всі діти, починаючи з самого раннього віку, повинні рости здоровими, міцними та гармонійно розвиненими. Саме в дошкільному дитинстві формується здоров'я, загальна витривалість, працездатність, активна життєдіяльність та інші якості, необхідні для всебічного гармонійного розвитку особистості. Даний вік найбільш сприятливий для загартовування організму, оволодіння елементарними життєво необхідними руховими вміннями та навичками.

Стан здоров'я дитини є передумовою її успіху в будь-якій діяльності, адже повноцінний фізичний розвиток забезпечує загальну високу працездатність організму. Рухова діяльність сприяє розвитку системи аналізаторів, активізує роботу органів чуття, прискорює розвиток мовлення, допомагає формуванню розумових дій. Дитина вправляється у пізнанні навколишнього світу, у неї розвиваються просторові уявлення, розширюється кругозір. Заняття фізичною культурою і спортом загартовують її волю, активізують емоційну сферу.

Слід зазначити, що саме здорова, фізично розвинена дитина, як правило, вірить у свої сили, бадьора, життєрадісна, опановує принципи шляхетної поведінки у взаємодії з однолітками і дорослими, дбає про гармонійність свого буття, уважна до інших людей.

Фізичне здоров'я є головною умовою духовного і морального здоров'я дитини. У період дошкільного дитинства закладається фундамент здоров'я, формуються життєво необхідні рухові навички, вміння, розвиваються важливі фізичні якості, що свідчить про необхідність правильного фізичного виховання, яке має сприяти оздоровленню і повноцінному розвитку дитини.

У педагогічному словнику за редакцією М. Ярмаченко зазначено, що «фізичне виховання — складова частина загального виховання;спеціально організований процес, спрямований на зміцнення і загартування організму людини… формування важливих рухових здібностей, навичок та вмінь» [15, с. 464].

В українському педагогічному словнику С. Гончаренко розкрито сутність поняття «фізичне виховання» у такій редакції: «складова частина загального виховання; соціально-педагогічний процес,спрямований на зміцнення й загартування організму, гармонійний розвиток форм, функцій і фізичних можливостей людини, формування життєво важливих рухових навичок та умінь» [7, с. 345].

У перші шість-сім років фізичне виховання є основою всебічного розвитку дитини. Підкреслимо, що фізичне виховання дітей не може бути спонтанним, безсистемним, закостенілим щодо використовуваних форм і методів. Організація його має відбуватися за дотримання таких умов:

– охорона нервової системи дитини, раціональне чергування активної діяльності та відпочинку, гігієна денного і нічного сну;\

– наявність сприятливих умов для постійного позитивного емоційного стану, відсутність чинників, які пригнічують нервову систему дитини;

– планування й утримання відповідно до санітарно-гігієнічних норм приміщень закладу дошкільної освіти та майданчика, обладнання фізкультурного залу, достатня кількість необхідного для кожного віку дітей спортивного інвентаря та іграшок.

У фізичному вихованні дошкільників важливо дотримуватися принципу індивідуалізації та диференціації. У закладах дошкільної освіти фізкультурно-оздоровчого типу виправданим є функціонування: групи загального типу; фізкультурно-оздоровчої групи, що дає змогу враховувати інтереси та здібності дітей щодо оволодіння різними фізичними вправами; групи дітей, які за станом здоров’я належать до підготовчої медичної групи; групи, вихованці якої мають певні порушення у стані здоров’я (спеціальні медичні групи), порушення опорно-рухового апарату; спортивні секції; фізкультурні гуртки; центри здоров’я та реабілітації.

Фізичне виховання дітей історично є однією з перших педагогічних проблем. Необхідність фізичних вправ для зміцнення здоров´я і загартування організму дитини відзначали Сократ, Платон, Арістотель формування рухових навичок і фізичних якостей [17].

Зокрема, Платон стверджував, що «гімнастика є цілюща частина медицини». Вже у перших педагогічних системах було обґрунтовано роль фізичного розвитку як необхідної умови і результату правильного виховання [17].

Я. Коменський вважав турботу про здоров'я дитини найпершим обов´язком матері, яка поруч із повноцінним харчуванням має забезпечувати умови для рухової активності дитини вже з перших днів життя. Для зміцнення здоров'я та фізичного розвитку дітей рекомендував правильно підібрані і дозовані фізичні вправи.

Догляд за тілом, турбота про зміцнення здоров'я необхідні для виховання гідної людини, вважав Дж. Локк, який започаткував введення обов'язкового фізичного виховання в англійських навчальних закладах у формі рухливих ігор та спортивних вправ.

Ж. Руссо підтримував вимогу Я. Коменського стосовно обов'язкового годування немовляти материнським молоком, а час від народження до двох років життя вважав найважливішим для фізичного виховання. Особливу увагу приділяв дитячим рухливим іграм та фізичним вправам на свіжому повітрі. Для того щоб розвинути розум дитини, щоб вона була мудрою і розсудливою, вважав Ж. Руссо, потрібно зміцнювати її тіло, зробити її здоровою.

Й. Песталоцці у книзі «Елементарна гімнастика» охарактеризував типи вправ залежно від рухливості суглобів, за анатомічною класифікацією: вправи для голови, ніг, рук, тулуба. Ці вправи він розглядав як «підготовчий засіб» ефективного фізичного розвитку дітей, за допомогою якого можна забезпечити навчання більш складних рухів, спортивних вправ тощо.

Зв'язок фізичного і розумового виховання відзначав Г. Сковорода: фізичне виховання має зміцнити дітей «таким чином, що допоможе краще пізнати науки».

С. Русова приділяла значну увагу питанням здоров'я, повноцінної життєдіяльності дитини та рухливим народним іграм [19].

Фізичне виховання пов'язане з іншими виховними аспектами, оскільки, як зауважував В. Сухомлинський, турбота про здоров'я дитини є не просто комплексом санітарно-гігієнічних норм і правил, а передусім турботою про гармонійну повноту всіх її фізичних і духовних сил [23].

У процесі фізичного виховання дітей в закладі дошкільної освіти простежується педагогічне партнерство в системах: «вихователь – діти», «вихователь – батьки – діти», «батьки – діти», в яких дорослі мають керуватися такими принципами, як:

– любов і вимогливість до дітей;
– розумна відповідальність;

– батьківське управління без надмірного тиску на особистість дитини;

– справедливі рішення.

Підкреслимо, що виховання дітей – велике людське щастя і важка клопітка праця. Педагогічне партнерство закладу дошкільної освіти та сім'ї має носити доброзичливий характер. Варто виокремити психолого-педагогічну основу використання різноманітних форм і методів просвітницької роботи серед батьків:

1. Сприяння зміцненню та підвищенню авторитету батьків. Зазначимо, що авторитет не є спеціальним талантом, він повинен бути у самих батьків, їх повсякденному житті. Відповідно взаємини між батьками і дітьми мають бути природними, людськими. Вихователі повинні допомагати батькам розібратися в ролі авторитету та власного прикладу, показати негативність таких фальшивих авторитетів, як авторитет придушення, віддалі, чванства, резонерства, педантизму, підкупу тощо. Сутність вищевказаних авторитетів розкрито у книзі А. Макаренка «Книга для батьків» [13]. Підкреслимо, що у відношеннях до батьків неможливі категоричні вимоги, які сприятимуть утворенню психологічних бар'єрів та роздратування. Єдина правильна форма взаємин – взаємна повага, обмін думками.

2. Педагогічне партнерство вихователя з батьками включає уміння спілкуватися, домагатися взаєморозуміння, знати психологічні особливості дошкільників, їх батьків. Проте, не можна говорити батькам лише про негативні риси дітей. Таке спілкування сприятиме загостренню взаємин з батьками та створенню конфліктної ситуації.

3. Вагомою якістю у вихованні дітей є такт, що розглядається нами як уміння у кожному конкретному випадку спілкування знайти найбільш доцільну, правильну і ефективну лінію поведінки. Зазначимо, що педагогічний такт вихователя – почуття міри у взаєминах з батьками та вихованцями. Усі знання про сім'ю вихователь звертає на надання допомоги батькам у фізичному вихованні їхніх дітей.

4. Підвищення педагогічної грамотності батьків, використання їх можливостей і активності у фізичному вихованні дитини дошкільного віку.

5. Життєстверджувальний настрій у вирішенні проблем фізичного виховання та позитивні вольові якості дитини.

Зазначимо, що педагогічна культура завжди була й залишається невід'ємною часткою виховного процесу у сім'ї. Правильна організація фізичного виховання дітей сприяє пробудженню у них інтересу до рухової активності взагалі, а також до конкретних видів фізичних вправ. Розвиток інтересу до рухів відбувається на основі життєвої потреби дитини бути сильною, сміливою, спритною.

Пріоритетним завданням українського суспільства є виховання людини в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих, як до найвищої індивідуальної суспільної цінності.

Також у процесі спільної діяльності вихователів та батьків слід дотримуватися принципів співпраці: дотримання прав батьків; врахування уподобань, інтересів,нахилів членів родин дітей;творчий підхід;конструктивне спілкування;своєчасна підготовча робота;відвертість; доступність; добровільність; співробітництво.

Зауважимо, що позитивних результатів у вихованні дітей можна досягти при вмілому поєднанні колективних та індивідуальних форм роботи вихователів з батьками. Педагогічна просвіта батьків повинна мати цільове спрямування. У сучасній освітянській практиці пріоритетними стають диференціація, особистісно-орієнтований підхід до батьків та дошкільників.

Таким чином, саме систематична робота з батьками дітей дошкільного віку з означеної проблеми допоможе досягти значних успіхів у фізичному вихованні. Співпраця сім'ї та педагогів закладів дошкільної освіти – важливий фактор успішного вирішення завдань фізичного виховання підростаючого покоління. Значну роль у пропаганді тісних контактів між закладом дошкільної освіти та сім'єю відіграє саме педагог, який веде постійно роз'яснювальну роботу з батьками дітей дошкільного закладу з проблеми фізичного виховання щодо організації правильного режиму дня дитини, раціонального харчування, формування правильної постави, загартування дитячого організму, дотримання санітарно-гігієнічних вимог у сім'ї, форм фізичної культури з дитиною дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / гол. ред. Н. О. Андрусич. Київ: Дошкільне виховання, 1999. 68 с.

2. Бєлєнька Г. В. Актуальні проблеми підготовки фахівців до роботи з дітьми в умовах освітнього комплексу «Школа – дитячий садок».

Гуманізація навчально-виховного процесу. Слов'янськ: СДПУ, 2007. С.16-23.

3. Березюк О. В., Воронцова Т. В. Партнерство задля нарощування потенціалу: посібник для активістів неурядових організацій. Київ: «Здоров'я через освіту», 2014. 128 с.

4. Бугаєць Н. А. Професійно-педагогічна підготовка учителів до роботи з сім'єю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2002. 18 с.

5. Великий тлумачний словник української мови / уклад. головн. ред. В. Г. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.

6. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навчальний посібник. Суми: «Університетська книга», 2019. 428 с.

7. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

8. Грамма Н. Теоретико–методичні засади фахової підготовки педагога-вихователя дошкільного закладу до економічного виховання дітей: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2003. 533 с.

9. Закон України «Про вищу освіту». *Освіта*. 2002. № 12-13. С. 1–14.

10. Закон України «Про дошкільну освіту» Київ: Ред. журналу «Дошкільне виховання», 2001. 55 с.

11. Закон України «Про охорону дитинства» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text (дата звернення 05.10.2023).

12. Концепція педагогічної освіти. Київ, 1998. 20 с.

13. Макаренко А. С. Книга для батьків. Київ: Радянська школа, 1980. 327 с.

14. Машовець М. А. Підготовка студентів до співпраці з батьками дітей дошкільного віку: навчально-методичний посібник. Київ, 2000. 128 с.

15. Педагогічний словник / за ред. Ярмаченка М. Д. Київ: Педагогічна думка, 2001. 514 с.

16. Підкурганна Г. О. Теоретико–методологічні та методичні основи художньо-педагогічної підготовки студентів факультету дошкільного виховання педагогічного університету: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2003. 40 с.

17. Платон. Держава / пер. з давньогрец. Дзвінка Коваль. Київ: Основи, 2005. 355 с.

18. Поліщук О. В. Підготовка студентів до естетичного виховання дошкільників засобами українського народного декоративно-прикладного мистецтва: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1996. 24 с.

19. Русова С. Ф. Теорія і практика дошкільного виховання. Львів; Краків ; Париж: Просвіта, 1993. 127 с.

20. Скульський Р. П. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної творчості: монографія. Київ: Вища шк., 1992. 135 с.

21. Скульський Р. П. Як підвищувати професійно-педагогічну культуру. Івано-Франківськ, 1996. 37 с.

22. Словник термінів і понять сучасної освіти / за заг. ред. Л. М. Михайлової. Сєвєродонецьк, 2020. 194 с.

23. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ: Видавництво «Радянська школа», 1972. 244 с.

24. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред.О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я. М., 2016. 473 с.

25. Трубавіна І. М. Зміст та форми просвітницької роботи з батьками: науково-методичні матеріали для працівників соціальних служб, учителів, соціальних педагогів, студентів педагогічних вузів. Київ: УЦДССМ, 2000. 88 с.

26. Шанскова Т. І. Соціально орієнтована підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи з батьками: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 20 с.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗДО

Семчук Богдан

В умовах інформатизації суспільства, входження України до європейського соціокультурного простору, реформування освіти, виведення її на рівень розвинених держав світу значною мірою залежить від підвищення ефективності виховання і навчання в її першій ланці – дошкільній освіті, що неможливо без підготовки кваліфікованих, конкурентоспроможних професіоналів-вихователів. Комп'ютерні технології досить швидко набули популярності в освітній сфері і вимагають відповідних навичок від спеціалістів, що мають забезпечувати ефективний навчально-виховний процес в ЗДО в умовах сучасності.

Сучасні підходи до здійснення професійної підготовки майбутніх педагогів висвітлюються в дослідженнях О. Абдулліної, І. Богданової, А. Богуш, Н. Грами, Т. Жаровцевої, І. Зязюна, Е. Карпової, М. Князян, З. Курлянд, Р. Хмелюк та ін. Концепції формування готовності майбутніх педагогів до педагогічної діяльності представлені в роботах К. Дурай-Новакової, М. Д'яченко, А. Ліненко, Л. Хомич та ін. Розглянуто готовність студентів педагогічного факультету до використання нових інформаційних технологій у професійній діяльності (Н. Диканська); становлення і розвиток комп'ютерної освіти студентів (О. Майборода); формування готовності майбутніх педагогів до використання комп'ютерних інформаційних технологій у професійній діяльності (О. Разинкіна); підготовку майбутніх педагогів до використання аудіовізуальних і комп'ютерних технологій (О. Трофимов).

Чільне місце серед цих досліджень посідають праці, присвячені використанню комп'ютерних технологій у педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів (Ю. Горвіц, С. Дяченко, О. Зворигіна, Н. Кирста, Н. Лисенко, В. Могільова, В. Моторін, С. Новосьолова, С. Пейперт, Г. Пєтку та ін.). У дослідженнях зазначається, що у сучасній дошкільній освіті пред'являються якісно нові вимоги до процесу педагогічного супроводу дітей дошкільного віку, організації їхньої пізнавальної діяльності, формування життєвої компетентності. Важливою умовою такого оновлення є використання комп'ютерних технологій.

Визначення функцій інформаційних технологій у навчальному процесі розглядали (Г. Балл, Т. Гергей, В. Глушков, А. Довіяло, А. Єршов, М. Жалдак, В. Монахов, І. Підласий, С. Смирнов).

Питанню вдосконалення професійно-педагогічної підготовки студентів у вищій школі, формуванню професійних якостей педагога присвятили свої дослідження (О. Абдулліна, Е. Ардаширова, С. Архангельский, Р. Асадуллін, К. Ахіяров, Ю. Бабанский, Ю. Васильєв, В. Загвязинский, І. Кобиляцький, Н. Кузьміна, Р. Муніров, Р. Нізамов, Н. Нікандров, Ю. Правдін, В. Сластьонін, Н. Тализіна, Ф. Терегулов, Н. Томін, Е. Хамітов, А. Щербаков, Н. Яковлєва та ін.).

Світовий досвід засвідчує, що вирішення проблем дошкільної освіти починається з професійної підготовки майбутніх вихователів. Практика засвідчує, що оволодіваючи навичками інтерактивного навчання, педагог поступово переносить їх у свою практичну діяльність, навчаючи дітей умінню самостійно здобувати знання, робити вибір на користь активної діяльнісної позиції в їх опануванні. Тому кожному майбутньому вихователю потрібна ґрунтовна підготовка в сфері опанування сучасними комп'ютерними технологіями.

В глобалізованому суспільстві головним ресурсом є інформація – обмін даними між будь-якими об'єктами (реальними або віртуальними), заснований на взаємодії між ними.

У такому суспільстві виникає постійна потреба навчання, підтримка рівня знань відповідно сучасним вимогам у кожного члена такого суспільства. Але, зважаючи на посилений потік інформації, людині важко впоратися самій. У ситуації, що склалася, потрібно залучення «ефективного помічника», який значно пришвидшив би процес оброблення інформації, її класифікації, зберігання – таким помічником є комп'ютерні технології.

Сучасні комп'ютерні та інформаційно-комунікаційні технології, незважаючи на те, що вони повільно та не системно запроваджуються в освітній процес дошкільних навчальних закладів, забезпечують його оптимізацію, технологічність і відкривають нові перспективи для використання інформаційно-комунікаційних технологій, а саме:

– забезпечення нової, активної форми фіксації продуктів інтелектуальної діяльності;

– доступ до практично необмеженого обсягу потрібної навчальної і наукової інформації, високу швидкість її отримання, варіативність

способів аналітичного оброблення, виникнення феномену «безпосереднього включення» особистості в інформаційний простір;

– створення можливості вступати до конструктивно змістового діалогу з користувачем, утворювати з ним єдине функціональне предметно-орієнтоване середовище.

Комп'ютеризація дошкільної освіти є невід'ємною складовою інформатизації суспільства, відображає загальні тенденції глобалізації світових процесів розвитку, виступає як визначальний інформаційний і комунікаційний базис освіти та гармонійного розвитку особистості.

Першочергове завдання сучасної дошкільної педагогіки – формування комп'ютерної компетентності вихователів, які зобов'язані не тільки розуміти нові проблеми, що постають перед ними, а й знаходити їх рішення у повсякденній професійній діяльності [7, 18].

Основою інформаційної культури особистості є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку; вміння орієнтуватися в безмежному просторі різноманітних повідомлень і даних, раціонально використовувати засоби сучасних комп'ютерних технологій для задоволення інформаційних потреб. Всі ці трансформаційні процеси розкривають актуальне поняття компетентності особистості.

Відтак, комп'ютерна компетентність є інтегральною характеристикою особистості, що виявляється в здатності до засвоєння відповідних знань, умінь та навичок щодо розв'язання завдань у педагогічній й професійній діяльності за допомогою комп'ютера.

В основу концепції «комп'ютерної компетентності» покладено ідею виховання компетентної людини, яка має необхідні знання та керується ними; володіє високими моральними якостями; діє адекватно у відповідних ситуаціях та несе відповідальність на певну діяльність.

Виникнення та розвиток інформаційного суспільства припускає широке застосування комп'ютерних технологій в галузі дошкільної освіти, що визначається багатьма факторами, а саме:

– впровадження комп'ютерних технологій у сучасну дошкільну освіту суттєво прискорює передавання знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду людства не тільки від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої;

– сучасні комп'ютерні технології підвищують якість навчання й освіти, дають змогу особистості успішніше й швидше адаптуватися до довкілля та соціальних змін;

– активне й ефективне впровадження комп'ютерних технологій в дошкільну освіту є важливим чинником створення нової системи освіти, що відповідає сучасним вимогам і процесу модернізації традиційної системи освіти.

Комп'ютерні технології здійснюють активний вплив на процес навчання і виховання студентів, оскільки змінюють схему передавання знань та методів навчання. Упровадження ІКТ у систему дошкільної освіти не тільки впливає на освітні технології, а й вводить до процесу освіти нові.

Розглядаючи елементи складної системи комп'ютерних технологій навчання, слід наголосити, що в освіті важливою умовою успішної інтеграції технологій є професійна підготовка майбутніх фахівців в галузі дошкільної освіти, які здійснюють експлуатацію систем і засобів нової інтегрованої технології навчання. Кожний учасник навчання на основі ІКТ, включаючи адміністрацію дошкільної установи, має володіти необхідною інформаційною грамотністю і розумінням у використанні комп'ютерних технологій.

В реаліях сьогодення, якість дошкільної освіти в Україні визначається рівнем використання комп'ютерних технологій в дошкільних навчальних закладах. Тож, назвемо фактори, які можуть сприяти більш активному і ефективному використанню комп'ютерних технологій в дошкільному навчальному закладі:

– великі дидактичні можливості комп'ютера;

– наявність у продажу різноманітних програмних продуктів для навчання;

– введення в планування режимних процесів дошкільного навчального закладу пропедевтичного курсу інформатики (та на його основі впровадження методики формування комп'ютерної компетентності дітей дошкільного віку);

– реалізація різних програм, які стимулюють формування комп'ютерної компетентності вихователів і дітей;

– наявність у багатьох сім'ях комп'ютерів, що сприяє формуванню у дітей готовності (психологічної, мотиваційної і практичної) до використання комп'ютера.

Обираючи комп'ютер для навчальних цілей, слід усвідомлювати ті цілі, які до того ж змінюються із розвитком суспільства. Так, Н. В. Атапова наводить нові кваліфікаційні уміння вихователя в умовах інформатизації суспільства:

– вихователь повинен володіти відповідними знаннями, що містяться в комп’ютерній програмі;

– індивідуалізація навчання, яка передбачає введення в педагогічний процес комп’ютера, й вимагає застосування значної кількості методик, якими вихователь повинен володіти досконало;

– вихователь повинен знати програмне забезпечення, його складові, вміти допомогти дитині на кожному етапі заняття [8, с.35].

Критерії комп’ютерної компетентності майбутніх вихователів:

– уміння створювати текстові і графічні документи, формувати запити до бази даних та використовувати комп'ютер як педагогічний технічний засіб;

– уміння розробляти і застосовувати електронні дидактичні і педагогічні програмні засоби;

– уміння використовувати засоби інформатизації та комп’ютерні технології в освітньому процесі, володіти способами представлення педагогічної інформації за допомогою засобів інформатизації.

Метою використання інтерактивного та мультимедійного обладнання в галузі дошкільної освіти є підвищення комп’ютерної компетентності вихователів у максимально ефективному використанні нових інформаційних, комунікаційних та інтерактивних технологій, стимулювання становлення нової культури педагогічного мислення. Візуалізація інформації з використанням сучасних технологій можлива різними засобами. У даний час використовуються такі засоби, як: традиційний графопроектор (проектор); РК-панель у поєднанні з проектором; мультимедіа-проектор; демонстраційні монітори з пристроями сполучення з комп'ютерною та відеотехнікою.

Звичайний проектор призначений для роботи зі слайдами й дуже ефективний для використання на заняттях, що не піддаються частим змінам, коли підготовлені слайди можна використовувати безліч разів. З використанням сучасних комп'ютерних технологій можна створювати яскраві слайди й ефективно використовувати їх у педагогічному процесі. Інші три способи використовуються для візуалізації зображень з екрана комп'ютера, відеомагнітофона або відеокамери й рекомендовані для занять з часто оновлюваним змістом.

Інтерактивні дошки можна використовувати як при роботі у великій аудиторії, так і в маленьких групах. Будь-яку інформацію, відображену на

інтерактивній дошці, можна роздрукувати, зберегти, відправити по електронній пошті й помістити на сайт.

Інтерактивні дошки дуже зручні для проведення дискусій, бесід. Діти можуть використовувати дошку для того, щоб поділитися своїми ідеями, звернутись до попередніх занять, пригадати те, що було пройдено раніше і, таким чином, почати обговорення. Дошка може внести розмаїтість у звичний хід роботи за допомогою ігор та опитувань, а також надати доступ до додаткових матеріалів.

Дослідження показали, що робота з інтерактивними дошками покращує сприйняття матеріалу дітьми, великий інтерактивний екран та яскраві кольори привертають увагу дітей, сприяють кращому засвоєнню нового матеріалу.

Виділимо основні критерії, які вихователь повинен взяти до уваги при виборі мультимедійного навчального комплексу (МНК):

– мета використання МНК на заняттях в дошкільному навчальному закладі;

– можливість використання мультимедійного продукту для презентації розвивально-ігрового матеріалу, виконання вправ, тестування тощо;

– відповідність змісту мультимедійної програми змісту навчання та виховання дітей у дошкільному навчальному закладі;

– забезпечення МНК всіма видами інформації, що підлягає засвоєнню в процесі розвитку окремих елементів логічного мислення дитини (аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, класифікація, систематизація, тощо);

– спрямованість інформації й адаптація її до рівня сприйняття дітьми;

– відповідність мультимедійної програми дитячій аудиторії (врахування вихідного стану дитини, вікових та типологічних її характеристик, тощо);

– можливості програми забезпечити розвиток елементів операційної системи логічного мислення (експертна оцінка);

– вільний перехід від одного розділу програми до іншого, тип коментарів кожного ігрового завдання;

– можливість здійснення перевірки засвоєного матеріалу дітьми.

Результати аналізу науково-педагогічних джерел доводять, що більшість науковців зорієнтовані на підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців через інформатизацію освіти. Цю думку

поділяють Р. Гуревич [19], М. Кадемія [19], О. Постильна [18], С. Шаров [18], які вважають інформатизацію освіти рушієм до розвитку інтелектуального потенціалу населення, його самовдосконалення, самореалізації, а також підготовки до професійної діяльності на основі використання засобів ІКТ. У свою чергу, зміст наукових праць В. Бикова [17] доводить, що інформатизація освіти є інноваційним напрямом розвитку освітньої системи. На важливість інформатизації освіти вказують і дослідження І. Завальної [22], яка вбачає позитивні результати у використанні ІКТ та їхньому впливу на різні види діяльності завдяки досягненням комп'ютерної техніки, що дозволяють розробляти методи і засоби навчання здобувачів вищої освіти з метою досягнення поставлених цілей та мети навчання.

Отже, інформатизація освіти є комплексом заходів, що спрямований на задоволення інформаційних потреб учасників освітнього процесу та забезпечує супровід їхньої співпраці через засоби ІКТ. Серед чинників, що здатні впливати на процес інформатизації освіти, на нашу думку, є готовність педагога закладу вищої освіти до запровадження ІКТ в освітньому процесі; наявність відповідного інформаційно-освітнього середовища (забезпечення мультимедійними засобами навчання), що дозволяє використовувати засоби ІКТ в освітньому процесі; наявність засобів ІКТ (програмного забезпечення, електронних навчальних, навчально-методичних, наукових, науково-методичних ресурсів тощо), що будуть відповідати особистісно-орієнтованому підходу до навчання й можуть варіюватися відповідно до потреб, інтересів, побажань, рівня знань та практичних умінь студента; готовність майбутнього вихователя до використання засобів ІКТ у власній професійній діяльності в умовах закладу дошкільної освіти та самоосвіті.

У психологічному словнику поняття «готовність» визначено як настанова, спрямована на виконання якоїсь дії. Вона припускає: наявність певних знань, умінь, навичок і готовність до протидії виникаючим у ході виконання дії перешкодам; надаючи виконуваній дії особистого сенсу [14].

Готовність до педагогічної діяльності в дослідженні А. Ліненко розглядається як цілісна інтегрована якість особистості, що характеризує її емоційно-когнітивну і вольову мобілізаційність у момент включення в діяльність визначеної спрямованості. Відповідно до позиції цього автора, готовність не є вродженою, а виникає в результаті певного досвіду

людини, що ґрунтується на формуванні її позитивного ставлення до професійної діяльності, усвідомлені мотивів і потреб у ній [20].

О. Саннікова визначає готовність як новоутворення у структурі особистості, що формується у процесі вибіркового усвідомлення і привласнення майбутнім фахівцем соціально-імперативної інформації щодо змісту освіти та способів його відтворення з подальшим пристосуванням до власних інтересів і психофізіологічних можливостей [20].

Р. Гурін, врозуміє готовність майбутнього педагога до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності як «інтегровану якість особистості майбутнього педагога, що виявляється, по-перше, в підвищенні продуктивності мислення, розвитку пам’яті, розширенні і поглибленні знань за допомогою використання нових інформаційних технологій та їх засобів; по-друге, в наданні можливості обирати способи дій, здійснювати самоконтроль за виконанням власних дій та прогнозувати шляхи підвищення продуктивності роботи в процесі інформатизації освітнього процесу [2, с. 8].

За С. Дяченко, професійна готовність майбутніх вихователів ЗДО в галузі інформаційно-комунікаційних технологій – це сформованість у студентів сукупності знань і вмінь про інформаційно-комунікаційні технології, педагогічно-програмні засоби навчання, а також набуття технічних навичок використання й обслуговування персонального комп’ютера та периферійних пристроїв [4, с. 92].

Богданова І. поділяє готовність на: професійно-педагогічну (установка на засвоєння світової та національної культури, формування самосвідомості й усталеного ставлення до професії, що виявляється в системі мотивів, особистісних поглядів і цілей, педагогічними уміннями та навичками, оволодіння педагогічною майстерністю, формування професійнопедагогічної культури діяльності, як культури спілкування, культури мови, саморегуляції, зовнішнього вигляду); індивідуально-психологічну (виявлення і розвиток індивідуально-пізнавальних процесів, формування педагогічних здібностей, професійно важливих якостей та самовдосконалення); біоенергетичну (формування світогляду як сукупності підходів до світобачення (матеріалістичного, ідеалістичного, духовного, прагматичного тощо), формування здібностей до постійного пізнання себе як засобу духовного саморозвитку й оздоровлення, мобілізації і використання прихованих резервів психічного здоров’я, вмінь

самореалізації, розкриття своїх творчих задатків, протистояння життєвим труднощам, формування адаптивних здібностей) [1, с. 66].

Аналіз поняття «готовність до педагогічної діяльності» дає змогу розглядати її як новоутворення в структурі особистості, що є результатом спеціальної підготовки, у процесі якої відбувається врахування психічного стану суб'єкта, його мотивації, формування настанов на позитивне ставлення до педагогічної діяльності, знань, умінь, навичок, здібностей, а також якостей особистості які дозволяють успішно виконувати професійну діяльність.

У дослідженнях О. Листунова в структурі готовності до професійнопедагогічної діяльності як інтегративної характеристики, виокремлено такі групи взаємопов'язаних компонентів: когнітивний (відображає знання про професію, структуру педагогічної діяльності, складає систему методологічних, предметних, методичних знань і пізнавальних умінь практико-зорієнтованої діяльності); ціннісно-мотиваційний (включає професійно-значущі потреби і мотиви педагогічної діяльності, які сприяють перетворенню отриманих знань у стійкі професійні погляди. Визначенні трансформації пов'язані особистісним ставленням і лежать в основі спрямованості майбутнього педагога, визначають характер його професійної діяльності, поведінки, відображають рівень розвитку педагогічної культури особистості); операційно-діяльнісний (сформований сукупністю способів і прийомів ефективної педагогічної діяльності, що забезпечують найбільш високу дієздатність, адаптивність до умов, що змінюються) [20].

До структури готовності, згідно досліджень вчених, входить: позитивне ставлення до діяльності, адекватні до вимог професії риси характеру, здібності, темперамент, мотивація, необхідні знання, вміння і навички, стійкі професійно-важливі особливості пізнавальних, емоційних та вольових процесів [5].

Як зауважує А. Ліненко, готовність, з одного боку, є особистісною (емоційно-інтелектуальна, вольово-емоційна, що включає інтерес, ставлення до діяльності, упевненість в успіху, керування своїми почуттями, відповідальності, мобілізації сил, подолання невпевненості тощо); з іншого – операційно-технічною, що включає інструментарій педагога (професійні знання, уміння, навички і засоби педагогічного впливу) [15, с. 228].

Розглядаючи готовність до педагогічної діяльності, Т. Садова передусім визначає мотиваційно-цільовий компонент, що передбачає професійні настанови, позитивне ставлення до професії, інтерес до неї, стійкі наміри присвятити себе педагогічній діяльності тощо; змістово-операційний, компонент до якого належать система професійних знань, умінь і навичок, педагогічне мислення, професійне спрямування уваги, сприймання, пам'яті, дій необхідних для успішного здійснення професійної діяльності [7].

Отже, аналізуючи різні наукові підходи, констатуємо, що сьогодні в визначенні структурних компонентів готовності майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в ЗДО не існує єдиного трактування.

Питання підвищення якості вищої освіти засобами ІКТ цікавить науковців всіх часів, адже активне впровадження дистанційного навчання, інтеграція освіти в світовий освітній простір та використання комп'ютерного забезпечення в освітньому процесі постійно ставить перед педагогами нові виклики та нові завдання. Таким чином, логіка нашого дослідження вимагає уточнення сутності поняття «інформаційно-комунікаційні технології» та дослідження потенційних можливостей використання ІКТ у фаховій підготовці майбутніх вихователів. Розглянемо розуміння сутності поняття «інформаційно-комунікаційні технології» з погляду різних авторів (табл.1).

Проведений аналіз змісту поняття «інформаційно-комунікаційні технології» не вичерпний, адже науковці розглядають різні позиції використання засобів ІКТ, враховуючи власний практичний досвід та результати власних багаторічних досліджень. У зв'язку з вищенаведеними трактуваннями досліджуваної дефініції, визначимо наступні підходи до розуміння сутності поняття «інформаційно-комунікаційні технології», які дозволяють ґрунтовно дослідити окреслену траєкторію власного наукового пошуку: ІКТ передбачають єдність інформаційних технологій та комунікаційних технологій, які сприяють партнерській взаємодії всіх учасників освітнього процесу; ІКТ засоби використовуються в освітньому процесі з метою підвищення ефективності здобуття знань, їх закріплення та практичного застосування; ІКТ − це комп'ютеризовані засоби навчання, що дозволяють здійснювати навчання (зокрема, у дистанційній формі), не залежно від місця проживання, що сприяє розширенню освітніх кордонів; ІКТ є своєрідним комплексом засобів, що дозволяють підвищити рівень

підготовки майбутнього фахівця з урахуванням вимог нового інформаційного суспільства.

Таблиця 1.

Погляди науковців на сутність поняття
«інформаційно-комунікаційні технології»

Автор	**Визначення**
Г. Швачич, Л. Петречук та ін.	«засоби, пов'язані зі створенням, збереженням, передачею, обробкою і управлінням інформації. ІКТ включає в себе всі технології, що використовуються для спілкування та роботи з інформацією» [25, с. 7]
О. Кулик	«поєднання інформацій них технологій з комунікацій ними для вирішення різноманітних задач сучасного освітнього інформаційного суспільства» [7, с. 105]
О. Федоренко	«інновацій на педагогічна технологія системи освіти, що застосовується для створення нових можливостей передачі знань (діяльності педагога), сприйняття знань (діяльності тих, хто навчається), оцінки якості навчання та всебічного розвитку особистості …»[23, с.88]
І. Мардарова	«сукупність програмних, технічних, комп'ютерних і комунікацій них засобів, а також способів та методів їх застосування для забезпечення високої ефективності освітнього процесу» [9, с.162]
Г. Назаренко, Т. Андрющенко	«засіб навчання, виховання та розвитку, використання якого дає змогу педагогам вирішувати методичні завдання на якісно вищому рівні» [12, с.21]

Таким чином, ІКТ є невід'ємним освітнім інструментом, що дозволяє формувати освітній простір, створювати умови для партнерської взаємодії, забезпечувати навчання впродовж життя та самоосвіти й, таким чином, впливати на рівень готовності майбутнього вихователя до інноваційної спрямованості в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

У професійній підготовці майбутніх вихователів засоби ІКТ дозволяють навчити студентів використовувати інформаційні ресурси, віртуальні спільноти, міжнародну співпрацю з метою вирішення освітніх та педагогічних завдань й самоосвіти, сформувати уміння інтерпретувати вже готовий матеріал та розробляти власні навчально-методичні матеріали,

створюючи при цьому, так зване, електронне портфоліо педагога. До таких засобів ІКТ можна віднести: готові програмні продукти (навчальні програми, онлайн енциклопедії, віртуальні екскурсії); програми для роботи з текстовим матеріалом (MS Word, WordPad, PowerPoint); графічні редактори: Paint, Adobe Photoshop, GIMP); програмні тренажери та програми для проходження тестування, використання яких, дозволить студентам закріпити та перевірити своїх знання, завдяки можливостям Scratch програм та відкритим освітнім платформам; інтерактивні дошки та Multi-touch-технології: SMART Tablета SMART Board; комп'ютерні ігри та віртуальні лабораторії; електронні навчальні ресурси (електронні бібліотеки, репозитарії); програми дистанційного навчання: засоби дистанційної комунікації (Zoom,GoogleClassroom, Google Meet тощо), можливостідля самоосвіти (інформаційні сайти, проходження освітніх курсів, участь у вебінарах, форумах) тощо.

Беззаперечним є той факт, що навчання майбутнього вихователя в закладі вищої освіти у сучаснихумовах має здійснюватися на базі практико-орієнтованої підготовки із застосуванням інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, що трактуєглибокі знання в галузі інформатики та ІКТ як фундамент для інноваційного розвитку, а також формування особистої ІКТ-компетентності, цифрової грамотності фахівця [14]. Відтак, вагоме місцезаймає власний приклад викладача закладів вищоїосвіти щодо впровадженні ІКТ в освітній процес, щоє стимулом для майбутнього вихователя до використання ІКТ у своєму професійному зростанні та в організації навчання дітей дошкільного віку. Яскравимприкладом демонстрації можливостей ІКТ для майбутніх вихователів можуть бути інформаційні платформи, онлайн ресурси в розрізі дисциплін чи темзаняття, а також інформаційні лабораторії як видунавчальної діяльності здобувачів вищої освіти та яксередовища для розробки засобів ІКТ. Такі лабораторії мають бути спрямовані, перш за все, на можливість розробки нових матеріально-технічних засобів навчання з використанням ІКТ та перспективупередачі досвіду власних напрацювань (прототипомтаких лабораторій в Україні є Національна освітняплатформа «Всеосвіта»).

Підсумовуючи зазначене вище, акцентуємо увагуна тому, що суттєвим чинником позитивних змін упрофесійній підготовці майбутніх вихователів є застосування засобів ІКТ в освітньому процесі закладувищої освіти, що допоможе підготувати майбутньоговихователя до використання

ІКТ в своїй професійнійсфері, а отже, створити умови для впровадження інноваційного навчання в умовах закладу дошкільноїосвіти. З огляду на це, основна діяльність викладачазакладу вищої освіти має бути спрямована на вдосконалення викладання освітніх компонентів шляхомвключення ІКТ в освітній процес здобувачів вищоїосвіти та створення потенційних можливостей використання ІКТ студентами під час виконання самостійних, практичних, індивідуально-дослідних завдань, проходження практики тощо.

Нині посилена відповідальність ЗВО за підготовку фахівців дошкільної освіти, її узгодженість зі світовими стандартами й рекомендаціями. Саме вчитель і вихователь мають бути провідниками ідей дитиноцентризму, володіти фаховими знаннями й новітніми технологіями, методиками навчання та виховання, мати високий рівень педагогічної майстерності, провадити професійну діяльність на демократичних і гуманістичних засадах, бути готовими до творчої практичної й науково-дослідницької діяльності, власним прикладом формувати загальнолюдську культуру. Наголосимо на неможливості штучно пришвидшувати розвиток дитини, оскільки модель виховання дитини має бути особистісно орієнтованою, а технології – ґрунтуватися на принципах свідомості й самосвідомості. Провідними принципами в організації навчально-виховної роботи є принципи дитиноцентризму та гуманізації виховання. Основна мета – не підготовка до школи, а створення умов для повсякденного комфортного життя дошкільника[20].

Навчання в дошкільній освіті – активний і цільовий процес, що базований на структурі попередньо набутих знань, постійно залучає дітей до розв’язання проблем. Знання не можуть бути передані дітям безпосередньо через навчання, але вихованці здатні породжувати нові ідеї на підставі раніше засвоєної та нової інформації. Навчання відбувається через взаємодію між навчальним матеріалом, раніше сформованими знаннями й міркуваннями. Діти працюють як фронтально, так і в групах, що розвиває їхнє мислення й уяву.

У спільній роботі з батьками та дітьми вихователь планує й організовує такі види діяльності, які посилюють дитячі емоції, розвивають уміння та знання, розширюють інтереси дитини. Учитель спрямовує дітей на усвідомлене навчання й розуміння того, що вони можуть впливати на власний успіх у навчанні, а також залучає до експериментів, досліджень, активної співучасті в розв’язанні проблем, у взаємодії з дорослими та

іншими дітьми. У центрі дитячих досліджень перебувають явища й події, пов'язані з середовищем життя дітей та з їхнім набутим досвідом. Діти тренуються розмірковувати над причиною взаємозв'язків і робити висновки. Діяльність вихованців має бути цілеспрямованою та стимулювальною[20].

Як зазначено вище, навчання в дошкільній освіті ґрунтоване на ігровій діяльності, яка організована відповідно до рівня розвитку кожної дитини, що також стимулює лінгвістичні здібності, розвиває потенціал, спонукає до вивчення нового. Діяльність охоплює дитячі потреби, оскільки передбачає гру й розвиток уяви. Різні методи роботи комбінують із гуманітарними предметами, дитячим досвідом і набутими знаннями.

Професійна функція вихователя ЗДО полягає у створенні безпечного навчально-виховного медіасередовища, що базоване на фізичному, психологічному, соціальному, пізнавальному та емоційному оточенні. Фактори медіасередовища охоплюють взаємодію вихователя й дитини, вихованців, а також різні методи та навчальні завдання. Медіасередовище стимулює дитячу допитливість, інтерес і навчальну мотивацію та сприяє активності. Це основа дитячого зростання й уміння оцінювати власні дії, що вможливлює гра, інші види діяльності. У медіасередовищі домінує весела, відкрита та повільна атмосфера. Інструменти й робочі матеріали допомагають дитині стати членом сучасного інформаційного суспільства. Вихователь повинен бути здатним до систематичних і тривалих спостережень, аналізу результатів педагогічної діяльності, прогнозування.

Важливим аспектом є планування співпраці між вихователем ЗДО й учителем початкових класів: вихователь повинен усвідомлювати, до яких завдань необхідно готувати дошкільнят, а вчитель – на які знання дітей варто скеровувати в навчанні. Уважаємо, що всі дошкільнята повинні мати однакові стартові умови перед навчанням у початкових класах, тобто однакову підготовку, оптимальний для них рівень розвитку власних можливостей, щоб у шкільному навчанні зосередитися на розвиткові, підвищенні ефективності учіння, а не на вирівнюванні й ліквідації відставання від ровесників. У зв'язку з цим майбутній вихователь повинен уміти розробляти програмно-методичне забезпечення для формування готовності дітей до навчання в школі й балансування їхніх стартових можливостей у використанні медіаінформації («підготовлений», «у стадії готовності», «умовно підготовлений», «не підготовлений»); диференціювати зміст навчання з огляду на динаміку розвитку дітей,

психічних процесів; упроваджувати інтерактивні методи навчання на основі інноваційних медіатехнологій; розробляти методичні рекомендації для батьків щодо раціонального використання медіапродукції [20].

Отже, основне педагогічне завдання вихователя ЗДО – розуміння індивідуальних потреб розвитку кожної дитини, знаходження потрібних шляхів їх задоволення в специфічних умовах дошкільної освіти.

Погоджуємося з думкою І. Дичківської стосовно того, що результат професійної діяльності майбутнього фахівця суттєвою мірою зумовлений готовністю до інновацій, зокрема до впровадження медіаінформаційних технологій у дошкільну освіту[3].

Нові медіатехнології призвели до створення нових форм управління та організації знань. Традиційні форми передання навчальної інформації все частіше зазнають критики: декларативне знання більше не затребуване; навчанню як процесу треба сприяти, створювати для нього сприятливі умови. Традиційні заняття базовані на засвоєнні структурованого змісту, який викладачі передають студентам. Навчання в інформаційному суспільстві вимагає більшої активності студентів, які засвоюють нові техніки, прийоми, методи самонавчання. У процесі навчання, що оновлюється, необхідні зміни, відмова від суворих інструкцій уможливлює таку взаємодію, у центрі якої перебуває студент та його індивідуальні особливості.

Навчання за новими принципами означає самостійність, кооперацію (співпрацю), інтерактивність (взаємодію), креативність (творчість). Сприяти новому навчанню можна через нові форми навчання, створення нової ролі майбутнього вихователя, активне включення нових технічних засобів до навчального процесу, надання вільного доступу до медіаресурсів. Зміна такої парадигми залежить від готовності й ініціативи студентів працювати з різними медіапристроями.

Н. Череповська окреслила критерії розвиненої медіакультури особистості [24]:

1) свідоме ставлення до сприйняття медіапродукції й інформації в цілому – готовність до набуття знань та опанування вмінь і навичок, передбачених у процесі медіаосвітнього курсу; здатність фільтрувати будь-яку інформацію; свідомо обмежувати себе в споживанні інтелектуальної медіапродукції; готовність протистояти, запобігати негативним впливам медіа; планувати й регулювати час перегляду інформації; усвідомлення своїх медіапотреб та відповідальності за вибір медіаконтенту;

2) критичне мислення – здатність аналізувати сприйняту інформацію й оцінювати, аргументовано обстоювати свою позицію щодо сприйнятого; здатність убачати в інформації невидимі / приховані смисли; спроможність зважувати користь або шкоду від взаємодії з медіатекстом; автономне ставлення до будь-якої інформації, зокрема до медіавізуальної;

3) творче медіасприймання та бачення – переосмислення медіатекстів і вибудовування власних образів, творчих ідей для реалізації власного задуму; утворення образно-смислових конструктів як набуття нового смислового досвіду; глибинне розуміння не лише візуально-смислового конструкту, а й загальне осмислення візуального «медіазасобу як повідомлення»; розуміння місця людини у взаємодії з медіазасобами; глобальне бачення медіареальності з її закономірностями й тенденціями розвитку.

Отже, для сучасного майбутнього вихователя стають актуальними навички конструювання й оптимізації процесу навчання за допомогою мультимедійних засобів та інформаційно-комп'ютерних технологій; аналізу необхідних навчальних, технічних, організаційних умов раціонального оперування психологічними особливостями сприйняття медіазасобів. Нині постає потреба в перманентному засвоєнні педагогом медіатехнічних засобів.

Формування в студента інтересу до медіатехнічних досягнень останніх років, адекватного уявлення про нову роль, яку він реалізовуватиме в інформаційних умовах, що постійно змінюються, є ключовим моментом підготовки кадрів для сучасної вищої школи. Поряд із мотиваційним компонентом у структурі підготовки майбутнього вихователя до використання медіазасобів в освітньому процесі варто виокремлювати не менш актуальні компоненти:

– цільовий (чітке уявлення про цілі та можливості використання медіа у викладанні конкретної дисципліни);

– інформаційний (знання сучасних медіа, інформаційних продуктів і їхніх виховних можливостей, психолого-педагогічних особливостей та способів використання);

– діяльнісний (уміння працювати з різними електронними засобами, створювати за їхньою допомогою медіапродукти навчального призначення) [15].

Майбутнім вихователям закладів дошкільної освіти, провадячи професійну діяльність, необхідно оволодівати медіатехнологіями й

застосовувати їх у нових сферах. У зв'язку з цим, перед системою професійної освіти постає необхідність розв'язання глобальної проблеми – створення таких умов, за яких студенти могли б підготуватися до професійної самореалізації в інноваційному середовищі, успішно використовувати медіаінформацію в процесі навчання [5, с. 20-22].

На підставі провідних положень підготовки майбутніх вихователів та з огляду на виокремлені педагогічні умови розроблено модель підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до застосування медіаінформації в професійній діяльності, що сприяє систематизації професійної підготовки, з'ясуванню рівня знань, умінь і досвіду, які необхідні студентам для виконання освітніх завдань насамперед засобами медіатехнологій загального призначення, а також для вдосконалення навичок саморозвитку особистості. Самостійність у застосуванні медіаінформації є провідним чинником сучасної вищої освіти.

В основу розроблення моделі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до застосування медіаінформації в професійній діяльності покладено системний, особистісно орієнтований, технологічний, інтегративний, середовищний і компетентнісний підходи до організації освітнього процесу, застосування яких має суттєвий вплив на окреслення змісту освітнього процесу, вибір форм, методів, засобів навчання і, безперечно, на кінцевий результат [21, с. 356-416]

Запропонована модель підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до застосування медіаінформації в професійній діяльності є схематичним відображенням розгорнутого в часі освітнього процесу, вирізняється цілісністю, динамічністю та складається з чотирьох блоків (цільовий, теоретико-методологічний, змістово-технологічний, діагностично-результативний) та їхніх структурних компонентів.

Цільовий блок моделі суттєвою мірою сприяє окресленню загальної спрямованості підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до застосування медіаінформації в професійній діяльності. Унаслідок глибокого аналізу низки праць вітчизняних і зарубіжних науковців у царині педагогіки, сформульовано мету підготовки майбутніх вихователів, що полягає в підвищенні якості професійної підготовки майбутніх вихователів до використання медіаінформації в професійній діяльності. Узято до уваги вимоги до професійної компетентності й підготовки вихователів та особливості професійної діяльності вихователів в умовах інформатизації дошкільної освіти.

Теоретико-методологічний блок охоплює методологічні підходи, загальні й специфічні принципи навчання, функції медіаінформації та передумови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до застосування медіаінформації в професійній діяльності. Методологічне обґрунтування підготовки майбутніх вихователів базоване на системному, особистісно зорієнтованому, технологічному, інтегративному, середовищному й компетентнісному підходах, що маркують різні взаємозв'язки в дослідженні проблеми.

До переліку принципів підготовки майбутніх вихователів до застосування медіаінформації належать загальнодидактичні та специфічні принципи. Серед загальнодидактичних виокремлюють принципи гуманізації й гуманітаризації, науковості, цілісності, зв'язку теорії з практикою, систематичності, доступності, наступності, системності, наочності, міцності знань, дієвості, колективного характеру навчання та виховання. До специфічних принципів зараховано принципи інтерактивності, стартових знань, індивідуалізації, інтенсифікації, педагогічної доцільності, застосування засобів ІКТ, технологічності, інформатизації.

Також цей блок містить функції медіаінформації (адаптаційна, пізнавальна, комунікативна, інформаційна, педагогічна, рекреаційна) та передумови її застосування (соціальні, педагогічні, інформаційно-технологічні).

*Змістово-технологічний блок*представляє компоненти готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до застосування медіаінформації, педагогічні умови, етапи педагогічного процесу підготовки та його дидактичне забезпечення. Серед педагогічних умов ефективного розгортання процесу підготовки вчителя до диференційованого навчання молодших школярів виокремлено такі: формування позитивної мотивації в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до застосування медіаінформації; медіаспрямованість змісту професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО; удосконалення практичного складника підготовки майбутніх вихователів ЗДО до виконання професійних функцій через застосування медіаінформації.

Дидактичне забезпечення підготовки представлене в моделі змістом, засобами, організаційними формами, методами й технологіями навчання. Докладний огляд авторського спецкурсу відображає сутність педагогічної умови.Зазначений спецкурс сприяв формуванню гностичних,

комунікативних, пізнавальних, проектувальних, організаційних умінь; розвитку рецептивних, сугестивних, гностично-дослідницьких, науково-пізнавальних здібностей; практичній реалізації знань із педагогіки, вікової та соціальної психології, методик навчання; удосконаленню професійних компетенцій, професійної майстерності, техніки, педагогічної діяльності; творчій реалізації базових знань.

У курсовий і міжкурсовий період застосовано такі форми організації навчання: настановчі сесії, педагогічні читання, науково-практичні конференції, робота у творчих групах, індивідуальні консультації, конкурси педагогічної майстерності, проблемно-теоретичні семінари, психолого-педагогічні консиліуми, школа професійної майстерності, школа передового досвіду, майстер-класи, прес-конференції, дебати. Із-поміж методів застосовані заохочення, інструктаж, стимулювання, акмеологічні тренінги, педагогічні коучинги, обговорення передового педагогічного досвіду та рекомендацій щодо його впровадження, стимулювання й мотивація дослідницько-пошукової діяльності, метод проектів.

Готовність майбутнього вихователя до роботи з медіаінформацією передбачає широке використання комп'ютерної техніки, електронних варіантів навчальних матеріалів, навчальних програм, педагогічних медіатехнологій творчого характеру. Майбутній вихователь повинен також володіти необхідним рівнем підготовки для конкретної диференціації можливостей дошкільнят споживати медіаінформацію, залежно від індивідуальних особливостей, мотивації, вікових і психологічних характеристик. У впровадженні медіаінформації в дошкільну освіту перевага надана ігровій діяльності дітей (сюжетно-рольові, творчі ігри, ігри-драматизації, екскурсії на телестудії, бесіди за переглядом мультфільмів, віртуальні екскурсії до визначних місць України, фотосесії для сайту дошкільного закладу, спільна з вихователем підготовка фотоальбомів на сайт, виготовлення різних малюнків і пластилінових героїв для створення й обігрування анімаційних сюжетів тощо).

Важливе значення має методичний компонент професійної підготовки майбутніх вихователів. Система методичних знань охоплює володіння дидактичним і виховним потенціалом медіа (інтерактивність, комунікативність, мультимедійність, індивідуалізація тощо); основами медіапедагогіки та аудіовізуальної грамотності; уміннями проводити медіаосвітні заняття; знаннями негативних тенденцій, що створюють

засоби масової інформації; умінням використовувати засоби створення медіасередовища для культурного й духовного зростання дітей із метою їх соціальної адаптації (екранні, або візуальні (діафільми, діапозитиви, епіматеріали), екранно-звукові, або аудіовізуальні (кінофільми, телепередачі), звукові, або адитивні (радіопередачі, аудіозаписи)). Комп'ютерне моделювання сприяє формуванню в дошкільнят елементарних уявлень про комп'ютер і можливості його використання в різних сферах життя. Інтерактивні подорожі, мультимедійні презентації (інформаційно-ілюстративні, презентації-тести, презентації-вікторини, комбіновані презентації) є ефективними для навчання дошкільнят, а також для якісного використання наочності, забезпечення продуктивності праці та налагодження міжпредметних зв'язків з іншими видами занять.

Проаналізувавши теоретичні аспекти підготовки вихователів до використання комп'ютерних технологій, перейдемо до особливостей практичної реалізації визначених аспектів та наведемо конкретні дисципліни, що спрямовані на підготовку майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій у своїй практичній діяльності у закладі дошкільної освіти.

Кузнєцова К. С. [6] у своїй статті визначає, що підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку повинна здійснюватися протягом усього періоду навчання у закладі вищої освіти. Для реалізації означеної вимоги Кузнєцова К. С. вбачає необхідність у структуруванні підготовки студентів. Поетапність такої підготовки вихователя передбачає:

І етап – підготовчий: коригування змісту навчальних дисциплін із циклу професійної та практичної підготовки; активізація самостійного пошуку студентів;

ІІ етап – теоретичний: уведення спеціалізованої навчальної дисципліни;

ІІІ етап – практичний: перенесення одержаних знань, практичних умінь і навичок у різні види педагогічної практики впродовж усього терміну навчання у закладі освіти [6].

Детально розглянемо особливості другого етапу підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до використання комп'ютерних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку.

Підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій розпочинається з першого семестру першого курсу з вивчення

обов’язкового освітнього компонента «Цифрова педагогіка в дошкільній та спеціальній освіті» освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [11].

Мета навчальної дисципліни –підготовка майбутнього вихователя та педагога логопеда до ефективного використання сучасних цифрових технологій в професійній діяльності; формування теоретичних знань та вмінь роботи з персональним комп’ютером і прикладними програмами, які необхідні для ефективного застосування новітніх інформаційно-комп’ютерних технологій у освітньому процесі ЗДО, науковій і професійній діяльності; підготовку до практичної реалізації завдань вихователя у сучасних умовах цифровізації та інформатизації дошкільної та спеціальної освіти[11].

У ході вивченні дисципліни здобувачі освіти опрацьовують теоретико-методологічні засади цифрової педагогіки дошкільної та спеціальної освіти – науки про закономірності створення позитивної інтегрованої педагогічної реальності за умови конвергенції фізичного та віртуального (створеного за допомогою ІКТ) навчальних просторів (середовищ). Можливості застосування технологій для індивідуалізації навчання, когнітивного й творчого розвитку особистості, координування взаємодії при розв’язанні навчально-дослідницьких та організаційно-управлінських завдань.

Курс «Цифрова педагогіка в дошкільній та спеціальній освіті» забезпечує формування компетентностей, які передбачені освітньо-професійною програмою «Дошкільна освіта» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [11]:

✓ Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

✓ Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

✓ Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

✓ Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

✓ Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію, ефективно використовувати ІКТ та електронні освітні ресурси та застосовувати її в професійній діяльності та в роботі з дітьми, батьками.

✓ Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

✓ Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами.

Освітньо-професійною програмою передбачаються такі програмні результати навчання [11]:

✓ Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

✓ Бути знайомим з програмою раннього втручання, розуміти можливості опори на нього в подальшій роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

✓ Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

✓ Застосовувати доцільні технології, методи, форми й засоби навчання та забезпечувати взаємодію суб'єктів освітнього процесу під час його здійснення.

Зміст дисципліни включає наступні теми [11]:

Тема 1. Виникнення і розвиток інформаційного суспільства в Україні.

Процес інформатизації освіти в різних країнах. Загальні тенденції у розвитку інформатизації освіти. Етапи розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій навчання в Україні. Мета та завдання інформаційно-комп'ютерних технологій навчання.

Тема 2. Особливості взаємодії в глобальній комп'ютерній мережі Інтернет

Ознаки за якими класифікують комп'ютерні мережі. Охарактеризувати за ступенем територіального розподілу комп'ютерні мережі. Розкрити поняття топологія локальних мереж та охарактеризувати її. Охарактеризуйте, що ви розумієте під поняттям «комутація комп'ютерних мереж»

Тема 3. Особливості діалогу у дистанційному навчанні.

Особливості діалогової взаємодії в ситуації навчання. Підходи до проектування людинно-машинного інтерфейсу. Модальність подання інформації. Їх використання в комп'ютерних навчальних системах Специфіка діалогової взаємодії в дистанційному навчанні.

Тема 4. Організація Інтернет-середовища в умовах закладу вищої освіти

Основні функції Інтернет-середовища. Рівні організації web-ресурсів. Привабливість комп'ютерних технологій та можливості Інтернет-мережі для користувачів. Небезпека переходу стосунків з віртуального спілкування в площину реальних стосунків.

Тема 5. Використання додатків Google для організації комунікації та співпраці.

Використання електронної пошти для комунікації. Етикет електронного ділового листування. Спільне використання Google-додатків (документи, таблиці, презентації, опитування). Сервіси планування спільної роботи (Google Calendar, Google Keep, Google Tasks).

Тема 6. Інтернет-ресурси для освітньої взаємодії та навчання

Організація електронного навчання з використанням соціальних мереж (Facebook, Instagram, Twitter, TikTok, Pinterest). Використання онлайн-дошок для співпраці (Padlet, Trello тощо). Месенджери та чат-боти в освітньому процесі. Сервіси для створення власних та спільних завдань (to-do-lists). Масові відкриті онлайн курси як модель реалізації електронних курсів (Coursera, Prometheus, EdEra, EdX, Futurelearn тощо).

Тема 7. Цифрові інструменти для аудіо-візуальної передачі інформації.

Використання інфографіки для представлення презентаційних матеріалів (Piktochart, Canva, easel.ly, infogr.am). Сервіси для створення часових ліній (Sutori, Visme, TimeGraphics, Creately). Використання електронних презентацій для візуалізації освітнього процесу (Prezi, Slides, Google презентації, Sway або ін.). Створення навчальних відеоматеріалів (Powtoon, OfficeMix, PlayPosit та ін.). Відеоконференції як освітній інструмент (Google Meet, Webex, Zoom тощо). Інструменти та сервіси для створення електронних публікацій.

Тема 8. Цифрові інструменти створення портфоліо.

Сайт-портфоліо як засіб самопрезентації. Використання Вікі-проєктів в освітніх цілях. YouTube-канал як засіб представлення освітянина в мережі Інтернет. Професійні соціальні мережі та онлайн-профіль науковця (LinkedIn, Researchgate, Google Scholar).

Тема 9. Виховання дітей та молоді в цифровому просторі з/без особливими освітніми потребами

Виховний потенціал цифрового простору. Принципи виховання дітей та молоді в умовах цифрового простору. Картина світу і офлайн-першість

ставлень до життя. Функції технологічного розвитку Сучасний стан дитинства в контексті впливу інформаційно-комунікаційних технологій

Тема 10. Специфіка становлення дитинства у сучасному інформаційному суспільстві

Ресурсні складові інформаційно-комунікаційного середовища дошкільного навчального закладу. Особливості впливу інформаційно-комунікаційних технологій на дітей дошкільного віку.

Тема 11. Дошкільник з/без особливими освітніми потребами у цифровому просторі: виховні виклики

Причини занурення сучасного дошкільника в цифровий простір. Переваги раннього занурення дошкільника в цифровий простір. Ризики раннього занурення дошкільника в цифровий простір. Шляхи безпечного занурення дошкільників у цифровий простір. Цифрова інтернаціоналізація у вихованні учнівської та студентської молоді. Протидія засобам технологічно-маркетингового руйнування базових цінностей. Спілкування в умовах цифрового інтенсиву: формування в дітей та молоді змістової вибірковості. Виховний потенціал закладів позашкільної освіти в умовах цифровізації. Взаємодія соціальних інститутів у вихованні дітей та молоді в цифровому освітньому просторі.

Тема 12. Цифрове освітньо-виховне середовище закладу освіти

Поняття цифрового освітньо-виховне середовище закладу освіти. Функції цифрового освітньо-виховного середовища закладу освіти. Принципи проєктування цифрового освітньо-виховного середовища сучасного закладу освіти. Освітні та інформаційно-методичні ресурси цифрового освітньо-виховного середовища закладу освіти.

Тема 13. Безпечність цифрового освітньо-виховного середовища закладу освіти

Збереження фізичного, психічного, соціального й духовного здоров’я дітей та молоді у цифровому просторі. Вихованця культури поведінки дітей та молоді в цифровому освітньому просторі. Кібербулінг: способи розпізнавання та захист дитини. Здоров’язбережувальна сімейна медіаосвіта. Партнерська взаємодія батьків і вихователів щодо попередження негативних впливів цифрового середовища на дітей та молодь.

Тема 14. Цифрова компетентність педагога закладу освіти

Поняття цифрової компетентності педагога закладу освіти. Структура цифрової компетентності педагогічного працівника в країнах ЄС.

Напрямки Цифрової компетентності педагогічного працівника України. Державні документи, що імплементують цифрову компетентність педагога. Європейські рамкові документи про цифрову компетентність.

Підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій продовжується у сьомому семестрі четвертого курсу вивченням вибіркового освітнього компонента «Комп'ютерні технології у роботі з дітьми» освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [10].

Мета навчальної дисципліни –професійна підготовка студентів та формування у них інформаційно-комунікаційної компетентності.

У ході вивченні дисципліни здобувачі освіти опрацьовують теоретичні та методологічні аспекти процесу впровадження комп'ютерних технологій навчання на заняттях в ЗДО; специфіку впливу комп'ютерних технологій на дітей дошкільного віку; теорію комп'ютерних ігор, які сприяють ефективному навчанню та вихованню дітей дошкільного віку; ознаки Інтернет-залежності дітей дошкільного віку та шляхи формування комп'ютерної компетентності фахівців у галузі дошкільної освіти [10].

Курс «Комп'ютерні технології у роботі з дітьми» забезпечує формування компетентностей, які передбачені освітньо-професійною програмою «Дошкільна освіта» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [10]:

✓ Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

✓ Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

✓ Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

✓ Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації;

✓ Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію, ефективно використовувати ІКТ та електронні освітні ресурси та застосовувати її в професійній діяльності та в роботі з дітьми, батьками.

✓ Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

Освітньо-професійною програмою передбачаються такі програмні результати навчання [10]:

✓ Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

✓ Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

✓ Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.

✓ Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації

✓ Застосовувати доцільні технології, методи, форми й засоби навчання та забезпечувати взаємодію суб'єктів освітнього процесу під час його здійснення.

Зміст дисципліни включає наступні теми [10]: Поняття інформаційних технологій та особливості їх інтеграції в освітній процес. Інформаційно-комунікаційна та цифрова компетентність: від вихователя до дитини дошкільного віку. Вимоги до використання інформаційних технологій в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. Особливості організації та проведення занять з комп'ютерної грамоти для дітей дошкільного віку із застосуванням персонального комп'ютера. Комп'ютерна гра як засіб використання інформаційних технологій в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. Можливості Microsoft Office Word у роботі вихователя. Використання Word для написання конспектів занять. Побудова та редагування таблиць у Word. Використання Word для написання та реагування наукових робіт. Основні вимоги до заняття дітей з комп'ютером. Використання Microsoft Office Excel в інформаційному просторі закладу дошкільної освіти. Програми для створення мультимедійних презентацій у роботі вихователя. Microsoft Office Power Point. Використання мультимедійних презентацій у роботі вихователя. Технологія створення інтерактивних дидактичних ігор. Конструювання розвивальних ігор для дітей старшого дошкільного віку у програмі Microsoft Power Point. Ментальні карти як інструмент для відображення процесу мислення і структурування інформації у візуальній формі. Узагальнення індивідуальної, інтерактивної композиції для систематизації завдань у вигляді фотоколажу. Використання ресурсів Google у роботі вихователя: створення опитувальників, можливості Youtube. Користування та можливості доступу до онлайн-бібліотек, медіатек та наукометричних баз у роботі вихователя, вихователя-методиста.

В межах зазначених дисциплінздобувачі освіти можуть працювати з такими веб-ресурсами:

1. Дитячі пошукові системи:

– Kiddle (https://www.kiddle.co) - дитяча пошукова система від Google;

– KidzSearch (https://www.kidzsearch.com) – візуальна безпечна для дітей пошукова система та веб-портал на базі Google Programmable Search Engine.

– Allsafesites (http://www.allsafesites.com/) - безпечний пошук для дітей.

2. Системи з практичними завданнями:

– МегаЗнайка (http://www.megaznaika.com.ua) – веб-ресурс для дітей та батьків, де зібрана величезна кількість цікавої і корисної інформації: казки, вірші, ігри, пісні, цікаві факти про різноманітні предмети та явища, про рослинний і тваринний світ, про людину та її діяльність.

– Пустунчик (https://pustunchik.ua/ua) - інформаційно-розважальний портал присвячений розвитку, навчанню та відпочинку дитини, який пропонуєрізноманітний контент: ігри, аудіотеку, творчість, рукоділля, дозвілля, віртуальну школу та багато цікавого, що дозволить організувати відпочинок тарозвиток дошкільняти.

3. Системи вікі-енциклопедій

– Веб-проект «Читанка» (http://chytanka.com.ua/) – дитяча публічна онлайн-бібліотека

4. Системи збереження мультимедійних веб-ресурсів

– YoutubeKids (https://www.youtube.com/kids/) – додаток YouTube Kids для безпечнішого пізнання світу відео в Інтернеті.

Модулі дисципліни структуровані таким чином, щоб познайомити студентів з веб-ресурсами для педагога закладу дошкільної освіти, а саме[6]:

1. Соціальні пошукові системи (ресурси для здійснення індивідуального або колективного пошуку в мережі):

– персональна або групова пошукова система «Google» (https://www.google.com/)

– найбільша пошукова система, що належить корпорації Google Inc. Підтримує пошук у документах форматів PDF, RTF, PostScript, Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft PowerPoint та інших. Дозволяє здійснювати пошук у знайденому, вікіпошук, голосовий пошук, пошук зображеннями та універсальний пошук;

– українська пошукова система (https://search.com.ua/) – масштабована система збору інформації зі сторінок українських сайтів, піддоменів зони

.UA та .УКР. та показу його результатів на кількох сотнях чи десятках сторінок за такими критеріями, як: релевантність (максимально точна відповідність сторінки пошуковому запиту; оцінка сайту та оцінка кожної сторінки; дата додавання сторінки в систему; кількість зовнішніх посилань на дану сторінку. Остання умова для ранжування – кількість переходів);

– Google Scholar або Google Академія (https://scholar.google.com) – вільна доступна пошукова система, яка індексує повний текст наукових публікацій всіх форматів і дисциплін.

2. Системи для створення цифрових практичних завдань

– Google Classroom (https://classroom.google.com/h) – безкоштовний вебсервіс, створений Google для закладів освіти з метою спрощення створення, поширення і класифікації завдань безпаперовим шляхом задля прискорення процесу поширення файлів між педагогами та здобувачами освіти;

– LearningApps (https://learningapps.org/) - інструмент, який дозволяє створювати інтерактивні вправи;

– StoryJumper (https://www.storyjumper.com) - інструмент для створення онлайн-книг.

3. Системи створення веб-журналів (сайти, основний зміст якого постійно оновлюється новими записами, що можуть містити інформаційні ресурси різних форматів (текстові, графічні, звукові та відеоресурси), і відображається у хронологічному порядку):

– LiveJournal (http://livejournal.com) – блог-платформа для розміщення online'ових щоденників, або ж інших блогів («щоденників», «журналів»). Пропонує звичайний для блогів набір функцій: можливість писати власні публікації, їх коментування читачами, тощо. Є додаткові функції, більшість із яких доступні безкоштовно. Вам буде наданий у користування безкоштовний обліковий запис типу ваше_ім'я.livejournal.com. Підтримується ведення колективних блогів. ЖЖ також дозволяє брати участь, створювати і писати до спільноти (англ. community). Адреса кожної спільноти виглядає так: community.livejournal.com/назва_спільноти. Присутня можливість додавати інших користувачів ЖЖ в свій список читання.

– Wordpress (https://wordpress.com/) – сервіс, що дозволяє вести блог з використанням популярної системи керування вмістом Wordpress. Користувач легко отримує повноцінний блог з можливість налаштовувати

його вигляд та переглядати статистику. Мінусом є наявність сторонньої реклами при використанні безкоштовного облікового запису.

– Blogger (https://www.blogger.com/) – сервіс для ведення блогів, яким зараз володіє компанія Google. За допомогою даного сервісу будь-який користувач може легко завести собі власний блог. Користувач отримує блог з адресою, яка закінчується на .blogspot.com. Є можливість вибирати різний вигляд блогу шляхом вибору відповідного шаблону та можливість модифікувати вигляд блогу за допомогою спеціальних візуальних гаджетів. Також забезпечена можливість прямого втручання в HTML код, таким чином забезпечується можливість вбудовування власних html стилів, скриптів і т. ін. Є можливість заробляти на рекламі ставши партнером Google AdSense. Дозволяє вести колективний блог.

4. Вікі-енциклопедія (сайти довідкового характеру, наповнення якого здійснюється спільними зусиллями великої кількості учасників):

– Вікіпедія (http://uk.wikipedia.org) – загальнодоступна вільна багатомовна онлайн-енциклопедія, якою опікується неприбуткова організація «Фонд Вікімедіа»

– Портал освітян України «Педрада» (https://www.pedrada.com.ua) – сайт, де змістовно описується про діяльність дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів

– Український освітній онлайн-портал для педагогів «На Урок» (https://naurok.com.ua) – ресурс, де надано доступ до написання інформативних статей, які стосуються освітнього життя, проведення тематичних вебінарів, запровадження різноманітних освітніх конкурсів, залучення кращих розробок зі шкільних дисциплін від учителів з усієї України.

– електронний журнал «Вихователь-методист дошкільного закладу» (https://emetodyst.mcfr.ua/) - це фахове видання з потужним функціоналом, покликане зробити роботу простішою.

5. Системи збереження мультимедійних веб-ресурсів (ресурси для збереження, класифікацію, обмін цифровими фотографіями, звуковими та відеоресурсами, текстовими документами, презентаціями, а також організовувати обговорення завантажених матеріалів):

– Pinterest (https://www.pinterest.com/) - соціальний фото-сервіс, який дозволяє прикріпити практично будь-яке зображення, яке Ви вважаєте цікавим і важливим для розміщення, багато педагогів використовують

його як сховище розгорнутих планів занять, проектів і різних надихаючих матеріалів

– Flickr (https://Flickr.com) – сервіс для зберігання та подальшого використання цифрових фотографій;

– Youtube (https://youtube.com) – соціальний сервіс, призначений для зберігання, перегляду та обговорення цифрових відеозаписів.

– SlideShare (http://www.slideshare.net) – соціальний сервіс, який дозволяє конвертувати презентації PowerPoint у формат Flash. Призначено для зберігання і особистого або спільного використання.

6. Платформи для взаємодії онлайн:

– Google Meet (https://meet.google.com/) – сервіс відеотелефонного зв'язку, розроблений компанією Google. Є одним з двох додатків, які замінили Google Hangouts;

– Skype – програма для відео та аудіодзвінків з функцією розмов, чатів і можливістю взаємодії;

– Zoom – сервіс для проведення відеоконференцій та онлайн-зустрічей.

– Moodle (https://moodle.org/) – сервіс, який дозволяє подавати навчальний матеріал у різних форматах (текст, презентація, відеоматеріал, вебсторінка; заняття як сукупність вебсторінок із можливим проміжним виконанням тестових завдань), здійснювати тестування та опитування, інструментів моніторингу результатів навчання.

7. Системи спільного створення різнотипових документів:

– Google-документи, таблиці (https://www.google.com/intl/uk_ua/docs/about/) – засіб для спільного редагування будь-яких документів проектної діяльності студентів;

– Google-календар (https://calendar.google.com/) – засіб для планування проведення різних заходів, у тому числі і проектів;

– Google-групи (https://groups.google.com/) – засіб для організації обговорень з будь-яких питань, збереження необхідних файлів, організації мережних спільнот, у тому числі і тих, що стосуються одного проекту. У кожній із указаних груп освітніх веб-ресурсів ми вказали лише найбільш популярні та влучні для освітнього процесу у закладі дошкільної освіти, загалом же їх кількість значно більша, а при аудиторній роботі зосередилися лише на деяких методичних аспектах їх застосування.

Майбутньому фахівцю закладу дошкільної освіти важливо навчитися самому працювати з переліченими вище сайтами і платформами, щоб вміти правильно їх використовувати у роботі з дітьми.

У своєму дослідженні Семчук Б. І. пропонує застосувати такі завдання, що спрямовані на формування вміння створювати медіаінформацію різного формату й обмінюватися нею з використанням різних засобів (інструментів) під час провадження особистісної та професійної діяльності [20]:

Завдання 1. **Тренінг «Віртуальна подорож музеями».**

Мета: формувати вміння створювати медіаінформацію різного формату й обмінюватися нею з використанням різних засобів (інструментів) під час провадження особистісної та професійної діяльності.

Обладнання: навчальна аудиторія, обладнана сучасними медіатехнологіями, мережею Інтернет.

Процедура виконання: студенти розподілені на дві групи «Екскурсоводи» і «Відвідувачі». Усі учасники тренінгу використовують мережу Інтернет, добирають інформацію про музеї світу, представляють зібрані відомості один одному, підбивають підсумки виконаної роботи, створюють остаточний варіант презентації з цієї теми, а потім ознайомлюють інших учасників групи. Після завершення обміну презентаціями й обговорення всіх питань, які були недостатньо чітко висвітлені в презентаціях, майбутні вихователі переходили до оцінювання роботи кожної підгрупи загалом. Відзначено особистий внесок кожного учасника в спільну справу, з’ясовано, чи вдалося працювати командою.

Завдання 2. **Конкурс «Лист-привітання».**

Мета: формувати вміння створювати медіаінформацію різного формату й обмінюватися нею з використанням різних засобів (інструментів) під час провадження особистісної та професійної діяльності.

Обладнання: навчальна аудиторія, обладнана сучасними медіатехнологіями, мережею Інтернет.

Процедура виконання: студенти створювали «Лист-привітання» до свята «Дошкільного працівника». Учасники конкурсу використовували картинки з колекції або малювали малюнки в «MSPaint», вставляли заздалегідь підготовлені фотографії; працювали з графічним редактором «Power Paint» для зручності виконання завдань, що безпосередньо пов’язані зі створенням малюнка, презентації чи будь-якої схеми; добирали текст до «Листа-привітання». Під час захисту створених листівок

використовували відеопроектор та мультимедійну дошку, що дало змогу кожному учасникові ознайомитися з усіма створеними зразками.

Основна мета наступних завдань полягала у формуванні вміння використовувати медіатехнології в мережі Інтернет для всебічного обміну медіаінформацією – усередині своєї соціальної та навчальної групи, між викладачами, студентами й закладами дошкільної освіти [20]:

Завдання 1. **Створення документації вихователя в комп'ютерному варіанті «Книга відомостей про дітей та їхніх батьків».**

Мета: формувати вміння використовувати медіатехнології в мережі Інтернет для всебічного обміну медіаінформацією – усередині своєї соціальної та навчальної групи, між викладачами, студентами й закладами дошкільної освіти.

Обладнання: комп'ютерний клас у ЗДО.

Процедура виконання: майбутні вихователі оформляли за допомогою програми «MicrosoftPublisher» книгу відомостей про дітей та їхніх батьків; за допомогою програми «MicrosoftWord» вносили потрібну інформацію; розробляли анкети для батьків і вихователів. Книга відомостей про дітей та їхніх батьків – ще один документ, за ведення якого відповідає вихователь закладу дошкільноїосвіти. Її студенти оформляли в електронній табличній формі. Також обов'язковою умовою було зазначення е-адреси в книзі відомостей про дітей і батьків. Студенти створювали вітальні листівки та надсилали батькам необхідну інформацію про заходи, що відбуваються в ЗДО. Це сприяло всебічному обмінові медіаінформацією всередині соціальної та навчальної групи.

Завдання 2. **Створення документації вихователя в комп'ютерному варіанті «Картотека дидактичних ігор, методичних розробок (конспекти різних видів роботи з дітьми»).**

Мета: формувати вміння використовувати медіатехнології в мережі Інтернет для всебічного обміну медіаінформацією – усередині своєї соціальної та навчальної групи, між викладачами, студентами й закладами дошкільної освіти.

Обладнання: комп'ютерний клас у ЗДО.

Процедура виконання: студенти створювали за допомогою програми «MicrosoftPublisher» картотеку дидактичних ігор, методичних розробок. Доцільність створення картотеки ігор умотивована низкою чинників: розроблення системи дидактичних ігор, що використовують у певній групі; забезпечення системності в плануванні ігрової діяльності за

тематичними блоками; організація індивідуальної роботи з дітьми за певними розділами; проведення діагностувального обстеження дітей.

Експериментатор описав покроковий механізм створення картотеки дидактичних ігор:окреслення мети (варіанти) й формату проведення гри;аргументація перспективної потреби в розробленні ігор; оформлення запису; збирання матеріалів до папки; збереження файлового документа в комп'ютері.

Студенти користувалися переліком вибіркових інтернет-покликань щодо оформлення картотеки: сайт вихователів (volodumurivna.at.ua/); картотека передового педагогічного досвіду на допомогу вихователям-методистам; картотека передового педагогічного досвіду «КПЛСП».

Основна мета наступних завдань полягала у формуванні вміння провадити медіаінформаційну, освітню, експериментально-дослідницьку, самостійну діяльність і технологічно представляти свій педагогічний досвід у ЗДО [20]:

Завдання 1. **Електронне портфоліо дитини «Сучасні діти»**.

Мета: формувати вміння провадити медіаінформаційну, освітню, експериментально-дослідницьку, самостійну діяльність і технологічно представляти свій педагогічний досвід у ЗДО.

Процедура виконання: майбутні вихователі створювали електронне портфоліо дитини «Сучасні діти» відповідно до низки вимог: яскравість, барвистість, зв'язок з улюбленими мультиплікаційними героями дитини; розміщення на титульному листі найкрасивішої фотографії «власника» портфоліо, зазначення прізвища, ім'ям, по батькові; наявність сторінок, присвячених найріднішим і найближчим людям (батькам, братам, сестрам, бабусям і дідусям); відображення в розділі «Мої захоплення» хобі дитини; запис усіх досягнень дитини на сторінці «Мої досягнення»; подання розділу «Побажання для мене»; наявність сторінки з фотографіями й іменами вихователів та помічника вихователів. Створене електронне портфоліо студенти надсилали на електронну адресу батькам.

Завдання 2. **Майстер-клас «Інтернет і мультимедіа: аспекти взаємодії».**

Мета: формувати вміння провадити медіаінформаційну, освітню, експериментально-дослідницьку, самостійну діяльність і технологічно представляти свій педагогічний досвід у ЗДО.

Процедура виконання: студенти розробляли заняття для дітей. Основні вимоги до заняття з презентацією: відповідність поданого матеріалу принципам науковості, наочності; узгодженість обсягу з дидактичною метою. Структура заняття не повинна принципово змінюватися. На занятті з презентацією були наявні всі основні етапи, змінюватися могла лише їхня тривалість. На етапі актуалізації знань, запитання ілюстрували графічними об'єктами, анімацією, звуковим супроводом, подавали кілька слайдів із попередніх тем, із кросвордами, ребусами тощо. На етапі пояснення нового матеріалу використовували фото-, аудіо-, відеофрагменти для модифікації послідовності показу, що давало студентам змогу на свій розсуд змінювати хід бесіди, акцентувати увагу на найскладніших моментах теми, залежно від сприйняття матеріалу дітьми й від ситуації на занятті. На слайдах подавали лише основні думки, визначення, дати та назви подій, фото-, аудіо-, відеофрагменти тощо. Виокремлювали ті елементи, на яких варто зосередити увагу малечі. Той самий матеріал був поданий у різних формах, на різних прикладах. На етапі закріплення знань ставили ілюстровані запитання, пропонували завдання для групового або для індивідуального виконання. Діти повинні були самостійно прокоментувати вже показані слайди, які студенти демонстрували на етапі пояснення нового матеріалу. Для розроблення презентацій використовували такі програми: «MicrosoftOfficePowerPoint», «AdobeFlash», «OpenOffice.orgImpress», «PowerbulletPresenter», «ProShowProducer», «PPTCREATE», «QuickSlideShow», «MySlideShow», «CorelPresentations», «MacromediaFlash» та ін.

Отже, «готовність майбутнього вихователя до застосування медіаінформації в професійній діяльності» – це інтегральна властивість особистості, що характеризує спосіб професійної діяльності, охоплює сукупність ціннісних орієнтацій, спеціальних знань і вмінь у сфері медіаосвіти (медіапедагогіки), окреслює моделі взаємодії й поведінку в медіасередовищі ЗДО, є умовою ефективної професійної діяльності.

Знання й уміння застосовувати комп'ютерні технології у роботі з дітьми, опановані майбутніми вихователями в закладах вищої освіти, набуваються шляхом вивчення дисциплін «Цифрова педагогіка в дошкільній та спеціальній освіті» та «Комп'ютерні технології у роботі з дітьми» освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.Упродовж навчання майбутні вихователі провадили медіаінформаційну, освітню, експериментально-

дослідницьку, самостійну діяльність: організовували медіасередовище закладу дошкільної освіти; застосовували медіаінформацію під час занять, брали участь в інтернет-спілкуванні з колегами, батьками й дітьми, створювали за допомогою програми «MicrosoftPublisher» картотеку дидактичних ігор, методичних розробок, використовували різні Інтернет-сайти та платформи для виконання поставлених завдань. У результаті, можемо зробити висновок, що така практична діяльність є досить ефективною у підготовці майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій у роботі з дітьми у закладі дошкільної освіти. Такі практико-орієнтовані навчальні курси викликають зацікавленість здобувачів освіти до опанування комп'ютерними технологіями та робить засвоєння нових знань більш швидким, різнобічним та ефективним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Литвинова С. Г. Інформаційно-комунікаційні компетентності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2011. № 5. С. 6-10.

2. Петухова Л. Є. Актуальні питання формування інформативних компетентностей майбутніх учителів початкових класів. *Комп'ютер у школі і сім'ї*. 2011. №1(89). С. 7-11.

3. Семчук Б. І. Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами медіа-освітніх технологій. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. Вип. 58. С. 186-194.

4. Семчук Б. І. Підготовка майбутніх вихователів дошкільної освіти в сучасному інформаційному суспільстві. *Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика:* матеріали VI Всеукр. наук. практ. конф. з міжнар. участю. Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. Вип. VI. С. 113-116.

5. Семчук Б. І. Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в сучасному інформаційному суспільстві. *Вісник науково-дослідної лабораторії «В. О. Сухомлинський і школа XXI століття»*. Умань: Візаві, 2019. Вип. XII. С. 104-108

6. Семчук С. Теоретичні аспекти використання комп'ютерних технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського*. 2013. Вип. 1.41(93). Т. 1. С. 163-168.

7. Швачич Г., Толстой В., Петречук Л., Іващенко Ю. та ін. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: навчальний посібник. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с.

8. Кулик О. Інформаційні технології, як чинник управління якістю освіти. *Психология и педагогика на рубеже веков*: колективна монографія / авт. кол.: Карпова Н. К., Васильева С. А., Головань М. С., Кулик О. Є. та ін. Одеса: Купрієнко С. В., 2015. С.98-116.

9. Федоренко О. Г. Інформаційно-комунікаційні технології в підготовці майбутнього вчителя до самоосвіти. *Проблеми трудової і професійної підготовки*. 2012. Вип. 17(4). С.86-92.

10. Мардарова І. Підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників: дис. … канд. пед. наук: 13.00.08. Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2012. 239 с.

11. Назаренко Г. А. Інформаційно-комунікаційні технології як інструмент підвищення якості дошкільної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Т.69, № 1. С.21-30.

12. Панченко О. О. Потенційні можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у фаховій підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2022. Випуск 1 (50). С. 215-218.

13. Семчук Б. І. Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до застосування медіаінформації у професійній діяльності : дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2020. 290 с.

14. Кузнєцова К. С. Підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку. *Перспективи та інновації науки*. 2022. №7 (12) 2022. С. 218-226
https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7(12)-217-226

15. Мельникова О. М. Комп'ютерні технології у роботі з дітьми: силабус навчальної дисципліни.

16. Мельникова О. М. Цифрова педагогіка в дошкільній та спеціальній освіті: силабус навчальної дисципліни.

17. Павлюк Т. Підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних ігор у педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів. *Нова педагогічна думка*. 2015. №2. С. 97-100

18. Гурін Р. С. Підготовка майбутнього вчителя гуманітарного профілю до застосування нових інформаційних технологій у навчальному процесі загальноосвітньої школи: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2004. 22 с.

19. Дяченко С. В. Підготовка майбутніх вихователів до формування основ комп'ютерної грамотності старших дошкільників: дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 2009. 225 с.

20. Богданова І. М. Модульний курс педагогіки : навчальний посібник.Одеса: Пальміра, 2007. 232 с.

21. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / за ред. З. Н. Курлянд. 3-тє вид. Київ: Знання, 2007. 495 с.

22. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. Київ: Академвидав, 2015. 304 с.

23. Череповська Н. Візуальна медіакультура: розвиток критичного мислення і творчого сприймання. Київ: Міленіум, 2014. 117 с.

24. Клєба А. І. Технологія формування інформаційно-комунікативної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Імідж сучасного педагога*. 2017. №1. С. 20-22

25. Семчук С. І. Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх вихователів: теорія та практика. Умань: Жовтий О. О., 2016. С. 356-416

STREAM-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Найдюк Ірина

Модернізація змісту дошкільної освіти зумовлена Національною доктриною розвитку освіти в Україні, Законом України «Про дошкільну освіту» від 11.07.2001 № 2628-III, Законом України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III, Положенням про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженим наказом МОН від 07.11.2000 № 522. Якісно нова система формування особистості будується на індивідуальному стилі педагогічної діяльності та передбачає застосування гнучких форм професійного вдосконалення. А впровадження інноваційних педагогічних технологій у освітній процес дасть змогу уникнути зайвих труднощів під час засвоєння дітьми знань та вмінь, визначених Державним стандартом дошкільної освіти, цікаво і змістовно вибудовувати освітню взаємодію дорослих з дітьми, плекати розум, душу й тіло кожної дитини. Впровадження інноваційних педагогічних технологій є специфічним і доволі складним процесом, що потребує від педагогів особливих знань, навичок та здібностей. Тому розглянемо детально що ж таке інноваційні педагогічні технології загалом і в дошкільній освіті та які вони бувають.

Аналізуючи літературні джерела можемо сказати, що інноваційні педагогічні технології в сучасній дошкільній освіті – розвиток науки і техніки нових форм навчальної комунікації, новітніх методів розв’язання освітніх завдань. З огляду на це роль вихователя набула нової якості. Він розвиває пізнавальні якості дошкільника, його життєву компетентність у різних соціальних інституціях. Водночас відбувається еволюція змісту, форм і методів навчання, яка спонукає до розробок і впровадження нових новітніх освітніх технологій. Досвід показує, що все нове із часом стає традицією і що традиції утверджує соціум, а новаторами виступають яскраві особистості реформаторського типу. На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування. Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології. Інноваційні педагогічні

технології в педагогіці пов’язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття [5].

Інноваційні педагогічні технології розглядають не тільки як налаштованість на сприйняття, продукування і застосування нового, а насамперед як відкритість. Вони забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку.

Інноваційні педагогічні технології мають гуманістичну спрямованість у системі освіти, зумовлену співіснуванням і складними взаєминами в науковій педагогіці й педагогічній практиці традиційної наукової педагогіки. Вони належать до системи загального наукового і педагогічного знання. Виникли і розвиваються на межі загальної інноватики, методології, теорії та історії педагогіки, психології, соціології і теорії управління, економіки освіти. Інноваційні педагогічні технології є однією з домінуючих тенденцій розвитку людства.

Інноваційні педагогічні технології є специфічними і досить складними, потребують особливих знань, навичок, здібностей.

Інноваційні педагогічні технології в системі освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії й розвитку науково-педагогічної та педагогічної творчості і процесів застосування її результатів. Складність, багатогранність педагогічної діяльності є чинником, що відкриває простір для багатьох педагогічних технологій, динаміка продукування яких постійно зростає. Широкий спектр, багатоваріантність педагогічних технологій зумовлюють необхідність їх класифікації. Найдосконалішою серед багатьох вважають класифікацію, за якою педагогічні технології згруповано за різноманітними системними та інструментально значущими ознаками.

Відповідно в сукупності педагогічних технологій виокремлено[5]:

1. За рівнем застосування:

✓ загальнопедагогічні (стосуються загальних засад освітніх процесів);

✓ предметні (призначені для вдосконалення викладання окремих предметів);

✓ локальні та модульні (передбачають часткові зміни педагогічних явищ).

2. За провідним чинником психічного розвитку:

✓ біогенні (провідна роль належить біологічним чинникам);

✓ соціогенні (переважають соціальні чинники);

✓ психогенні (провідна роль належить психічним чинникам).

3. За філософською основою:

✓ матеріалістичні та ідеалістичні;

✓ діалектичні та метафізичні;

✓ наукові та релігійні;

✓ гуманістичні й антигуманні;

✓ антропософські (грец.anthropos– людина isophia– мудрість) і теософські (засновані на вченнях про всезагальний абсолют, божественну суть усіх речей);

✓ вільного виховання та примусу тощо.

4. За науковою концепцією засвоєння досвіду:

✓ асоціативно-рефлекторні (в основу покладено теорію формування понять);

✓ біхевіористські (англ.behavio(u)rism, відbehavio(u)r– поведінка) (за основу взято теорію научіння);

✓ розвивальні (ґрунтуються на теорії розвитку здібностей);

✓ сугестивні(засновані на навіюванні); –нейролінгвістичні (засновані на нейролінгвістичному програмуванні);

✓ гештальттехнології (нім.Gestalt – цілісна форма, образ, структура і технологія) та ін. (засновані на психотерапевтичному впливі).

5. За ставленням до дитини:

✓ авторитарні (засновані на чіткій надмірній регламентації);

✓ дидактоцентристські (центровані на навчанні);

✓ особистісно-орієнтовані (гуманно-особистісні, технології співробітництва, технології вільного виховання).

6. За орієнтацією на особистісні структури:

✓ інформаційні (формування знань, умінь, навичок);

✓ операційні (формування способів розумових дій);

✓ емоційно-художні й емоційно-моральні (формування сфери естетичних і моральних відносин);

✓ технології саморозвитку (формування самоуправляючих механізмів особистості);

✓ евристичні (розвиток творчих здібностей);

✓ прикладні (формування дієво-практичної сфери) технології.

7. За типом організації та управління пізнавальною діяльністю:

✓ структурно-логічні технології навчання (поетапне формулювання дидактичних завдань, вибору способу їх розв'язання, діагностики та оцінювання одержаних результатів);

✓ інтеграційні технології (дидактичні системи, які забезпечують інтеграцію різнопредметних знань і вмінь, різних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, навчальних проблем та інших форм організації навчання);

✓ ігрові технології (ігрова форма взаємодії педагога і дітей, яка сприяє формуванню вмінь розв'язувати завдання на основі компетентного вибору альтернативних варіантів через реалізацію певного сюжету). В освітньому процесі використовують театралізовані, ділові, рольові, комп'ютерні ігри, імітаційні вправи, ігрове проектування та ін.;

✓ комп'ютерні технології (реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі взаємодії «вчитель – комп'ютер – учень» за допомогою інформаційних, тренінгових, розвивальних, контролюючих та інших навчальних програм);

✓ діалогові технології (пов'язані зі створенням комунікативного середовища, розширенням простору співробітництва на суб'єкт-суб'єктному рівні: «учень – учитель», «учитель – автор», «учень – автор» та ін.);

✓ тренінгові технології (система діяльності щодо відпрацювання певних алгоритмів навчально-пізнавальних дій і способів розв'язання типових завдань у процесі навчання – тести, психологічні тренінги інтелектуального розвитку, розв'язання управлінських задач).

Педагоги–практики розробляють авторські технології, які поєднують у різних варіантах елементи апробованих технологій. Як правило, всі вони зорієнтовані на реалізацію змісту і досягнення мети різнорівневого і різнопрофільного навчання. Вихідним матеріалом для розроблення технології є теорії, концепції. Багато педагогічних технологій мають у своїй основі такі концепції засвоєння соціального досвіду:

1) асоціативно-рефлекторне навчання, у межах якого розроблена теорія формування понять;

2) теорія поетапного формування розумових дій, згідно з якою розумовий розвиток (як і засвоєння знань, умінь, навичок) відбувається поетапно, спрямовуючись від «матеріальної» (зовнішньої) діяльності у внутрішній розумовий план;

3) сугестопедична концепція навчання, яка обґрунтовує комплексне використання у навчальних цілях вербальних і невербальних, зовнішніх і внутрішніх засобів сугестії (навіювання), що сприяє над запам'ятовуванню;

4) теорія нейролінгвістичного програмування (НЛП), що розглядає процес навчання як рух інформації через нервову систему людини;

5) теорії змістового узагальнення, в основу яких покладено гіпотезу про провідну роль теоретичного знання у формуванні інтелекту дитини [5].

На основі однієї теорії навчання можуть вибудовуватися різні технології. Так, асоціативно-рефлекторна психологічна теорія породила варіантні технології навчання, які по-різному поєднують слово і наочність.

Теорія проблемного навчання покладена в основу технологій, що розвивають творчі здібності, пізнавальну активність, інтерес, самостійність особистості. Водночас побудова на одній теорії, концепції кількох технологій навчання не є свідченням їх ідентичності. Вони завжди будуть відрізнятися за кількісними і якісними параметрами. У зв'язку з цим важливо мати цілісну систему засобів опису педагогічних технологій, враховуючи, що кожна з них містить концептуальний, змістовий та процесуальний аспекти.

Наука пропонує великий вибір освітніх технологій, але не кожна з них може бути використана в роботі з дітьми дошкільного віку.

Саме тому необхідно виокремити ті інноваційні технології, які найдоцільніше використовувати у роботі з дітьми в закладі дошкільної освіти. Перш за все, визначимо завдання дошкільної освіти.

Завданнями дошкільної освіти є:

✓ збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини;

✓ виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, регіональних мов або мов меншин та рідної мови, національних цінностей Українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля;

✓ формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду;

✓ виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти, забезпечення соціальної адаптації та готовності продовжувати освіту;

✓ здійснення соціально-педагогічного патронату сім'ї [4].

В умовах сучасності в освітньому середовищі набирає обертів така інноваційна технологія як STEM-освіта. Технології STEM-освіти поширюються на всі заклади освіти, розпочинаючи із закладів дошкільної освіти і закінчуючи закладами вищої освіти.

Що ж таке STEM-освіта?

STEM-освіта – це низка чи послідовність курсів або програм навчання, яка готує учнів до успішного працевлаштування, до освіти після школи або для того й іншого, вимагає різних і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять.

STEM (S - science, T - technology – E-engineering – M-mathematics). Акронім STEM вживається для позначення популярного напряму в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics). Це напрям в освіті, при якому в навчальних програмах посилюється природничо-науковий компонент + інноваційні технології. Технології використовують навіть у вивченні творчих, мистецьких дисциплін.

Акронім STEM (*див. рис. 1)* визначає характерні риси відповідної дидактики, сутність якої виявляється у поєднанні міждисциплінарних практико орієнтованих підходів до вивчення природничо-математичних дисциплін [2].

Рисунок 1

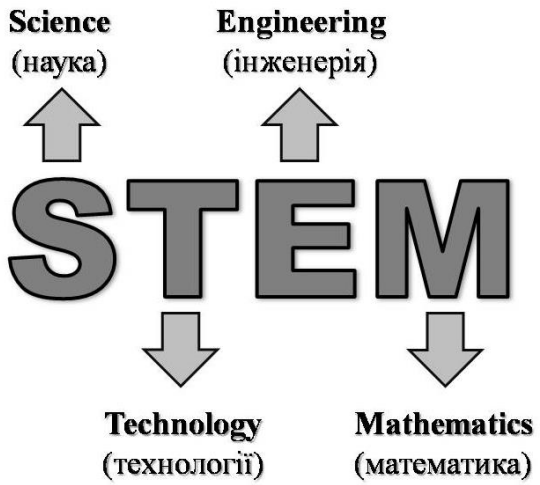

Рис. 1. Компоненти STEM-освіти

STEM-освіта – категорія, яка визначає відповідний педагогічний процес (технологію) формування і розвитку розумово-пізнавальних і творчих якостей молоді, рівень яких визначає конкурентну спроможність на сучасному ринку праці. STEM-освіта здійснюється через

міждисциплінарний підхід у побудові навчальних програм закладів освіти різного рівня.

STEM-підхід в освіті ґрунтується на міждисциплінарних засадах у побудові навчальних дисциплін і окремих дидактичних елементів (інтегроване навчання відповідно до певних тем або реально існуючих проблем). Така освітня технологія має на меті комплексно формувати ключові фахові, соціальні й особистісні компетенції молоді, які визначають конкурентну спроможність на ринку праці: здатність і готовність до розв'язання комплексних задач (проблем), критичного мислення, творчості, когнітивної гнучкості, співпраці, управління, здійснення інноваційної діяльності та ін.

Теоретико-методологічне проектування засад STEM-освіти, координацію діяльності групи науковців та педагогів-практиків з питань науково-методичного забезпечення STEM-освіти, популяризацію STEM ідеології, аналіз відповідного закордонного досвіду виконує відділ STEM-освіти на базі ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

У закладі дошкільної освіти використовуються адаптовані для дітей дошкільного віку технології STEM-освіти під назвою STREAM-освіта. За основу взято програму «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт» розроблену для дітей дошкільного віку під керівництвом професора Катерини Крутій.

Отож, STREAM-освіта – новий інтеграційний підхід до розвитку, виховання й навчання дітей. Цей напрям освіти інтегрує в собі завдання з формування в дітей загальних наукових уявлень про світ; ознайомлення їх з інформаційно-комунікаційними технологіями; розвиток уміння експериментувати, конструювати; навчання дітей основ опрацювання змісту тексту, грамоти, математики, а також різних видів мистецтва. Тож маємо в тісному взаємозв'язку розвивати здібності дошкільнят до точних та гуманітарних наук [11].

Розглянемо детально компоненти STREAM-освіти, які зображено на рисунку 2.

Сучасні дошкільнята – відкриті, розкуті, комунікабельні. Старі іграшки та ігри не викликають у них особливого інтересу. Як же оновити зміст ігрової діяльності? Як створити умови не лише для формування ігрових умінь, а й для розвитку творчих здібностей, винахідливості, уяви, індивідуальності, фантазії [11].

Рисунок 2

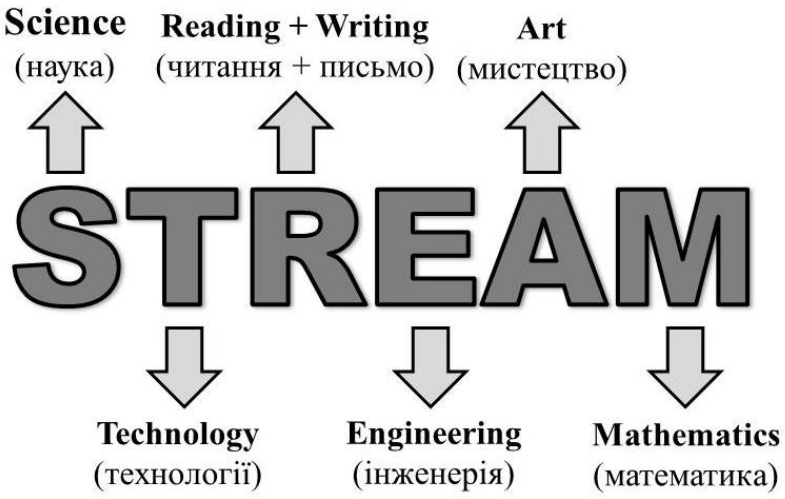

Рис. 2. Компоненти STREAM-освіти

Ми, педагоги-дошкільники, добре розуміємо значення розвивального середовища для всебічного розвитку дитини. Останнім часом дуже змінилися вимоги до організації середовища закладу. Досвід свідчить, що становлення та розвиток особистості дитини відбувається здебільшого не на занятті, а в повсякденному житті, де дитина має змогу отримати значно різнобічніший і багатший емоційний і діяльнісний досвід. Не менш важливим є питання предметного наповнення розвивального середовища. Добір ігор та дидактичних засобів передбачає їх багатофункціональність. Створення авторських посібників власноруч та їх упровадження в освітній процес дошкільного закладу набуває все більшої популярності серед педагогів. Щоб викликати у дітей бажання самостійно гратись з дидактичним матеріалом, розвивати їх сенсорні здібності, логіку, мислення, фантазію ми вирішили надати йому більш цікавого змісту. Реалізувати поставлене завдання допомагає новий напрям освіти – STREAM [11].

Сучасна освіта має бути спрямована не на подачу дітям окремих знань з різних галузей, а на їх інтеграцію. Саме за цієї умови у дошкільнят формується цілісна картина світу й здатність застосовувати набуті знання та вміння у різних життєвих ситуаціях. Тож ми повинні розвивати здібності дошкільнят до точних та гуманітарних наук саме в тісному взаємозв’язку. Реалізовувати поставлені завдання нам допомагає новий напрям освіти – STREAM.

Саме STREAM-освіта спрямована на формування особистості, становлення і розвиток її духовної сутності в єдності з оволодінням науковими знаннями та вміннями з метою формування культури інженерного мислення. Усі компоненти STREAM спрямовано на всебічне глибоке дослідження світу, розвиток мислення і мовлення, сенсорної сфери, навчання дитини використовувати знання у повсякденні.

STREAM-освіта (Science, Technology, Reading + WRiting, Engineering, ArtsandMathematics) – інтегрований підхід до освіти, яких передбачає формування уявлень та вмінь дітей у галузях природничих наук, технологій, читання та письма, інженерії, мистецтва, математики; акцентує увагу на вивченні точних наук, виховує культуру інженерного мислення. STREAM = Science, Technology, Reading + Writing, Engineering, ArtsandMathematics − акронім слів − природничі науки, технологія, читання + письмо, інжиніринг, мистецтво, математика [2].

Переваги STREAM-освіти:

• навчання за темами, а не за предметами: дитина бачить зв’язок між науками, навчання стає насправді системним;

• використання знань у повсякденному житті;

• розвиток критичного мислення та вміння вирішувати проблеми;

• надання впевненості у власних силах;

• розвиток інтересу до технічних дисциплін;

• креативні та інноваційні підходи до проектної та дизайн-діяльності;

• підготовка дитини до технологічних інновацій у житті.

STREAM-освіта надихає наших дітей – майбутнє покоління винахідників, новаторів і лідерів проводити дослідження як вчені, моделювати як технологи, конструювати як інженери, бачити як художники, аналітично мислити як математики, і грати як діти.

Наша мета – розширювати кругозір, розвивати і спонукати дітей до творчого мислення, систематичних умовиводів і розкриття свого потенціалу для формування їх власного майбутнього через досвід реалізації безмежних можливостей людини. Надихати і розвивати творців майбутнього, закласти фундамент для майбутніх вчених, винахідників, фахівців, що йдуть в ногу з часом.

STREAM-освіта – новий інтеграційний підхід до розвитку, виховання і навчання дітей, вона має починатися з дошкільного віку, вже зараз потрібно впроваджувати програми зі STREAM-освіти в дошкільних закладах. Таку альтернативну програму формування культури інженерного

мислення в дошкільників «STREAM-освіта або Стежинки у Всесвіт» було створено у 2018 році авторським колективом науковців під керівництвом Катерини Крутій, доктора педагогічних наук, професора. Програма зорієнтована на цінності та інтереси дитини, на ампліфікацію дитячого розвитку, взаємозв'язок усіх сторін життя, формування культури інженерного мислення. Тому педагогами дошкільного закладу було вирішено в 2019-2020 навчальному році розпочати впровадження ідей програми в освітню діяльність з дошкільниками.

STREAM-освіта – базова сходинка у представленій моделі, найбільш багатогранна. Треба надати малюку можливість випробувати себе в різних галузях – побути співаком, актором, балериною, музикантом, науковцем, винахідником... При цьому варто уважно стежити за тим, що дитині найбільше подобається, що виходить краще, чим вона може займатися самостійно, і не примушувати до того, до чого в неї немає охоти [2].

У центрі програми – дитина – обдарована особистість, тобто така, яка самостійно, в силу власних вікових і психофізіологічних особливостей, обирає свої дії та рішення, досягає вищого рівня пізнавального розвитку.

Ґрунтом для розвитку пізнавальних здібностей малюка є розвиток його сенсорних, інтелектуальних і творчих здібностей.

Напрями програми:

Природничі науки: астрономія (наука про Всесвіт), фізика (наука про склад і структуру) матерії, а також про основні явища в неживій природі, хімія (наука про будову й перетворення речовин), біологія (наука про живу природу), географія (наука про Землю), медицина (наука про людський організм та його здоров'я).

Інженерне мислення – це мислення, спрямоване на розроблення, створення та використання технічних інновацій для досягнення найбільш економічних, ефективних і якісних результатів, а також для гуманізації виробництва й праці.

Технології: формування уявлень про предметно-перетворювальну діяльність людини, світ професій, шляхи отримання й зберігання інформації та способи її обробки, здатності до формулювання творчих задумів, свідомого дотримання безпечних прийомів роботи та користування інструментами і матеріалами; розвиток пізнавальної, художньої й технічної обдарованості, технічного мислення в процесі творчої діяльності, навичок володіння ручними техніками обробки

матеріалів (папір, дерево, глина тощо); ознайомлення з інформаційно-комунікаційними технологіями, ґаджетами; експериментування.

Читання і письмо: формування здатності розуміти зміст тексту; пропедевтичний (вступний) курс навчання грамоти; розвиток дрібної моторики, підготовка руки до письма.

Інженерія: проектування, наочне моделювання, конструювання.

Мистецтво: просторові мистецтва (архітектура, скульптура, живопис, графіка, художня фотографія, декоративно-вжиткове мистецтво та дизайн); часові мистецтва (музика, література); просторово-часові (кіномистецтво, театр, танець).

Математика: кількісні відношення та просторові форми, логіка.

Структура програми:

Психолого-педагогічна характеристика дитини дошкільного віку.

Сенсорний розвиток – технології, читання і письмо.

Інтелектуальний розвиток – природничі науки, математика.

Розвиток творчих здібностей – інженерія, мистецтво.

Розглянемо детальніше кожен структурний компонент програми. Вище зазначено, що сенсорному розвитку спонукають такі напрями програми як «Технології» та «Читання і письмо».

Освітній напрям ***«Технології, або Таємничі перетворення»*** із сенсорного розвитку передбачає такі завдання [9, с. 131-132]:

– Сформувати розуміння цінностей речей, вироблених руками рідних та переданих у спадщину. Учити бачити красу в побуті. Виховувати бажання прикрашати домівку до свята. Виховувати почуття господарської бережливості для додержання порядку, родинного добробуту.

– Навчати детального сенсорного аналізу предметів, що оточують. Називати словами матеріали, з яких вони виготовлені (пластмаса, тканина, гума, порцеляна, кераміка, бавовна, ситець, шовк тощо), і їхні ознаки, властивості. Учити розуміти зв’язок між назвою, будовою та матеріалом, із якого виготовлено предмети. Учити класифікувати предмети одночасно на основі декількох ознак.

– Продовжувати знайомити з українським національним костюмом і сучасним одягом, взуттям, із матеріалами, які використовуються при цьому.

– Ознайомити із сучасними та старовинними предметами побуту (шафа – скриня, праска – рубель, качалка тощо); сформувати уявлення про

їхнє походження, призначення і способи застосування на основі ознайомлення дітей із технологією ТРВЗ.

– Формувати інтерес до ручної праці, бажання виготовити власними руками коробку, іграшку, сувенір, прикрасу. Навчити виготовляти із природного, допоміжного матеріалів, паперу і картону, із тканини іграшки-саморобки для сюжетно-рольових ігор, сувеніри в дарунок батькам, співпрацівникам дитячого садка, малюкам.

– Учити економно та раціонально витрачати матеріали, берегти продукти своєї праці. Учити робити дрібний ремонт книг, одягу, іграшок, виготовляти деякі прості посібники для занять.

– Пропонувати ігри-експериментування з різними матеріалами: ігри з водою, льодом, снігом; ігри зі світлом; ігри з магнітами, склом, гумою; ігри з папером тощо.

Освітній напрям ***«Читання і письмо, або Мандрівка до Країни Слів»*** із сенсорного розвитку передбачає такі завдання [7, с. 56-58]:

– Продовжувати вчити визначати на слух місце звука в слові (перший, другий, третій), інтонаційно промовляти звук у слові, розрізняти на слух тверді і м'які приголосні звуки. Здійснювати звуковий аналіз слів, використовуючи моделювання (схеми).

– Удосконалювати фонематичний слух та навчати звукового аналізу мови. Учити правильно вживати терміни: слово, звук, голосний звук, приголосний звук, м'який приголосний звук, твердий приголосний звук.

– Формувати уявлення про слово (на відміну від звука, складу тощо), склад і речення. Учити поділяти слова на склади, речення – на слова, використовуючи моделювання (схеми). Учити складати речення із 2-4 слів. Закріплювати знання про те, що звуки та склади в слові, слова в реченні вимовляються в певній послідовності. Практично ознайомити з реченням, учити визначати кількість слів у реченні, їхнє місце (перше, друге, третє); виконувати складовий аналіз слів (аналізувати дво-, трискладові слова), визначити наголос у слові (наголошений, ненаголошений склад).

– Познайомити дітей з голосними і приголосними звуками, учити визначати їхнє місце в слові за допомогою схем та фішок.

– Познайомити з буквами українського алфавіту, навчити співвідносити букви з відповідними голосними і приголосними звуками.

– Навчити читати склади простої структури (двобуквені відкриті та закриті – МА, АМ, трибуквені без збігу приголосних МАН, РІП, потім – зі

збігом приголосних – ТРА, ОСК тощо), слова зі складів різної структури (поняття відкритий і закритий склади дитина не одержує)

– Ознайомити з різними видами інтонації в реченнях (розповідна, питальна, оклична), учити читати різні за інтонацією речення, розуміти значення розділових знаків у кінці речень. Дати початкове уявлення про деякі правила запису слів у реченнях і текстах (велика літера на початку речення; крапка, знак оклику чи питальний – наприкінці; слова пишуться окремо одне від одного, імена, назви міст та інші власні назви пишуться з великої літери тощо).

– Заохочувати до читання коротких текстів (мікротекстів). Формувати вміння відповідати на запитання за змістом прочитаних речень і мікротекстів; переказувати прочитане за допомогою запитань та без них.

– Закласти основи для усвідомленого, виразного читання невеликих текстів. Заохочувати бажання дитини читати слова, короткі речення, фрагменти текстів із книжки.

– Ознайомити із зошитом. Учити орієнтуватись У зошиті.

– Учити правильно тримати олівець, кулькову ручку.

– Розвивати п’ясті рук, дрібні м’язи пальців Навчити координації рухів руки, пальців. очей, передпліччя; окоміру (вміння визначити центр, середину). Уміти підпорядкувати рухи руки, очей контролю самосвідомості. Сформувати просторові уявлення (ліворуч, праворуч, знизу, зверху, над і під лінією, між лініями тощо)

– Уміти проводити впродовж 0,5 хв безвідривні лінії олівцем на папері, у зошиті. Учити малювати, штрихувати прямими (вертикальними та горизонтальними лініями) геометричні фігури і предмети різних форм.

– Учити штрихувати похилими (коса штриховка), уривчастими короткими, спіральними лініями; лініями з петлями у вигляді трикутника, овалу, кола.

– Навчити використовувати набуті навички під час самостійного малювання, штрихування; складати орнаменти, візерунки, бордюри тощо.

Інтелектуальному розвитку спонукають такі напрями програми як «Природничі науки» та «Математика».

Освітній напрям ***«Математика. Логіка, або Пізнаємо красу чисел і геометричних фігур»*** передбачає такі завдання [13, с. 177-179]:

1)Орієнтування у просторі:

– Удосконалювати навички орієнтування за планом, учити змінювати план відповідно до змін у довкіллі, удосконалювати вміння знаходити

суттєві для розв’язування певної задачі предмети в довкіллі, відображати їх у плані.

– Учити схематично зображувати об’єкти довкілля, використовуючи знайомі геометричні фігури і виділяючи суттєві для виконання поставлених завдань їхні елементи дотримуватися, природних пропорцій під час зображення на плані. Учити використовувати плани під час обговорення та виконання завдань

2) Орієнтування в часі:

– Формувати уявлення про минулий, теперішній і майбутній час. Учити добирати слова для позначення кожного часу (наприклад: *теперішній час – тепер, сьогодні, зараз*) та слова, які можуть позначати різний час (*пізніше, раніше, давно, недавно, скоро*). Формувати уявлення про різницю між словами, які відповідають одному часу, – *тепер, сьогодні, зараз, потім.*

– Формувати уявлення про *тиждень, місяць, рік*, співвідношення між ними.

– Учити послідовно називати дні тижня; відносно поточного дня тижня зіставляти інші дні тижня зі словами, які позначають часові відношення (*сьогодні, учора, позавчора, завтра, післязавтра*).

– Учити послідовно називати місяці, зіставляти місяці й пори року, називати кількість місяців кожної пори року, кількість тижнів у кожному місяці. Звертати увагу дітей на те, що зазвичай у місяці 4 тижні та ще кілька днів, іноді 3 тижні та кілька днів. Формувати уявлення про те, що в місяці буває різна кількість днів. Учити називати найдовші місяці року, найкоротший місяць року, користуватися календарем.

– Формувати уявлення про терміни здійснення або завершення подій, учити зіставляти їх із днями тижня – *через день, через два (три, чотири тощо) дні, день тому, минулого дня, наступного дня, два (три, чотири тощо) дні тому* – і певним місяцем – *через місяць, через два (три, чотири тощо) місяці місяць тому, минулого місяця, наступного місяця, два (три, чотири тощо) місяці тому*. Учити використовувати таке позначення часу в повсякденному житті.

– - Учити встановлювати послідовність днів тижня та місяців року з опорою на порядкові числівники (*«Сьогодні четвертий день тижня – четвер», «Зараз другий місяць року – лютий»*).

– Формувати уявлення про необхідність точного визначення часу. Звертати увагу на ситуації повсякденного життя, у яких необхідно точно

визначати час, Формувати уявлення про одиниці вимірювання часу – *секунда, хвилина, година, доба*; співвідношення між ними, про ситуації повсякденного життя, коли необхідно визначити абсолютний і відносний час. Учити дізнаватися про абсолютний та вимірювати відносний час за допомогою годинника.

– Формувати уявлення про різні види годинників (електронний, механічний), особливості позначення ними часу, їхню точність. Звернути увагу на побутові пристрої, до складу яких входить годинник, призначення годинника в різних пристроях. Учити дізнаватися про абсолютний час із точністю до години за допомогою різних годинників, відповідати на запитання: скільки хвилин минуло від заданого часу. Учити зіставляти частини доби й відповідний абсолютний час.

– Формувати уявлення про проміжки часу, які часто використовуються в повсякденному житті, – *чверть години, пів години, півтори години*. Учити вимірювати ці проміжки часу за допомогою механічних годинників.

– Формувати уявлення про періодичність подій та її точне визначення (*наприклад: через кожні 6 днів – неділя, щороку ми святкуємо день народження тощо*). Учити визначати періодичність подій, користуючись словами: *щодня, щотижня, щороку, кожного дня (тижня, місяця, року), через кожні ... днів (тижнів, місяців, років)*.

– Формувати уявлення про те, що не всі події є періодичними. Учити визначати, чи є певна подія періодичною, знаходити в довкіллі періодичні й неперіодичні події, наводити приклади періодичних та неперіодичних подій. Звертати увагу на необхідність знань про періодичність подій.

На розвиток творчих здібностей спрямовані програми «Інженерія» та «Мистецтво».

Так, наприклад, освітній напрям ***«Інжиніринг, або Маленькі Винахідники»*** з розвитку творчих здібностей передбачає такі завдання [8, с. 125]:

– Учити створювати композиціїізсилуетів за власним задумом. Спонукати залучати до участі в колективній діяльності (мініпроектах) зі створення композицій силуетів. Учити співпрацювати, радитися, планувати дії в колективі, розподіляти роботу, прислухатися до думок інших.

– Учити складати пазли. Розвивати фантазію дітей, учити добирати природний матеріал відповідно до задуму, за необхідності замінювати

один природний матеріал іншим відповідно до задуму або зразка виробу. Учити створювати композиції виробів із природного матеріалу, вироби із природного матеріалу відповідно до потреб сюжетної гри.

– Учити будувати різні конструкції із заданого будівельного матеріалу, знаходити різні варіанти побудови конструкцій, порівнювати їх, знаходити найкращий варіант за заданим критерієм. Учити доповнювати наявний будівельний матеріал підручними матеріалами, створювати міцні конструкції, перевіряти їхню міцність.

– Спонукати викладати мозаїку за власним задумом.

– Створювати композиції конструкцій з LEGO відповідно до готового задуму. Учити з'єднувати вже готові конструкції, якщо це доречно (наприклад: два будинки з'єднує арка).

Освітній напрям ***«Мистецтво, або Таємниці Дивосвіту»*** з розвитку творчих здібностей передбачає такі завдання [2, с. 128]:

– Стимулювати потребу в осмисленні краси об'єктів і явищ природи, творів мистецтва, людських стосунків, власної особистості та продуктів власної образотворчої діяльності.

– Підтримувати індивідуальний стиль гармонізації простору навколо себе і себе в ньому.

– Виховувати сенсорну культуру: учити розрізняти відтінки кольору, звуку, фактури матеріалу, руху, жесту, міміки, аромату.

– Учити: адекватно оцінювати естетичну цінність продукту власної образотворчої діяльності; досягати образно-естетичної виразності в малюванні, ліпленні, декоративно-прикладній діяльності, конструюванні з будівельного матеріалу, використовуючи зображувально-виражальні можливості та властивості матеріалу різних технік; осмислювати красу об'єктів і явищ природи, творів мистецтва, людських стосунків, власної особистості та продуктів власної образотворчої діяльності.

– Збагачувати знання про види і жанри образотворчого мистецтва (живопис: пейзаж, портрет, натюрморт, побутовий жанр; графіка: книжкова ілюстрація, плакат рекламний, листівка або поштова картка, марка; скульптура: монументальна, декоративно-паркова, станкова, кругла та рельєф; декоративно-прикладне мистецтво, архітектура).

– Знайомити з різними зображувальними техніками і їхніми виражальними можливостями: живопис, графічна техніка (формоутворювальна лінія, штрих, відбиток, гратаж); пластичний спосіб ліплення, витинання; техніки декоративно-прикладної діяльності

(флористика, інтарсія, орнамент, розпис, плетіння тощо); конструювання будівельного матеріалу тощо.

– Виховувати ставлення до образотворчої діяльності як засобу самовираження, самоусвідомлення, самоствердження, саморуху.

– Сприяти розумінню дитиною того, що предметом зображення можуть бути не тільки реальні об'єкти, але й власні фантазії.

Розглянемо основні шляхи реалізації кожного освітнього напряму для дітей старшого дошкільного віку за програмою Катерини Крутій:

1. Освітній напрям «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ», або Подорож Всесвітом [10]:

➢ привернення уваги дитини до фізичних вправ як особливого об'єкта пізнання:педагог використовує показ у поєднанні з поясненням, частковий показ рухів,показ деяких вправ дитиною, вказівки, аналіз, оцінку рухів дитини, спонукає дооцінки рухів однолітка та елементарної самооцінки;

➢ розглядання фізкультурних знарядь, виконання рухів із ними відповідно до їхніх властивостей;

➢ використання спеціальних підготовчих вправ, що створюють м'язове відчуття правильного виконання елемента техніки основного руху, спортивної вправи;

➢ розвиток фізичних якостей за допомогою рівномірного, позмінного, ігрового, змагального методів;

➢ організація підготовчого періоду, спрямованого на розвиток фізичних якостей у дітей перед навчанням техніки найбільш складних основних рухів: стрибків у довжину та висоту з розбігу, лазіння по сходах різнойменним способом, метання в далину способами «прямою рукою зверху», «прямою рукою знизу», «з-за спини через плече»;

➢ бесіди, читання дитячої художньої літератури, розглядання картин, фотографій, перегляд відеофільмів, комп'ютерні презентації про різніфізичні вправи, види спорту, спортсменів різного віку, з обмеженими фізичними можливостями;

➢ дидактичні ігри, що моделюють структуру основного руху, загальнорозвивальні вправи, що розширюють уявлення про фізичні вправи: ігри «Оживи чоловічка», «Склади комплекс із карток», «Що не так?»;

➢ створення умов для самостійної здоров'ятворювальної діяльності дітей, ініціювати різноманітні ігрові проблемні й пошукові ситуації щодо

прояву здоров’язбережувальної компетенції дітей старшого дошкільного віку;

- пропонувати дітям ситуаційні завдання: скласти режим дня для малюків (свого маленького братика, сестрички); придумати та показати, як навчити маленьку дитину (братика, сестричку) мити руки, витирати руки насухо рушником, полоскати рот після їди; розказати, що буде з улюбленою лялькою, якщо вона перестане мити руки, якщо не буде чистити зуби, якщо відмовиться пити ліки; вибрати які із пропонованих продуктів найкорисніші; подивитися на задані картинки і розказати, хто з дітей уміє стежити за своїм здоров’ям;
- організовувати разом із дітьми найпростіші практичні ситуації: що робити, коли закладено ніс, захворіло вухо, промокли ноги, як провести гімнастику для очей, як піклуватися про шкіру;
- залучати дітей до проєктної діяльності, пропонуючи самостійно вирішити завдання, пов’язані зі здоровим способом життя та поведінкою: «Створюємо абетку здоров’я», «Шукаємо відповідь на запитання «Хто допомагає нам бути здоровим?», «Придумуємо рекламу корисних для здоров’я продуктів», “Придумуємо рецепт «салату здоров’я», «Малюємо плакат для дітей передшкільного віку «Як допомогти побачити хороший сон»;
- читати дітям літературні твори відповідної тематики; пропонувати матеріали для образотворчої діяльності, що дозволяє дітям у малюнку відобразити своє ставлення до фізичної культури, свої інтереси;
- цільові прогулянки, екскурсії у природу, що сприяє естетичному, фізичному розвитку, збереженню і зміцненню здоров'я дітей передшкільного віку;
- обговорення з дітьми правил безпечної поведінки у природі: «Гриби: друзі чи вороги?», «Чим небезпечні отруйні рослини?», «Правила друзів природи», «Що можна, чого не можна»;
- праця на ділянці дитячого садка спільно з вихователем: посильне прибирання ділянки після листопаду, снігопаду, захист кущів та молодих дерев від снігу тощо, розпушування ґрунту, полив рослин, підгодівля птахів;
- екологічні ігри, що збагачують уявлення про світ: дидактичні («Плутанина», «Чиї це ноги?», «Хто де живе?», «Дізнайся за слідом», «Підбери, що підходить» й інші), сюжетні («Зоопарк», «Виставка квітів (тварин)», «Рятувальники», «Ветеринари»), рухливі;

- використання різних календарів (погоди, природи, року), що сприяє розвитку вмінь дітей учитись орієнтуватися в часі (дні тижня, місяць, рік) та сезонах;
- використання моделі для групування природних об'єктів, заповнення екологічних щоденників спостережень;
- створення разом із дітьми книг-саморобок про природу, випуск дитячих журналів, складання маршрутів у природу;
- розглядання дидактичних картинок і ілюстрацій, що відображають різноманіття природного світу, його красу;
- знайомство із фотографіями та відеоматеріалами про життя тварин і рослин у природному середовищі у різних кліматичних умовах, у різні сезони року;
- розкриття діяльності людини зі збереження природи;
- залучення дітей до збору та складання колекцій насіння, каміння, осіннього листя;
- виготовлення виробів із природних матеріалів разом із дітьми;
- відображення образів природи в різних видах образотворчої діяльності;
- оформлення виставки різних колективних творчих робіт;
- обговорення разом із дітьми змісту прислів'їв, приказок, загадок про природні явища, народних прикмет, відомостей з народного календаря (розширювати соціальні орієнтації дітей і уявлення про народну культуру);
- використання для слухання звуків природи та класичної музики (допомагає дітям емоційно сприймати і краще розуміти красу та різноманіття природного світу);
- реалізація дитячих проєктів, у яких використовується досвід уявлень з різних освітніх напрямів.

2. Освітній напрям «ТЕХНОЛОГІЇ», або Таємничі перетворення [9]:

- дидактичні ігри, що моделюють структуру трудового процесу та розширюють уявлення про світ професій, їхні взаємозв'язки;
- образотворча діяльність і сюжетно-рольові ігри, що дозволяють дітям відтворювати в малюнку або грі світ дорослих, а також включати реальні трудові процеси (шиття ляльковго одягу, виготовлення меблів) в ігровий сюжет;
- розглядання предметів, інструментів, матеріалів («Світ тканини», «Світ дерева і металу», як компонентів трудового процесу; експериментування з матеріалами;

- обговорення реальних подій із дитячого життя, організація життєвих та ігрових ситуацій, що дозволяють дітям накопичувати досвід економічно доцільної поведінки;
- чергування, колективна праця, трудові доручення в умовах дитячого садка і сімейного виховання.

3. Освітній напрям «ЧИТАННЯ І ПИСЬМО», або Мандрівка до Країни Слів [7]:

- стимулювання інтересу до спілкування з однолітками й дорослими: створення ситуації, у яких дитині необхідно ставити запитання, цікавитися думкою інших, розпитувати про їхню діяльність та події їхнього життя;
- використання дитячих проєктів, теми яких можуть бути різноманітні відповідно до інтересів дітей, подій у дитячому садку і групі;
- використання колективних творів, загадок, казок, оповідань, поетичних чотиривіршів;
- організація ігор-драматизацій, спектаклів настільного, пальчикового театру, створення умов для гри-фантазування;
- привертання уваги до мовлення як особливого об'єкта пізнання: використовувати ігри на словотворчість («Придумайте назву казковому предмету», «Придумайте ім'я казковому персонажу»);
- використання чистомовок, віршів, загадок, скоромовок, ігрових вправ із піктограмами, спонукаючи дітей використовувати питальну, окличну, оповідальну інтонації;
- організація ігрових освітніх ситуацій («Незнайко знайомиться з дітьми», «Незнайко говорить по телефону», «Незнайко приймає гостей» тощо);
- читання (розповідання) дорослого, який охоче та зацікавлено знайомить дітей передшкільного віку із літературним текстом;
- прослуховування записів і перегляд відеоматеріалів, на яких майстри художнього слова, читці та артисти виконують тексти, беруть участь постановках;
- читання з продовженням розвиває в дітей стійкий інтерес до книги, викликає радість від зустрічі з улюбленими персонажами, мотивує на запам'ятовування прослуханого змісту, надає можливість пофантазувати про те, «що буде далі»;
- бесіди про книги, у яких із дітьми обговорюється зовнішній вигляд видання, діяльність письменника і художника-ілюстратора, художника-

оформлювача, процес виготовлення та друкування книг, правила поводження з книгами;

- запровадження методу проєктів: «Дитяче книговидавництво» – виготовлення книжок-саморобок із малюнками та розповідями про твори, переказами і творчими розповідями за аналогією зі знайомими текстами; створення тематичних журналів та дитячих енциклопедій на основі знайомства з літературними творами («Казка – брехня, та в ній натяк», «Як письменник нам допоміг зрозуміти...», «Що ми дізналися з книги» тощо); «Дитяча бібліотека» – організація бібліотеки із саморобних книжок, а також оформлення і систематизація книг дитячої бібліотеки у групі; «Виставки книг – підготовка тематичних виставок для дітей різних вікових груп («Казки нашого дитинства», «Улюблені літературні персонажі», «Поети і художники про природу» тощо);
- вечори літературних розваг, літературні свята й театралізовані виступи;
- тематичні виставки в книжковому осередку та осередку художньо-творчої діяльності (теми визначаються знаменними датами «календаря свят» і пам’ятними датами життя письменників та поетів);
- створення сприятливих умов для інтеграції з іншими освітніми лініями.

4. *Освітній напрям «ІНЖИНІРИНГ», або Маленькі винахідники* [8]:

- створення розвивальних і освітніх ситуацій, розваг і дозвілля у процесі виконання дитячих проєктів, як у вільній самостійній діяльності в умовах предметно-просторового середовища, так і в спеціально організованих ігротеках, ігрових осередках, осередках експериментування;
- насичення осередків іграми та матеріалами, які цікавлять дітей і спрямовані на розвиток їхніх пізнавальних та інтелектуальних здібностей;
- забезпечення іграми на пізнання залежностей і відносин: «Логічні ланцюжки», «Логічний будиночок», «Ціле – частина»; іграми та вправами з логічними блоками Дьєнеша і кольоровими рахунковими паличками Кюїзенера; на оволодіння діями моделювання на площині та в об’ємі, відтворення цілого із частин: головоломки, «Чудо-стільники», «Маленький дизайнер», «Кубики для всіх», LECO; й освоєння вмінь перетворення (трансфігурації та трансформації): «Ігровий квадрат», «Змійка», ігри-головоломки з використанням рахункових паличок;
- інтеграція математичного змісту з іншими розділами програми забезпечує можливість перенесення освоюваних дитиною способів

пізнання (еталонів, моделей, обстеження) в інші умови, розширює і стимулює прояви самостійності та творчої ініціативи, робить процес навчання більш природним, життєво спрямованим;

- використання схем і моделей різного ступеня складності, вимірювання, порівняння за допомогою чисел, аналіз конструкції з точки зору пропорцій співвідношення частин, розміщення у просторі, відповідності стилю та естетичним вимогам;
- запровадження дитячих ігор-проєктів: «Ми шукачі скарбів», «Ігри для малюків», «Рахуємо, думаємо, розв'язуємо» тощо;
- створення сприятливих умов для інтеграції з іншими освітніми напрямами;
- ознайомлення із просторовими відношеннями, орієнтування у просторі;
- ігри з планом групової кімнати (удосконалення навичок співвідношення плану з реальним простором): «Знайдіть іграшку» – сховати іграшку та вказати на плані, де вона знаходиться, діти, користуючись підказкою, шукають і знаходять іграшку; «Потяг» – рухатися у груповій кімнаті за вказаним стрілками напрямком на плані; «Де я знаходжуся?» – позначення на плані свого місцезнаходження в кімнаті;
- орієнтування за планом;
- складання плану свого житла (кімнати, квартири);
- на основі сформованих навичок складання плану приміщень дати дітям домашнє завдання намалювати план своєї кімнати. Коли діти принесуть у садок свої роботи – запропонувати розказати про своє житло;
- план поверху (1, 2) дитячого садка;
- зображення плану квітника на території дитячого садка;
- дати поняття про умовні знаки;
- зображення плану групового майданчика, пошук «секрету», захованого на майданчику;
- зображення плану всієї території закладу дошкільної освіти;
- складання плану-схеми місцевості, де живе дитина;
- зображення плану вулиці, на якій живе бабуся; вулиці, де знаходиться супермаркет (кінотеатр, басейн тощо);
- складання схем маршрутів (схеми шляхів, маршрутних листків);
- ознайомлення із правилами дорожнього руху, дорожніми знаками;
- зображення шляху з дому до дитячого садка і з нього додому;

- зображення маршрутних листків;
- робота з топографічною картою місцевості, орієнтування за картою;
- орієнтування на місцевості (використання отриманих знань з наочного моделювання для орієнтування у просторі).

5. Освітній напрям «МИСТЕЦТВО», або Таємниці Дивосвіту [2]:

- розглядання, обговорення, естетична оцінка різноманітних привабливих об'єктів: різноманіття і виразність форм, відтінків, візерунків, фактури;
- бесіди про мистецтво, естетичні об'єкти, образотворчі техніки та інструменти;
- читання пізнавальної літератури, розглядання барвистих енциклопедій;
- розглядання естетичних об'єктів, створення виставок, виробів для прикрашання групи, предметів для ігор, залучення дітей до дизайн-діяльності;
- цільові прогулянки, екскурсії бесіди, читання дитячої художньої літератури, розглядання картин і репродукцій, перегляд відеофільмів про професії дорослих;
- організація дитячих міні-майстерень та студій для продуктивної дозвільної діяльності;
- організація досліджень, дитячі ігрові проєкти («Веселка в коробці з фарбами», «Загадкові інструменти художника», «Які бувають натюрморти?»);
- бесіди «Що б ви хотіли побачити ще (де побувати)?», «Чи знаєте, як можна отримати такі відтінки?», «Який музей у нашому місті найперший?», «Як предмети потрапляють до музею? Чи може звичайний ґудзик із вашого одягу опинитися в музеї?»;
- екскурсії до художніх і краєзнавчих музеїв, галерей, на виставки (діти відвідують музеї разом із батьками);
- організація дитячо-батьківських ігрових проєктів «Наш улюблений музей», «Як ми подорожували...», «Музей у нас удома: наша сімейна колекція»;
- створення ситуацій індивідуальної та колективної творчості, що сприяють розвитку вміння співвідносити свої інтереси з бажаннями інших дітей, прагнення домовлятися одне з одним, радіти спільному результату;

- використання сучасних інформаційних технологій: ресурсів віртуальних екскурсій і музеїв, видових відеофільмів, електронних каталогів та ігор, творчих сайтів для дітей;
- пропонування вправ та ігор, що розвивають естетичні, сенсорні і творчі здібності (ігри «Знайдіть пару», «Підберіть палітру», «Перетворіть фігури», вправи «Домальовування фігур», «Ляпки»), ситуації на розвиток асоціювання, естетичної синестезії;
- використання синтезу мистецтв та інтеграції видів діяльності у процесі освітніх ситуацій, що передбачають порівняння образів, створюваних різними видами мистецтва – музикою, літературою, образотворчим мистецтвом (образи Снігуроньки, Весни, Зими, Баби Яги, птахів і тварин);
- створення творчих робіт із використанням різних видів діяльності, образотворчих технік та матеріалів: фантазування на теми «Звуки фарб», «Осінні мелодії», «Танці форм», «Кольори смутку і радості»;
- поєднання малювання та аплікації, малювання та ліплення, аплікації та ліплення; застосування нетрадиційних образотворчих технік (колаж, паперопластика, пластилінографія, іоніти (крихітні кульки, що збільшують розмір, вбираючи в себе воду) тощо);
- рекомендовані твори мистецтва: види прикладного мистецтва, його об’єкти, образи й декор стають більш різноманітні. Це іграшки із глини (опішнянська, косівська, лимківська, філімонівська); дерева (яворівська, петриківська, богородська, вологодська); авторські іграшки (Ольги Шиян, Омеляна Залізняка), іграшки із сиру, природного матеріалу. Відбувається знайомство з петриківським розписом та його виробами; із ткацтвом, ковроткацтвом України, Молдови; плетінням, аплікацією, оріґамі, чеканкою;
- інтегрування змісту розділу з іншими освітніми напрямами;
- використання засобів живопису, художньої літератури, музики, танцю для пізнання навколишнього світу.

6. *Освітній напрям «МАТЕМАТИКА. ЛОГІКА», або Пізнаємо красу чисел і геометричних фігур* [13]

- спільна гра вихователя з дітьми, організація розвивального середовища для самостійної пізнавальної діяльності;
- збагачення змісту освітніх ситуацій у процесі спілкування та співтворчості вихователя і дітей, спрямованого на розвиток пізнавальних процесів:

- активне використання різноманітних ігор – інтелектуальні та сенсорні ігри, ігри-дослідження, дидактичні та рухливі ігри;
- розв’язування оригінальних математичних задач, із конструювання, задач, що сприяють формуванню культури інженерного мислення дітей;
- конструювання як ілюстрація розв’язування задачі, як дослідження, яке допомагає розв’язати задачу;
- унаочнення умов задачі (проілюструвати її так, як легше сприймати дитині), тоді і пошук розв’язку буде легший;
- використання сюжетних задач: такі задачі можна ілюструвати, малювати, обігравати, театралізувати, конструювати;
- конструювання допомагає створити модель умови задачі зрозумілою для кожної дитини, знайти різні варіанти розв’язку, порівняти їх, знайти оптимальний варіант, висунути гіпотезу, перевірити правильність розв’язку задачі;
- не тільки демонструвати дітям яскравий дослід, здивувати, але й допомогти розібратися, чому отримано саме такий результат, проаналізувати його, узагальнити, запам’ятати на майбутнє і в подальшій діяльності спиратися на цей результат. Важливо також, щоб діти бачили практичне використання результатів дослідів у повсякденному житті;
- бесіди з використанням відкритих запитань та розв'язування відкритих задач. Відкриті запитання – це варіативні запитання, на які немає однієї правильної відповіді. Такі запитання спонукають досліджувати, розмірковувати, спілкуватися, доводити, порівнювати, пояснювати, критично ставитися, визначати переваги й недоліки різних об’єктів, ситуації, визначати умови та межі використання різних об’єктів;
- запровадження інтерактивних пізнавальних казок, що зацікавлюють і мотивують дітей, створюють емоційне тло заняття, допомагає об’єднати кілька занять або освітніх ситуацій;
- пізнавальні презентації з інтерактивними елементами унаочнюють інформацію, допомагають активізувати діалог, а також підтримувати увагу, є візуальною опорою і для дітей, і для педагога. Презентації дають змогу ефективно та комфортно засвоювати інформацію дітям з різним типом сприйняття, забезпечують хороше емоційне тло як заняття, так і освітньої ситуації;
- використання інтерактивних елементів чудово «оживляє» пропонований матеріал, підвищує емоційне сприйняття інформації,

створює умови для формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку.

Пропонований інтегрований підхід до реалізації STREAM-освіти дошкільнят суттєво відрізняється від традиційного комплексно-тематичного підходу в розподілі змісту освіти. Так, досліджуваний об'єкт або явище діти розглядають не відокремлено, а в комплексі з іншими предметами, явищами, подіями. Це сприяє встановленню причинно-наслідкових взаємозв`язків між ними, інтеграції освітніх ліній, об`єднаних єдиною темою. Такий підхід відповідає й психічним особливостям дошкільнят, для яких характерне домінування процесів інтеграції (синтезу) над процесами диференціації (аналізу).

Видатний німецький математик Карл Веєрштрасс писав: «Не можна бути справжнім математиком, не будучи трохи поетом». Побачити самим та показати красу ліній, кольору, геометричних фігур, двовимірного і тривимірного простору допоможуть фрактали. Фрактали – це математичні візерунки, нескінченно самоподібні (або приблизно самоподібні) геометричні фігури, складені з частин, кожна з яких повторює фігуру загалом, або схожа на неї.

Математика справді цікава наука. Це можливо довести використовуючи у роботі з дітьми фрактали, завдяки яким малюки бачать незвичайну гармонію в математиці, її зв'язок з іншими науками та повсякденним життям.

Багато природніх об'єктів складаються з фракталів. Їх можна зустріти як у неживій природі так і у живій природі.

Давайте розглянемо хмари, гірське узбережжя, блискавку на небі, малесеньку сніжинку або міст через річку, листя дерев, корали, морські їжаки, мушлі, пшеничний колосок. Як повторюють частини названих об'єктів, у чому їх схожість або відмінність із об'єктами живої природи?

А ще фрактали можна створити з піску, з камінчиків, шишок, жолудів, каштанів…Дивовижні візерунки за допомогою квілінгу, витинанки, орігамі. Звичайні сніжинки, якими прикрашали групову кімнату до свята - це теж фрактали.

Нині знання про фрактали широко застосовують і в медицині: людський організм складається з множини фракталоподібних форм (кровоносна система, м'язи, головний мозок людини). Вчені використовують фрактальні алгоритми для діагностики, наприклад для аналізу кардіограми.

Біоніка. Вчимося у природи [2]

Біоніка – порівняно молода наука (у 1960 році вперше виникла ця назва), в якій поєдналися біологія та електроніка, яка вивчає особливості будови живих організмів для створення нових приладів та механізмів, технічних систем, для вирішення різноманітних інженерних завдань. Людина ще задовго до виникнення біоніки з цікавістю спостерігала за живою природою. Запозичуючи в неї цікаві технічні та інженерні ідеї, роблячи з її допомогою свої наукові відкриття. Прабатьком біоніки вважається Леонардо да Вінчі. Його креслення і схеми літальних апаратів ґрунтуються на будові пташиного крила.

Як не дивно, але більшість науково-технічних винаходів останнього часу вже «запатентовані» природою. Тобто люди лише скористалися її мудрими підказками і повторили або відтворили те, що існує в світі рослин і тварин, застосувавши їх до своїх потреб.

Багато з таких винаходів стали для нас цілком звичними й буденними, іноді ми навіть не звертаємо на них увагу: шовк, акустичні прилади, застібки-липучки і «блискавки», килимки з присосками, конструкції висотних будинків та телевеж, шарніри, самозагострювальні інструменти, оригінальної форми підвісні мости та багато-багато іншого.

Дитина від народження наділена потужним інстинктом пізнання, а заохотити дитину до діяльності, виявляється, не так уже й складно.

Методичні рекомендації щодо впровадження STREAM-освіти у дошкільний заклад

Завдання у роботі з дошкільниками:

1. Розвиток потреби малят у реалізації своїх здібностей у процесі ігрової, дослідницько-експериментальної, мовленнєвої, логіко-математичної, будівельно-конструктивної, художньо-продуктивної діяльності;

2. Задоволення ігрових уподобань кожної дитини;

3. Налагодження партнерських стосунків та створення об’єднань за інтересами;

4. Опанування навичок практичної діяльності, культури спілкування;

5. Адаптування до умов групи технологій, які спрямовані на розвиток мислення дошкільників;

6. Удосконалення матеріально-технічного забезпечення для їх реалізації.

Методи і прийоми, які дозволять забезпечити мотивацію дітей :

1. Бесіда.

2. Дискусія

3. Ігрові методи і прийоми.

4. Наочні демонстраційні та роздаткові матеріали: схеми, малюнки;

5. Прийоми «авансування», «створення ситуації успіху»: відстаючих дітей знайомити з новим матеріалом раніше, ніж дітей з високим рівнем розвитку (це підвищує активність дітей на загальному занятті і сприяє засвоєнню матеріалу та зростанню почуття впевненості в собі).

6. Стимулювання.

7. Метод долання перешкод.

8. Проблемне спілкування (використання вправ розвивального характеру, знаходження самостійних шляхів вирішення);

9. Метод схвалення та похвали.

10. ІКТ.

Будуємо, міркуємо, рахуємо

Оновлені осередки будівельно-конструктивної діяльності різними видами конструкторів (дерев'яні, металеві, пластмасові конструктори «Поєднайко», «Липучка» та ін.) сприяють розвитку дитячого мислення, уяви, фантазії, креативності. У процесі конструювання доцільно використовувати метод проблемного спілкування з дітьми. Вони підтримують активний діалог, використовуючи відкриті запитання, що потребують відповіді у довільній формі та не містять у собі натяку на правильну відповідь, і навідні запитання: «Як ти вважаєш, якщо…», «Якщо зробити ось так, що буде?», «Як потрібно перевернути (поставити) цю деталь, щоб отримати таку фігуру, як на малюнку?», «Що потрібно доробити?», «Що змінилося?» тощо. Отримавши відповідь, педагог просить дитину обґрунтувати її. Дошкільнята з задоволенням будують казкові будинки, тварин, транспорт, розробляють проект розбудови торгівельного центру тощо.

Для розширення змісту сюжетно-рольових ігор доцільно вводити нові ролі, додати нові атрибути. Так під час гри «Медичний центр» діти називають відомі їм професії медичних працівників та облаштовують свої робочі місця, але виявилось, що не вистачає спецодягу. Вирішили їх виготовити власноруч (шапочки).

Усі діти полюбляють казки. Ляльковi вистави з використанням персонажів, виготовлених власноруч, дарують дітям справжнє

задоволення, дають змогу проявити активність, творчо застосовувати набутий досвід художньо-мовленнєвий, музично-пісенний.

В освітньому процесі закладу дошкільної освіти активно використовуються розробки авторських посібників. Проте, з часом у дітей знижується інтерес до знайомих ігор. Для розв'язання цієї проблеми доцільно заохочувати їх до придумування нових варіантів ігор, пропонувати змінити чи доповнити їх.

І педагоги і діти з задоволенням долучаються до створення власних ігор.

Для того, щоб форми педагогічної роботи з дітьми були ефективними варто розширити змістовне наповнення занять, використовуючи сучасні інтерактивні методи та особистісно орієнтовані технології. Кожне заняття має бути обміркованим до дрібниць. Адже слово педагога, яким розпочнеться подорож дошкільників у країну нових знахідок і відкриттів, із першої хвилини повинні захопити та зацікавити малят, продемонструвати дітям, що найліпший спосіб засвоєння інформації – самостійне її відкриття.

Зміст, спрямованість і форми життєдіяльності дітей протягом тижня об'єднуються однією спільною темою, яка є своєрідним гаслом або ідеєю цього тижня. Із обраної теми узгоджуються всі форми освітньої роботи з дітьми – інтегровані заняття, спостереження, дидактичні, сюжетно-рольові ігри, пошуково-дослідницьку, художньо-продуктивну діяльність. Робота над опануванням теми для дітей водночас це конкретне практичне завдання і водночас простір для творчості, а для педагога – один із методів виховання та розвитку дитини і водночас засіб власного професійного розвитку.

Хоча організація інтегрованого заняття – процес творчий, утім, педагогу під час його проведення все ж варто, дотримуватись певної структури. Орієнтовний алгоритм інтегрованої діяльності дітей:

– Організаційно-мотиваційний етап – педагог ставить мету перед дітьми та з'ясовує знання з тієї чи іншої теми;

– Етап новизни – педагог ознайомлює дітей з новою інформацією та спрямовує їхню діяльність так, щоб вони самостійно могли накласти їх на знання, яких вони набули раніше;

– Етап узагальнення і закріплення знань – педагог пропонує дітям розв'язати завдання, пограти в ігри, виконати художньо-продуктивну або конструктивно-будівельну діяльність;

– Підсумковий етап - педагог реалізує ідею теми, формуючи у дітей основи світогляду, підводить підсумок.

Орієнтовні теми тижня: «Супермаркет», «Мій дім», «Техніка навколо нас», «Професій в світі так багато – одна із них твоя», «Ліс та його мешканці», «Подорож підводним царством», «У бабусі на подвір'ї», «Нас кличуть джунглі».

Найголовнішою превагою інтеграції є те, що вона розкриває можливості для творчості, самовираження й імпровізації як вихователя – під час розроблення інтегрованого заняття, так і дітей – під час розв'язання численних творчих завдань на занятті. Наприклад, орієнтовне спостереження «Похід на луг»: Добре на лугу влітку! Дзижчать над квітами бджоли, пурхають яскраві метелики, стрекочуть у траві зелені коники. А ви знаєте, як коник «співає» свою пісеньку? Він тре ними швидко-швидко одна об одну. Чи не нагадує це вам музичний інструмент? Який? Стоять у полі сестриці – жовте очко, білі вії. Що це за квіти? Так це ромашки. Давайте уважно розглянемо її серединку. Що вона вам нагадує? Бджоли, метелики, джмелі бачать ромашку здалека та летять до неї за медом. Скільки на лугу конюшини! Зазвичай її листя мають форму трилисника. Спробуйте знайти на лугу таку незвичайну конюшину. Чому рослина подорожник так називається? Якщо прикласти чистий листок подорожника до забитого коліна, рана швидко заживе.»

Відповідно до тематичного тижня, як правило, в ІІ половину дня для дітей старшого дошкільного віку планується робота щодо підготовки руки до письма та розвивальних завдань. Це промовляння чистомовок, відгадування загадок, читання віршів та виконання графічного диктанту.

Формування логіко-математичних понять, будівельно-конструктивних здібностей здійснюються з опорою на ті види діяльності, які найбільше сприяють розумовому розвитку дитини. Саме тому гра є справжньою знахідкою для педагога під час навчання дітей математики, застосовуючи при цьому проблемні ситуації та завдання, завдання з елементами пошуку, задачі-жарти, задачі-загадки, задачі з казковим сюжетом.

Зважаючи на те, що заклади дошкільної освіти вже не один рік працюють над пріоритетним напрямком – здоров'язбережувальна компетентність дошкільника варто поєднати завдання фізичного виховання та логіко-математичного розвитку. Такі інтегровані заняття поліпшують розумову діяльність, сприяють ліпшому запам'ятовуванню, підвищують стійкість уваги.

Багато закладів дошкільної освіти впроваджують степ-аеробіку. Спостерігаючи за дітьми по ходу засвоєння ними комплексів вправ зі степ-аеробіки, можна однозначно зробити висновок, що заняття степ – аеробікою не тільки виконують оздоровчу функцію, вони зміцнюють віру у власні сили, надають упевненості в собі. Рухливі ігри з використанням степ-платформ вирізняються емоційною насиченістю, викликають у дітей радість задоволення. Діти самостійно будують ялинку, сердечко, сонечко, драбинку, вигадують правила та виконують їх.

Навчання дітей англійської мови в закладі дошкільної освіти стає важливою складовою першої ланки освіти. Відомо, не кожній дитині дошкільного віку легко сприймати й засвоювати іншомовні слова та конструкції. У цьому допоможуть інтегровані заняття з англійської мови у поєднанні з будівельно-конструктивними іграми. Наприклад, під час проживання теми «Ліс та його мешканці» обговорюється з дітьми важливість збереження природніх ресурсів, зокрема повітря і води під час інтегрованого заняття «SavetheEarth». Інтегроване заняття з використанням конструктора Lego «Underwaterworld» доцільно провести мандруючи з дітьми підводним царством.

Найкращою умовою формування пізнавальної діяльності у закладі дошкільної освіти є спеціальна організація спостережень та цілеспрямоване керування ними з боку вихователя. Водночас спостереження стають провідним методом пізнання природи. З метою зацікавити дітей та реалізувати інтегрований підхід до організації екологічно спрямованої діяльності доцільно використати сучасну молоду науку – біоніку. Наприклад, спостереження біля ставка за життям водних мешканців. «Діти подивіться ось ковзає по поверхні ставка водяний клоп – водомірка. Як ви гадаєте, чому комаху так назвали? Бо водомірка наче вимірює поверхню води своїми довгими ногами. А чому вона не тоне? У комахи вузьке легке тільце. Довгі широко розставлені і вкриті густими волосинками, які не намокають. Лапки водомірки лише злегка вдавлюються у воду, і комаха ковзає по поверхні, як на подушечках. Як ви думаєте який пристрої пересуваються по поверхні води і не тонуть? Чому?».

Чималої уваги варто приділити проблемі взаємозв’язку дитячої творчості з навчанням. Тож, організовуючи освітній процес широко застосовуються методи і прийоми, що забезпечують розвиток образотворчих здібностей у дітей, зокрема: створення пошукових ситуацій,

творчий підхід до організації дитячої діяльності, що активізує роботу уяви; заохочення пошуку цікавих варіантів розв'язання завдань. Наприклад, під час уявної подорожі до амфітеатру Древньої Греції діти виготовляли водяну лілію (техніка квілінг), та дізнавались як ця квітка допомогла будівельникам побудувати театр, відомий своєю надзвичайною акустикою.

Педагогічна майстерність полягає в умінні не лише повідомляти інформацію, а й збуджувати уяву дітей, задовольняти прагнення кожної дитини відчувати невимовну радість від творчості й пізнання нового.

Робота з батьками

Співдружність з сім'єю – одне з першочергових завдань у кожному закладі дошкільної освіти. Батьки, які шукають шляхи грамотного і гармонійного виховання дитини, підвищення своєї педагогічної обізнаності, готові до співпраці з педагогами. Сучасне життя спонукає до урізноманітнення та обновлення форм спільної роботи з батьками. Практика показує: жодні заходи не дадуть позитивних результатів, якщо до них не залучати батьків, якщо поставлені проблеми не розв'язуються разом з ними – першими і найавторитетнішими людьми в житті дитини.

Синтезуючи різні види мистецтв, серед яких музика, театр, образотворче мистецтво, а також музичну творчу діяльність (музикування, спів, танок) з елементами музикотерапії, будівельно-конструктивну діяльність з логічними завданнями батьки та малята шукають відповідь на запитання «З чого зроблений Місяць?».

Діти й дорослі під час свята діють інтерактивно: разом спонтанно створюють власну інтерпретацію сюжету. Кожна родина має змогу обрати для себе неповторний образ виконуваних головних героїв – мишенят – і дотримуватися його протягом усього дійства: мишенята веселуни, буркотуни, розумники, мрійники, лінивці, говоруни тощо. З задоволенням діти і батьки створювали власний театр мочалок, співали колискові пісні, будували космічне місто.

Варто познайомити малят з історією виникнення ляльки; підвести до розуміння значення слів «майстер», «майстерність»; сприяти усвідомленню того, що під час наполегливої творчої праці народні майстри створювали красу, яка милує око, захоплює та дивує нас ми мали змогу під час організації родинного спільного свята «Моя улюблена лялька». Попередньо з батьками вихованців провести роботу щодо виготовлення ляльок власними рукам та створення міні-музею. До колекції ввійшли і лялька-мотанка, лялька-тільда, лялька з лози, лялька виготовлена з мила.

Головною перевагою використання саме цієї форми роботи з батьками, що це основою для імпровізованого, індивідуального наповнення новими іграми, завданнями, вправами, які будуть корисні саме вашим вихованцям. Головна мета поринути разом у казковий світ фантазії та музики, наповнитись життєдайним веселим настроєм.

Радість та піднесений настрій отримують не тільки вихованці закладу, а й батьки, адже що може бути краще ніж бачити щасливі, усміхнені очі своєї дитини.

Розглянувши особливості навчання дітей за програмами STREAM-освіти, постає питання щодо підготовки майбутніх вихователів до впровадження STREAM-технологій в освітній процес закладів дошкільної освіти.

Підготовка майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти до впровадження технологій STREAM-освіти у практичну діяльність здійснюється у процесі вивчення вибіркового освітнього компонента «Технології STEM-освіти», розробленого для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів освіти системи знань про технології STEM-освіти та їх різновиди, особливості впровадження їх в освітній процес закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти [12].

Завдання навчальної дисципліни полягають у [12]:

– компонентів інноваційної компетентності: поінформованість про формуванні у майбутніх фахівців уявлень про технології STEM-освіти, їх різновиди й особливості впровадження в освітній процес закладів освіти;

– підготовці здобувачів освіти до використання технологій STEM-освіти в навчально-дослідницькій діяльності дітей різного віку;

– формуванні умінь цілеспрямовано генерувати нові нестандартні ідеї з використанням інтелектуальних інструментів і механізмів самореалізації;

– формуванні інноваційні педагогічні технології, володіння їх змістом і методикою, висока культура використання у професійній діяльності, переконаність у необхідності їх застосування у освітньому процесі закладів освіти.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі освіти набувають таких компетентностей [12]:

1) загальні:

– здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

– здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

– здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді.

– здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

– здатність до творчого пошуку і реалізації нових ідей, до самопрезентації та результатів своєї професійної діяльності; здатність до керування власним життям і кар'єрою, планувати і управляти культурними та соціальними проєктами, критично мислити.

2) спеціальні:

– здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

– здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

– здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

– здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

– здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці, до швидкого реагування на зміни, гнучність, адаптивність та стресостійкість.

– здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію, ефективно використовувати ІКТ та електронні освітні ресурси та застосовувати її в професійній діяльності та в роботі з дітьми, батьками.

– здатність добирати доцільні технології, методи, засоби, форми навчання, відповідно до особливостей особистості дитини.

Яких результатів можна досягнути по завершенню вивчення дисципліни [12]:

– Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що

використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

– Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

– Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї освіти та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

– Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

– Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

– Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

– Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.

– Застосовувати доцільні технології, методи, форми й засоби навчання та забезпечувати взаємодію суб'єктів освітнього процесу під час його здійснення.

Програма навчальної дисципліни включає три змістових модулі, що вміщують одинадцять тем, які пропонуються здобувачам освіти до вивчення [14].

Зокрема, ***Змістовий модуль 1. Вступ до STEM-освіти*** містить такі теми:

Тема 1. Предмет, мета і завдання STEM-освіти. Актуальність на сучасному етапі реформування освіти. Під час вивчення цієї теми здобувачі опрацьовують такі питання: предмет, мета і завдання STEM-освіти; актуальність STEM-освіти на сучасному етапі реформування освіти; STEM-освіта у стратегії розвитку Української держави; STEM-освіта – інтеграційний підхід до розвитку та самоствердження особистості.

Тема 2. Нормативно-правове забезпечення STEM-освіти. Тема 2 передбачає ознайомлення здобувачів освіти із законодавчою базою МОН та нормативною базою ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

Змістовий модуль 2. Впровадження STEM-освіти у роботу закладів освіти передбачає вивчення наступних тем:

Тема 3. Впровадження STEM-освітив освітній процес. Переваги STEM-освіти. У цій темі здобувачі вищої освіти вивчають передумови необхідності впровадження STEM-освіти в навчальний процес; запровадження STEM-освіти в українські заклади освіти; переваги STEM-освіти; недоліки та труднощі у використанні STEM-освіти.

Тема 4. Інноваційні засоби та форми організації навчального процесу STEM-освіти. Обладнання STEM. Під час опрацювання цієї теми здобувачі освіти розглядають засоби та обладнання STEM; інноваційні засоби та форми організації навчального процесу STEM-освіти; обладнання STEM; головоломки STEM; іграшки та науково-пізнавальні набори STEM; конструктори та робототехніку; розвиваючі комп'ютерні ігри.

Тема 5. STREAM-освіта у дошкіллі. Формування інженерного мислення у дітей. Дана передбачає розгляд таких питань: поняття «STREAM-освіта»; програма «STREAM-освіта»; напрями програми; структура програми; фрактали: математика, мистецтво, винахідництво; біоніка. Вчимося у природи; методичні рекомендації щодо впровадження STREAM-освіти у дошкільний заклад.

Тема 6. Нова українська школа і STEM-освіта. Зазначена тема знайомить здобувачів вищої освіти з такими питаннями, як необхідність запровадження STEM-освіти у Новій українській школі; особливості використання STEM-освіти у Новій українській школі; реалізація STEM-освіти на всіх етапах НУШ.

Тема 7. Шляхи впровадження STEM-освіти в позашкілля. Тема передбачає опрацювання наступних питань: STEM-освіта у наймолодшому віці в рамках позашкільної освіти; засоби навчання STEM--освіти у позашкіллі; передумови впровадження STEM-освіти у позашкілля; шляхи впровадження STEM-освіти в позашкілля.

Змістовий модуль 3. Програми STREAM-освіти для роботи з дітьми дошкільного віку знайомить майбутніх фахівців дошкільної освіти з програмами STREAM-освіти для кожного етапу розвитку дошкільників і передбачає вивчення таких тем:

Тема 8. Програма STREAM-освіти для молодшого дошкільного віку.

Тема 9. Програма STREAM-освіти для середнього дошкільного віку.

Тема 10. Програма STREAM-освіти для старшого дошкільного віку.

Теми 8 – 10 передбачають ознайомлення з парціальними програмами STREAM-освіти, розробленими під керівництвом К. Крутій. Зміст тем включає опрацювання освітніх напрямів («ПРИРОДНИЧІ НАУКИ», або Подорож Всесвітом; «ТЕХНОЛОГІЇ», або Таємничі перетворення; «ЧИТАННЯ І ПИСЬМО», або Мандрівка до Країни Слів; «ІНЖИНІРИНГ», або Маленькі винахідники; «МИСТЕЦТВО», або Таємниці Дивосвіту; «МАТЕМАТИКА. ЛОГІКА», або Пізнаємо красу чисел і геометричних фігур) за програмами відповідно для молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.

Тема 11. Розвиток професійних навичок педагогів для роботи за основними напрямами STEM-освіти. Вказана тема передбачає вивчення наступних питань: підготовка майбутнього педагога на сучасному етапі реформування освіти; мета STEM-освіти в умовах реформування освітньої галузі; STEM-освіта – компетентнісна модель навчання; методика проведення інтегрованих уроків; дослідно-проектна діяльність; розвиток професійних навичок педагогів для роботи за основними напрямами STEM-освіти [14].

Отож, можемо сказати, що STREAM-освіта – це по-сучасному, це актуально і захоплююче цікаво. Зробимо науку цікавою та доступною для дітей разом зі STREAM-освітою. STREAM-освіта – це освіта майбутнього, яка розпочинає роботу над всебічним розвитком майбутнього науковця ще в закладі дошкільної освіти, допомагає розкрити схильності дітей до науки і техніки, вчить критично мислити і конструювати, розвиває уяву і креативність. Це безцінна база знань, яку діти засвоюють з величезним задоволенням. Це покроковий шлях маленького науковця у сферу науки і техніки. Підсумовуючи все вищевикладене, можемо зробити висновок, що для того, щоб заохочувати дітей до STREAM-освіти, надзвичайно важливою постає підготовка майбутнього компетентного фахівця до впровадження технологій STREAM-освіти, який зможе забезпечити опанування дітьми елементів науки і техніки, природничо-математичної галузі та інженерії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. STREAM-освіта для дошкільнят.
   URL: http://informaciaforall.blogspot.com/2017/11/stream.html
2. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт: альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного

віку / автор. колектив ; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2020. 148 с.
3. Басалига О. Коваль С. STREAM-HUB – новий тренд у дошкільній освіті. *Наукові записки Малої академії наук України.* Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2019. Вип. 15. С. 13-21.
4. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про дошкільну освіту»(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 49, ст.259). Верховна Рада України. 2001. URL: https://xn--80aagahqwyibe8an.com/zakon-ukrajiny/stattya-zavdannya-doshkilnoji-116465.html
5. Інноваційні технології в закладі дошкільної освіти. URL: http://www.shevchenkove-dnz.kiev.sch.in.ua/metodichna_robota/innovacii_v_doshkiljnij_osviti/
6. Концепція розвитку STEM-освіти на період до 2027 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-р#Text
7. Крутій К. Л., Каплуновська О. М., Стеценко І. Б. Парціальна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт». Освітній напрям «Читання і письмо, або Мандрівка до Країни Слів». Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2020. 88 с.
8. Крутій К. Л., Стеценко І. Б. Парціальна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт». Освітній напрям «Інжиніринґ, або Маленькі винахідники». Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2020. 196 с.
9. Крутій К. Л., Стеценко І. Б. Парціальна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт». Освітній напрям «Технології, або Таємничі перетворення». Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2020. 192 с.
10. Крутій К. Л., Стеценко І. Б. Парціальна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт». Освітній напрям «Природничі науки, або Подорож Всесвітом». Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2020. 240 с.
11. Маричева О. Б. STREAM освіта в дошкільному закладі. Система роботи з формування у дітей інженерного мислення: навчально-методичний посібник. Вінниця: ММК, 2017. 47 с.

12. Силабус навчальної дисципліни «Технології STEM-освіти». URL: https://fdo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/02/VK-13-Sylabus-Tehnologiyi-STEM-osvity.pdf
13. Стеценко І. Б. Парціальна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт». Освітній напрям «Математика. Логіка, або Пізнаємо красу чисел і геометричних фігур». Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2021. 276 с.
14. Технології STEM-освіти: навч.-метод. посіб. для студ. спец. 012 Дошкільна освіта / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: І. С. Найдюк. Умань : Візаві, 2023. 142 с.

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИВ УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Кривда Валентина

Упровадження у закладах вищої освіти в Україні дистанційної форми навчання та організації практики обумовлює перегляду фахової підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, а саме: швидка адаптація до сучасних умов, спроможність та можливість використовувати теоретичні знання, переосмислення доцільних інноваційних та інформаційних технологій, практичні вміння та здібності майбутнього фахівця на практиці, підвищення якості організації практики, модернізація її змісту, умов проведення тощо.

В умовах дистанційної освіти пріоритетного значення набуває рівень практико-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. Загальновідомо, що значущим для закладу вищої освіти є направлення освітнього процесу на забезпечення майбутніх фахівців знаннями, уміннями і навичками дошкільної освіти, розвиток фахових якостей та компетентностей.

Саме тому, серед сучасних розвідок у галузі освіти вважаємо, що практико-орієнтований підхід є дієвим інструментом підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в умовах дистанційного навчання, який дає змогу реалізувати інтеграцію теоретичних і практичних компонентів фахової підготовки.

Отже, практико-орієнтований складник фахової підготовки в умовах дистанційної освіти обумовлює поглибленого наукового розуміння практико-орієнтована підхід, практико-орієнтовані технології та окреслити шляхи реалізації практико-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти під час управлінської педагогічної практики в закладах дошкільної освіти в умовах дистанційного її проходження.

Дослідження науковцями концепції підготовки майбутніх фахівців простежується у працях Н. Гузій, Л Лук'янова, Н. Ничкало, Л. Хомич; практико-орієнтованої підготовки фахівця та її складових – І. Дичківська, І. Зязюн, Н. Житник, О. Котикова, Г. Ковальчук, Н. Матюшенко, Н. Ничкало, І. Пальчикова, І. Пальшкова, Д. Варнеке, О. Кюстер, Г. Лінд, С. Пітч, Є. Пост та ін.; важливість педагогічної практики та її значення у становленні майбутніх фахівців – у працях М. Євтуха, І. Зязюна; питання

підготовки майбутніх керівників закладів освіти – В. Бондар, К. Крутій, Ю. Манилюк, В. Олійник, М. Романенко, Л. Спірін, О. Тонконога, Р. Шаповал та ін.

Вивчення сучасної наукової педагогічної літератури свідчить, що сучасні дослідники визнають, що практико-орієнтований підхід розглядається в контексті підготовки фахівців у системі вищої освіти та «здатний забезпечити максимальне наближення до майбутньої професійної діяльності вже під час навчання» [3].

Так, поняття «практико-орієнтований підхід» науковці розуміють як:

Автор	**Визначення**
Д. Варнеке	«активна форма організації професійної підготовки, призначена для застосування у теоретичному та практичному компонентах, що реалізується за допомогою насичення навчального процесу елементами професійної діяльності» [31].
Є. Пост	«орієнтацію змісту і методів педагогічного процесу на формування у майбутніх фахівців практичних навичок роботи» [30].
С. Пітч	«система навчальних проблемних ситуацій, методичних та ситуаційних завдань, спроектованих у професійну підготовку фахівців» [29].
І. Пальшкова	«методологічний концепт формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів початкової школи. У контексті практико-орієнтованого підходу, соціальна дійсність постає як сукупність людських практик, навичок, умінь, способів дії, звичаїв, сформованих у певній культурі, в яких представлено її конкретний зміст і сенс. Будь-яка практика – це впорядкована сукупність реальних дій, знань, навичок і вмінь, сконцентрованих у певних точках соціального простору в межах виконання людиною конкретних соціальних ролей. Тільки оволодіваючи набором практичних дій, представлених у культурі, людина набуває своєї соціальної визначеності, соціального статусу» [18].
А. Савицька	«спосіб академічної освіти» який акцентує на «справжніх проблемах, з якими стикаються майбутні фахівці», при цьому на перший план виходить «активне навчання в невеликих групах», а не традиційні форми організації навчального процесу [23].

В. Майковська	«моделювання предметного змісту професійної діяльності, що забезпечує умови трансформації навчальної діяльності студента у професійну діяльність фахівця» [14].
Г. Горбенко	«засіб орієнтації навчального процесу на кінцевий продукт професійного навчання – конкретизовані види дій, засвоєні студентами у вигляді практичного досвіду з навчальною інформацією. Практико-орієнтований підхід вважається одним із найефективніших засобів професіоналізації навчання у ЗВО, оскільки максимально наближує студентів до майбутньої професійної діяльності» [3]

Узагальнюючі поняття «практико-орієнтованого підходу», нам імпонує визначення Л. Петренко, яка зазначає такі тлумачення: «формування професійного досвіду студентів у процесі занурення в професійне середовище під час виробничої і переддипломної практики; професійно-орієнтовані технології навчання, спрямовані на формування в майбутніх фахівців значущих для професійної діяльності знань, умінь, навичок, професійно-важливих якостей; формування професійно і соціально значущих компетенцій в ході надбання студентами знань, умінь, навичок і досвіду діяльності тощо» [19].

Таким чином, можна констатувати, що більшість дослідників у трактуванні «практико-рієнтованого підходу» сходяться в тому, що він:

– направлений на формування у майбутніх фахівців практичних професійних компетенцій;

– у функціональному плані покликаний забезпечити поєднання навчання у закладі вищої освіти з практичною роботою;

є умовою для успішного формування професійного досвіду здобувачів вищої освіти у процесі занурення в професійне середовище під час педагогічної практики, використання професійно-орієнтованих технології навчання.

Уважаємо актуальним застосування цього підходу в системі підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти у закладах вищої освіти, які надають освітні послуги за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта».

Практико-орієнтований підхід у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти зосереджує увагу на практиці, що змінює теоретичну діяльність здобувачів вищої освіти в індивідуально важливу, продукує

позитивну мотивацію до майбутньої професійної діяльності. Практико-орієнтований підхід базується на вивченні майбутнім фахівцем дошкільної освіти теоретичних знань у процесі практичної діяльності. Водночас, практико-орієнтований та освітній процеси визначаються як колегіальна діяльність студента та викладача, що адаптована на практичний досвід майбутнього фахівця, формування у нього компетентностей для професійної самореалізації. Такий підхід спрямований на формування практичних компетентностей, забезпечення відповідності між теоретичними знаннями та дійсністю професійної діяльності майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Для ефективності завдань практико-орієнтованого підходу в системі підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти вважаємо за доцільне окреслити систему принципів, а саме:

– принцип впровадження практико-орієнтованих завдань у освітній та практичній діяльності;

– принцип значущості практичної підготовки, адаптованість завдань навчальних дисциплін на систему педагогічних практик;

– принцип доступності матеріалу практико-орієнтованих завдань в процесі педагогічних практик;

– принцип диференціації та індивідуалізації навчально-практичного процесу;

– принцип інтеграції навчального матеріалу з орієнтацією на завдання практичної діяльності майбутнього фахівця дошкільної освіти;

– принцип забезпечення оновлення освітніх програм підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти;

– принцип використання сучасних форм і методів роботи зі здобувачами вищої освіти – майбутніми фахівцями дошкільної освіти;

– принцип самопізнання, самоаналізу як засобу розуміння досвіду діяльності для подальшого фахового розвитку майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Низка науковців (І. Пальшкова, Н. Матюшенко та ін.) визначає функції практико-орієнтованого підходу:

– діагностична – визначення мотивації навчання здобувачів;

– освітня – використання всієї сукупності наявних ресурсів закладу вищої освіти для закріплення у здобувачів вищої освіти певних загальнокультурних і професійних компетенцій як основної мети практико-орієнтованого навчання;

– розвиваюча – розвиток і активізація професійно значущих якостей здобувачів вищої освіти, на самостійне набуття нових знань і вмінь;

– інтегруюча – досягнення синергетичного ефекту від одержання, обробки й систематизації накопичених здобувачами вищої освіти знань, умінь.

У системі практико-орієнтованого підходу формується практичний досвід: порівняння, оцінка освітнього простору, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, постановка завдань, потреба у подальшому накопиченні фахових знань. Реалізація практико-орієнтованого підходу передбачає вивчення практики як джерела пізнання, як предмета пізнання при комплексному підході до аналізу фактів, як пізнання.

Зміст практико-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти у сучасному закладі вищої освіти включає:

- теоретичний блок (лекції, семінари, самостійна та індивідуальна робота, курсова робота тощо);

- практичний блок (практичні та лабораторні роботи, практичні заняття, участь у різних видах практичної діяльності в закладах дошкільної освіти, навчальну і виробничу практики, виконання дослідних проєктів у межах наукової роботи кафедри, студентського наукового гуртка, участь у круглих столах із стейкхолдерами).

У підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти система педагогічних практик має бути середовищем, у якому відбувається професійна майстерність, здійснюється суб'єкт-суб'єктна взаємодія, формується система ціннісних орієнтацій. Аналіз освітніх програм підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти дозволяє констатувати, що система практичної підготовки у закладах вищої освіти має наскрізний характер, при цьому проходження різних видів практик здійснюється протягом всього періоду навчання.

Практико-орієнтований підхід підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти потребує нових освітніх технологій, які репрезентують переформатування освітнього простору, сучасних засад засвоєння професії, значущість майбутньої професійної діяльності, якостей та компетентностей особистості.

Від вибору практико-орієнтованих технологій залежить результативність практичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти закладів вищої освіти.

Нині існує велика кількість практико-орієнтованих технологій. Уважаємо за доцільне виділити наступні практико-орієнтовані технології, як-от: проєктні технології, технології проблемного навчання, інформаційно-комунікаційні технології, технології інтерактивного навчання (групові дискусії, ділові й рольові ігри, метод мозкового штурму, аналіз конкретних ситуацій; соціально-психологічні тренінги); технології критичного мислення, технології навчання через дослідження, тренінгові технології, інформаційно-комунікаційні технології, портфоліо, педагогічна майстерня, кейс-технології тощо.

Представлені технології допомагають сформувати один із головних компонентів сучасного фахівця – самостійність, що допомагає розкрити творчий потенціал майбутніх фахівців та сприяє адаптації до реальних професійних умов. Практико-орієнтовані технології надають свободу у виборі освітньої траєкторії, є гнучкими в розбудові структур і змісту фахової освіти в кон'юнктурі ринку праці, що швидко змінюється.

Отже, практико-орієнтовані технології мають суттєві переваги, що визначають ефективність та роль у формуванні підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти як в умовах очного так і дистанційного проходження педагогічних практик:

- забезпечують гарантоване виконання вимог Базового компоненту дошкільної освіти, максимальне наближення умов навчання до умов реальної роботи в закладах дошкільної освіти,
- формують загальні та професійні компетенції;
- у процесі практики створюють умови для становлення творчо активної, ціннісно-орієнтованої особистості спеціаліста-фахівця;
- формують готовність здобувачів вищої освіти до самостійної практичної діяльності, розумового розвитку та виховання;
- заохочують до практичної діяльності;
- розвивають навички прийняття ефективних практичних рішень, навичок управління колективом;
- забезпечують системне орієнтування для формування усвідомлених творчих практичних умінь та повне засвоєння навчального матеріалу;
- дозволяють здійснювати дієвий моніторинг процесу та результату підготовленості здобувачів вищої освіти, виводити їх із труднощів, підтримувати та розвивати пізнавальний інтерес.

У зв'язку з цим ставиться низка пріоритетних завдань щодо оновлення і змісту підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти у дистанційному

режимі через підвищення її практичного напряму та етапів фахової підготовки на засадах її практико-орієнтованих технологій.

Нагальною для системи дошкільної освіти стає завдання впровадження практико-орієнтованих дистанційних технологій у практичній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти у закладах вищої освіти.

Дистанційні практико-орієнтовані технології – це педагогічні технології, які ґрунтуються на інноваційних практико-орієнтованих технологіях та засадах самоосвіти самоосвітньої діяльності. Перевагами дистанційних практико-орієнтованих технологій є наявність умов для майбутніх фахівців дошкільної освіти, адаптованих до дистанційного проходження педагогічних практик.

Дистанційне проходження педагогічних практик майбутніми фахівцями дошкільної освіти передбачає перенесення акценту на практику, що трансформує навчальну діяльність здобувачів в особистісно-значущу, створює позитивну мотивацію до майбутньої професійної діяльності. У професійній підготовці майбутніми фахівцями дошкільної освіти система педагогічних практик має бути середовищем, у якому відбувається професійна майстерність, здійснюється суб’єкт-суб’єктна взаємодія, формується система ціннісних орієнтацій.

Отже, використання дистанційних практико-орієнтованих технологій задля реалізації вищевказаного завдання – запит часу.

Моделювання реальних професійних ситуацій у закладах вищої освіти в умовах дистанційного проходження практики на основі практико-орієнтованих технологій спрямовують підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти «на постійне самовдосконалення, професійний саморозвиток і самоосвіту, тому що лише за таких умов вони будуть здатні ефективно та якісно поєднувати теоретичні знання та практичні вміння; своєчасно впроваджувати досвід традиційної та емпіричної педагогіки; бути обізнаним в сучасних проблемах дошкільної освіти та шляхах їх вирішення; знати та застосовувати сучасні технології, методики та активно впроваджувати власні педагогічні доробки в практику роботи; бути ефективним та критичним відповідно до ситуації, здійснювати об’єктивну самооцінку власної педагогічної діяльності» [27].

Застосування практико-орієнтованих технологій в умовах дистанційного проходження педагогічних практик дозволяє онлайн осягнути сучасні тенденції з актуальних питань дошкільної освіти для

самовдосконалення, розширити навички спілкування з успішними та відомими людьми в дошкільній галузі через участь у вебінарах, відеоконференціях, марафонах тощо.

Організація дистанційного проходження педагогічних практик у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти є важливою складовою і відповідає сучасним запитам в освіті.

Відтак, застосування технологій дистанційного навчання останніми роками стає не просто актуальним, а й життєво необхідною та невід'ємною складовою як для української системи освіти, так і для світової галузі освіти. Кризові явища сучасного суспільства змусили стрімко запроваджувати не лише онлайн--технології зв'язку, наповнення різних платформ освітнім контентом, а й додатково об'єктивно актуалізували продовження розпочатих активностей та їх усебічне поглиблення.

Нові реалії перебудови освітньої парадигми України потребують фахівців нової генерації з конкурентно-відповідним європейським або світовим рівнем кваліфікації. Відтак, сучасні заклади вищої освіти активно включаються в інноваційний процес, соціальний розвиток і розробляють інноваційні технології, які забезпечують формування фахових компетентностей здобувачів вищої освіти. Зміни у системі дошкільної освіти (різні форми освіти, серед яких і дистанційна, дія мобільних закладів дошкільної освіти, автономія: повна фінансова та кадрова незалежність) визначають необхідність інновацій у системі підготовки фахівців дошкільної освіти. Відтак, збільшення обсягу інформації зумовило впровадження інформаційних технологій, необхідних для отримання, розуміння і засвоєння рівнів освіти, що дало змогу виокремити таку форму навчання як дистанційна.

Очевидним є те, що у зв'язку із уведенням воєнного стану на території України, система освіти нашої держави опинилася в нових реаліях функціонування, а перед освітніми менеджерами постали такі питання, які до сьогодні ніхто не вирішував. Так, освітній процес наразі відбувається з використанням усіх доступних форм: онлайн (із застосуванням ІТ-технологій і дистанційного доступу на територіях, близьких до місць бойових дій), офлайн (на територіях, віддалених від місць боїв), у змішаному режимі [16].

Зокрема, Міністерством освіти і науки також було розроблено низку важливих рекомендацій для організації освітнього процесу в закладах вищої освіти. Так, рекомендовано організовувати вивчення теоретичної

частини освітньої програми за допомогою технологій дистанційного навчання, що не потребує відвідування закладів освіти її здобувачами й педагогічними працівниками. Для проведення практичної частини було рекомендовано використовувати навчальні майстерні, лабораторії, полігони, а також місця на підприємствах, відведені для проходження практики. Якщо практику здобувачів освіти неможливо організувати у звичайному режимі, то необхідно створити можливість її проходження із застосуванням технологій дистанційного навчання, ту ж практичну частину підготовки, яку неможливо виконати дистанційно, перенести на період після скасування воєнного стану [16].

Дистанційне навчання на сучасному етапі відіграє суттєву роль у модернізації освіти, відкриває здобувачам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає нові можливості для педагогічної майстерності, знаходження і закріплення різних професійних компетентностей, а викладачам дозволяє реалізовувати принципово нові форми і методи навчання із застосуванням моделювання явищ і процесів.

Зауважимо, що перехід від традиційної форми навчання у дистанційну вимагає пошуку та застосування нових методів та технологій дистанційного навчання, які є однією з умов практико-орієнтованого навчання. Тому основними компетентностями сьогодення є оволодіння уміннями дієво працювати на відстані, добре розумітися на технологіях дистанційного навчання, тощо.

В усьому світі зростає кількість здобувачів, які навчаються за сучасними технологіями, збільшується кількість закладів освіти, які впроваджують і вже використовують дистанційне навчання в освітньому процесі. Саме тому, випускники закладів вищої освіти мають постійно самовдосконалюватися, вчитися упродовж життя, підвищувати рівень професійної компетентності, бути стресостійкими, творчо підходити до професійної діяльності і бути готовими до різних життєвих випробувань тощо.

У програмі ЮНЕСКО наголошується на тому, що система вищої освіти, яка відповідає викликам сьогодення, повинна змінити концепцію навчання на все життя. Відтак, постає проблема підготовки фахівців не лише до опанування професійної діяльності, але й вміння упродовж усього життя підвищувати свій професійний рівень. У дослідженнях вітчизняних учених (В. Андрущенко, В. Бондар, І. Зязюн, Н. Ничкало, С. Сисоєва та ін.)

підготовка фахівців, спроможних адаптуватися до швидкоплинних змін у професійній діяльності, самостійно поповнювати професійні знання та збагачувати власний професійний досвід, пов'язується із безперервною освітою.

Питаннями впровадження інновацій у підготовці майбутніх педагогів до професійної діяльності займалися О. Бартків, І. Дичківська, О. Дубасенюк, О. Коберник та ін. Технології комп'ютеризованого навчання досліджувалися вітчизняними ученими (Т. Величко, О. Кучай, С. Семчук, О. Шавальова та ін.) та зарубіжними дослідниками (Г. Клейман, Н. Краудер, С. Пейперт, В. Скіннер та ін).

Науковці (К. Бугайчук, В. Ковальчук, Л. Ткаченко, О. Хмельницька, А. Щербак та ін.) у своїх працях висвітлювали методику використання та впровадження інформаційних технологій у освітньому процесі закладів вищої освіти. В окремих наукових розвідках наголошується на тому, що для практичного впровадження безперервної освіти узгоджено цілі, завдання і зміст усіх ланок освіти, удосконалено і уведено варіативні форми дистанційної освіти та онлайн освіти.

Значущі аспекти тлумачення поняття «дистанційне навчання» було визначено зарубіжними ученими, серед яких Д. Кіган, А. Кларк, М. Мур, М. Томпсон. Так, узагальнивши поняття «дистанційне навчання», дослідник Д. Кіган запропонував наступні важливі показники й характеристики дистанційного навчання, як:

- розподіл викладача й вихованця в часі або просторі, або ж і в часі, і в просторі одночасно;

- визнання навчальним закладом: процес навчання визнається або сертифікується якою-небудь освітньою установою або організацією;

- використання значної кількості технічних засобів (друкарських, аудіо - і відеозаписів або комп'ютерів), що об'єднує вчителів і учнів і забезпечує донесення змісту навчального курсу до користувача;

- використання специфічних навчальних програм і матеріалів;

- двостороння комунікація, що уможливлює взаємодію учнів і тьюторів (персональних викладачів) і відрізняється від пасивного сприйняття трансльованої через мережу розміщення інформації. Комунікація може бути синхронною або асинхронною;

- можливість очних зустрічей для проведення тьюторіалів (семінарів з особистим викладачем), взаємодії учнів один з одним, занять у бібліотеках, проведення лабораторних або практичних сесій;

- індустріальна організація: це означає, що під час проведення великомасштабного відкритого і дистанційного навчання має місце поділ праці, завдання розділяються між співробітниками, які разом працюють у команді розробників курсу;
- майже повна відсутність постійних навчальних груп протягом усього навчального процесу. Дистанційне навчання здійснюється індивідуально, що створює можливість для персональних дидактичних зустрічей [28].

Основними положенням Концепції розвитку освіти України на 2015–2025 рр. у контексті порушеної проблеми є основою для системної реформи та переорієнтації освіти для забезпечення формування нового поля освітньої діяльності; реалізація завдань Концепції потребує забезпечення цілісності освітнього процесу у закладі вищої освіти, єдності теоретичної й практичної підготовки, безперервності формування професійних знань, вмінь і навичок, використання різних форм і методів якісного дистанційного навчання. [10].

У Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні зазначено, що метою створення системи дистанційної освіти є забезпечення загальнонаціонального доступу до освітніх ресурсів шляхом використання сучасних інформаційних технологій і телекомунікаційних мереж, створення умов для реалізації громадянами своїх прав на освіту [9].

Для нашого дослідження важливим є з’ясування сутності окремих понять дослідження. Існують різні підходи до визначення дистанційного навчання:

– дистанційне учіння (distancelearning) – отримання знань за допомогою Інтернету, комп’ютерів, телебачення, радіо тощо;

– дистанційне навчання (distanceteaching) – викладання «на відстані»;

– дистанційна освіта (distanceeducation) – поєднання праці викладача і студента, якщо немає безпосереднього контакту між ними [9].

За визначенням А. Бітченко, дистанційне навчання – це цілеспрямований процес діалогової, асинхронної або синхронної взаємодії викладача і студентів між собою та із засобами навчання, індиферентний до їх розташування у просторі та часі. [9]

У своїй науковій розвідці В. Овсяннікова наводить визначення дистанційній освіті, яке тлумачиться як навчання на відстані, навчання, яке реалізується завдяки поєднанню поштового, радіо-, телевізійного, електронного зв’язків, телефону і газет за обмеженого безпосереднього

контакту того, хто навчається, з викладачем, або за повної його відсутності [27].

Дистанційне навчання за В. Кухаренко, форма здобуття освіти, поряд з очною та заочною, при якій в освітньому процесі використовуються кращі традиційні та інноваційні засоби, а також форми. Дистанційне навчання розглядається як нова організація освітнього процесу, що базується на принципі самостійного навчання студента. Автори стверджують, що середовище навчання характеризується тим, що студенти, здебільшого віддалені від викладача в просторі і часі, але водночас, вони мають можливість у будь-який момент встановлювати і підтримувати діалог за допомогою засобів телекомунікації [10].

Більш змістовним є визначення дистанційної освіти запропоноване П. Лузан. Під дистанційною освітою він розуміє синтетичну, інтегральну, гуманістичну форму навчання, що ґрунтується на використанні розмаїття традиційних і нових інформаційних технологій і їхніх технічних засобів, які використовуються для представлення навчального матеріалу, його самостійного вивчення, організації діалогового обміну між викладачем і тими, хто навчається, коли процес навчання не обмежений у просторі та часі та не передбачає постійну, обов’язкову присутність слухачів у конкретному закладі освіти [12].

Значення самостійності у контексті дистанційного навчання підкреслює Н. Думанський, який схарактеризовує дистанційне навчання як сукупність методів, форм і засобів взаємодії з людиною в процесі самостійного, але контрольованого засвоєння нею певного обсягу знань.

Разом з тим, дистанційні технології навчання, на переконання Н. Самолюк, можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки й комп’ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до віртуальної аудиторії» [25].

Відтак, із розвитком інформаційно-комунікативних технологій, відбувається переосмислення провідними світовими вченими ролі існуючих фундаментальних дисциплін. Технології дистанційного навчання призначені для постачання навчального матеріалу у будь-який час та у будь-яке місце, зручне для отримання здобувачами вищої освіти. Дистанційне навчання, як освітня технологія, може бути легко інтегроване у будь-яку форму навчання, тому такі технології використовуються для здобувачів вищої освіти денної і заочної форм навчання.

Технології дистанційного навчання складаються з педагогічних та інформаційних технологій дистанційного навчання. Педагогічні технології дистанційного навчання – це технології опосередкованого активного спілкування викладачів із здобувачами з використанням телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи здобувачів із структурованим навчальним матеріалом, представленим в електронному вигляді. Інформаційні технології дистанційного навчання – це технології створення, передачі і збереження навчальних матеріалів, організації і супроводу навчального процесу дистанційного навчання за допомогою телекомунікаційного зв'язку.

На сьогоднішній день існують декілька технологій дистанційного навчання, метою яких є забезпечення здобувачам вищої освіти доступу до електронних ресурсів за допомогою використання сучасних інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж. Технології дистанційного навчання у вищій освіті відкривають можливості впливу на вирішення проблем при підготовці фахівців:

– підвищення рівня якості освіти у закладі вищої освіти;
– формування єдиного освітнього простору в рамках вищої освіти;
– реалізація потреб майбутніх фахівців в освітніх послугах;
– підвищення професійної мобільності та активності майбутніх фахівців;
– індивідуалізація навчання при масовості вищої освіти.

Технології дистанційного навчання включають в себе індивідуальний процес передачі та засвоєння знань, умінь, навичок пізнавальної діяльності майбутніх фахівців. Їх можна розглядати як процес еволюції традиційної освіти від дошки з крейдою – до мультимедійної дошки й комп'ютерних навчальних систем, від звичайної книжкової бібліотеки – до електронної, від навчальної аудиторії – до віртуальної. Окрім того, вони дають можливість проводити навчання за допомогою Інтернету; урізноманітнювати спілкування здобувачів та викладачів (електронна пошта, чат, форум, соціальні мережі тощо); активізувати роль викладача і здійснювати контроль за освітнім процесом; застосовувати тестування різного рівня складності; поповнювати базу даних, накопичувати різнорівневу статистику тощо.

Відтак, можемо окреслити позитивні і негативні аспекти дистанційного навчання порівняно з традиційними формами навчання.

Зокрема, позитивними сторонами дистанційного навчання здобувачів вищої освіти визначимо:

– доступність навчання і усіх навчальних матеріалів;

– мобільність;

– можливість навчатись за індивідуальним графіком;

– можливість навчатися в будь-якому місці;

– навчання у безпечному освітньому середовищі;

– можливість навчатись за декількома напрямками без відриву від професійної діяльності;

– застосування інформаційно-комунікаційних засобів навчання для створення якісного освітнього середовища;

– розвиток і розширення навичок комп'ютерної грамотності;

– створення і налаштування дистанційних курсів із урахуванням потреб і особливостей здобувачів вищої освіти;

– здобуття неформальної освіти через онлайн курси підвищення кваліфікації, семінари та вебінари (зарубіжних і вітчизняних), тощо.

Так, використання дистанційних технологій в освітньому процесі навчання надає можливість здобувачам обирати зручний час для вивчення й засвоєння освітніх компонент, самостійно здійснювати контроль та аналіз своєї навчальної діяльності, а викладачам – керувати навчальною роботою здобувачів, контролювати й аналізувати їх діяльність, що стимулює їх добросовісно засвоювати зміст освітніх компонент відповідної освітньої програми. Майбутні фахівці дошкільної освіти можуть навчатися, не виходячи з дому, чи перебуваючи у будь-якому іншому місці, щоб приступити до навчання, необхідно мати телефон, планшет, або комп'ютер з доступом до мережі Інтернет. Відсутність необхідності щодня відвідувати освітній заклад надає можливості для людей з особливими освітніми потребами, для тих хто живе у віддалених місцевостях, матерів у декретній відпустці, чи з маленькими дітьми тощо. Використання дистанційних технологій підходить також і викладачам для організації індивідуального підходу навчання та оперативної роботи зі здобувачами вищої освіти.

Разом із тим, дистанційне навчання має низку недоліків:

– недостатнє вироблення практичних вмінь та навичок;

– невисокий рівень комунікабельності;

– проблеми із мережевим покриттям;

– забезпечення технічними засобами зв'язку;

– фінансові витрати та витрати на енергоресурси;
– складність контролю самостійності виконання завдань;
– втрата мотивації до навчання та контролю;
– ідентифікація здобувача.

Так, в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини діє система інформаційно-освітнього середовища Moodle, яка являє собою відкриту систему управління навчанням, орієнтовану на організацію взаємодії між викладачем і здобувачем, допомагає в організації дистанційних навчальних курсів, а також підтримки очного/змішаного навчання. Перевагами такої системи є:

– безкоштовна платформа, яку можна вільно завантажувати, встановлювати і змінювати;
– дозволяє створювати навчальні курси та керувати ними;
– дозволяє створювати різного рівня тести;
– містить різні навчальні елементи;
– дозволяє реалізувати диференційоване навчання;
– дозволяє публікації навчального контенту різного формату: аудіо, відео, текст та ін.

Також для впровадження дистанційного навчання корисними і ефективними видаються додатки для відеоконференцій Google Meet та Zoom, – одні з найбільш відомих та зручних у користуванні, які відмінно підходять як викладачам, так і здобувачам. Перевагами цих платформ є:

– кількість учасників до 100 осіб;
– тривалість безкоштовної конференції до 40 хвилин;
– можливість демонструвати презентаційний та інший матеріали на екран;
– можливість вести запис;
– можливість спілкування.

Зазначені технотренди впливають на підвищення мотивації до навчальної діяльності, надають можливості використання нових форм у освітньому процесі, за яких здобувачі вчитимуться не тільки засвоювати знання, а й самостійно їх здобувати, використовувати отримані знання під час освітнього процесу та у повсякденній діяльності. Здобувачі – майбутні фахівці дошкільної освіти, у процесі навчання яких використовуються дистанційні технології, отримують подвійні знання: по-перше, самостійно вивчають матеріал, який необхідний їм для подальшої професійної діяльності, по-друге, мають можливість побачити шляхи представлення

інформації за допомогою сучасних технологій, які можливо використовувати у професійній діяльності. Організація дистанційного навчання вимагатиме формування у здобувачів у процесі навчальної діяльності відповідної готовності до виконання цих нових освітніх функцій.

Відповідно до Положення про дистанційне навчання в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини терміни й поняття вживаються у таких значеннях:

– дистанційна форма навчання − форма організації освітнього процесу, яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання;

– асинхронний режим − взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронні засоби зв'язку;

– синхронний режим − взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо);

– веб-ресурси (електронні освітні ресурси) навчальних дисциплін (програм) – систематизоване зібрання інформації та засобів практичного характеру, необхідних для засвоєння навчальних дисциплін (програм), яке доступне через Інтернет (локальну мережу) за допомогою веб-браузера та/або інших доступних користувачеві матеріалів;

– веб-середовище дистанційного навчання − системно організована сукупність веб-ресурсів навчальних дисциплін (програм), програмного забезпечення управління веб-ресурсами, засобів взаємодії суб'єктів дистанційного навчання та управління дистанційним навчанням;

– інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання − технології створення, накопичення, зберігання та доступу до веб-ресурсів (електронних ресурсів) навчальних дисциплін (програм), а також забезпечення організації та супроводу навчального процесу за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення та засобів інформаційно-комунікаційного зв'язку, у тому числі Інтернету;

– психолого-педагогічні технології дистанційного навчання − система засобів, прийомів, кроків, послідовне здійснення яких забезпечує виконання завдань навчання, виховання і розвитку особистості;

– система управління веб-ресурсами навчальних дисциплін (програм) − програмне забезпечення для створення, збереження, накопичення та

передачі веб-ресурсів, а також для забезпечення авторизованого доступу суб'єктів дистанційного навчання до цих веб-ресурсів;

– система управління дистанційним навчанням − програмне забезпечення, призначене для організації освітнього процесу та його контролю через Інтернет та/або локальну мережу;

– технології дистанційного навчання − комплекс освітніх технологій, включаючи психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні, що надають можливість реалізувати процес дистанційного навчання у закладі вищої освіти. [20].

Отже, підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти на основі дистанційного навчання надає доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, надає нові можливості для творчого самовираження, знаходження та закріплення різних фахових навичок, а викладачам, у свою чергу, дозволяє знаходити та реалізовувати абсолютно нові форми, методи та технології дистанційного навчання.

Відтак, технології дистанційного навчання – це сучасні освітні технології, які створюють інтерактивну міжсуб'єктну взаємодію (здобувач – викладач, здобувач – здобувач, здобувач – викладач – інформаційне освітнє середовище), яка слугує наданню освітнього та практичного матеріалу.

На наше переконання ефективність організації процесу навчання в системі освіти залежить від технічних можливостей отримання і передачі інформації у дистанційному форматі, використання моделі процесу навчання з елементами дистанційних технологій, дистанційного особистісного моніторингу за процесами становлення удосконалення і розвитку професійних компетентностей майбутнього фахівця дошкільної освіти на всіх етапах його підготовки.

Відзначимо, що невід'ємною частиною професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти та набуття професійних компетентностей дошкільного педагога є їхня практична підготовка.

У сучасних дослідженнях увага приділяється проблемам педагогічної практики (Л. Артемова, Л. Борисова, Н. Казакова, Л. Машкіна, Л. Павлова, П. Решетніков, В. Чепиков, Г. Шулдик та ін.). Зокрема, практика допомагає реально формувати в умовах освітнього процесу методичну рефлексію, коли для майбутнього фахівця предметом його роздумів стають засоби і методи власної педагогічної діяльності, процеси вироблення й прийняття

практичних рішень. Аналіз такої діяльності надає можливість практиканту усвідомити труднощі, які виникають у нього під час проходження практики, а також знайти шляхи їх подолання.

Займаючи важливе місце у системі професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, педагогічна практика є не тільки важливим етапом їхнього професійного становлення, а й передбачає формування їхньої суспільної активності, розвиває у них інтерес до вивчення обов'язкових освітніх компонент професійного циклу, формує педагогічні здібності та навички самостійної дослідницької діяльності. Адже під час педагогічної практики здобувачам доводиться розв'язувати різноманітні фахові завдання, що вимагають не простого відтворення теоретичних знань, а конструювання нових алгоритмів діяльності і поведінки, формування та досягання принципово нових цілей, що забезпечить професійну активність здобувача та дозволить сформувати професійні вміння та навички. Загалом це інтенсивна самоосвітня і самовиховна робота майбутніх дошкільних педагогів, перевірка їхньої готовності до адаптації в умовах нової реальної дійсності. Все це потребує переосмислення мети, змісту, функцій і завдань професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти у закладах вищої освіти відповідно до вимог особистісно орієнтованої парадигми освіти, необхідності забезпечення високої конкурентоспроможності майбутнього фахівця.

Організація педагогічної практики базується на виконанні завдань програми практики, а також забезпечує реалізацію індивідуального підходу до кожного здобувача вищої освіти як до унікальної особистості, дбайливо і обережно, цілеспрямовано і послідовно розкриваючи у ньому сильні особистісні і професійні сторони та допомагаючи виявити і долати слабкі. Забезпечення особистісно орієнтованого, комплексного, безперервного і творчого характеру підготовки кожного здобувача вищої освіти з різним рівнем сформованості професійних умінь і навичок, безперечно, впливає на підвищення якості професійної підготовки кожного студента. Тому провідною ідеєю педагогічної практики є розвиток індивідуальних творчих здібностей майбутніх вихователів дітей дошкільного віку, становлення індивідуального стилю їхньої педагогічної діяльності [11].

Разом з тим, під час педагогічної практики необхідним видається забезпечення комплексного характеру, що відображається у міжпредметних зв'язках між філософією, фізіологією, психологією,

педагогікою, методиками дошкільної освіти, взаємозв'язок теоретичної підготовки і практичної діяльності, а також поєднання різних видів діяльності здобувачів у закладі дошкільної освіти щодо опанування системи професійних ролей, тощо.

Практична реалізація використання технологій дистанційного навчання потребує чіткої системи дидактичної розробки педагогічної практики як однієї з основних форм підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, зокрема:

– структуризації освітньої програми;

– розробки схеми взаємодії між викладачем та здобувачем, адміністрацією закладу дошкільної освіти та здобувачем, наставником та здобувачем під час проходження педагогічної практики;

– наявність інформаційної та програмної підтримки.

Так, Концепція дистанційної освіти, що активно впроваджується в університеті, передбачає розробку різноманітних технологій в освітній процес. На наше переконання, упровадження дистанційних технологій у педагогічну практику спрямоване:

– на розвиток практичних умінь (можливість усвідомити закономірності та принципи навчання і виховання, опанувати професійні вміння і навички, отримати перший досвід практичної діяльності);

– на формування таких компетенцій як: комунікативні (безпосереднє спілкування за допомогою засобів мережі), інформаційні (пошук інформації з різних джерел та можливість її критичного осмислення), самоосвіти (вміння навчатись самостійно);

– на можливість самостійно приймати рішення, визначати зміст своєї навчальної діяльності та знаходити засоби її реалізації;

– на формування провідних якостей особистості (активність, самостійність, самовдосконалення, творчість).

Дистанційне проходження практики реалізується через сукупність наступних заходів:

– надання методичного матеріалу здобувачу;

– контролю успішності здобувача;

– консультації здобувача-практиканта з викладачем;

– інтерактивної співпраці викладача і здобувача-практиканта;

– можливість швидкого доповнення курсу новою інформацією, коригування помилок.

В умовах дистанційного навчання ефективною платформою для інформаційно-комунікаційної підтримки під час проходження педагогічної практики є інформаційно-освітнє середовище Moodle, яке успішно допомагає здобувачам у налагодженні зв'язку із викладачем, опануванні програми та завдань практики, паралельно спілкуватися з кількома учасниками освітнього процесу. Разом з тим, допоміжними засобами під час проходження педагогічної практики є інформаційно-комунікаційні платформи, як Google Meet, Zoom. Ці додатки надають можливість здобувачу спростити передачу завдань та допомагають підтримати зв'язок групи здобувачів, а здобувачам допомагають налагодити зв'язок із керівниками практики від кафедри.

Саме Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини зумів успішно завоювати ринок дистанційної освіти. На факультеті дошкільної та спеціальної освіти нині активно впроваджується дистанційне навчання, яке ґрунтується на підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти предметними знаннями у процесі практичної діяльності. При цьому практико-орієнтований освітній процес визначається як спільна діяльність здобувача та викладача, що орієнтована на практичний досвід майбутнього фахівця дошкільної освіти, формування у нього навичок для професійної самореалізації.

Досвід використання дистанційної форми навчання виявив і ще одну особливість, а саме: застосування технологій дистанційного навчання під час проходження педагогічної практики. Варто зазначити, що наявна на факультеті система дистанційного навчання дозволяє забезпечити виконання всіх завдань педагогічної практики.

Педагогічна практика з використанням технологій дистанційного навчання є необхідною мірою в умовах карантину, військового стану, складовою частиною освітнього процесу здобувачів вищої освіти та одним із обов'язкових компонентів підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, що забезпечується поєднанням теоретичної підготовки, використанням дистанційної форми навчання, веб-ресурсів з практикою. Педагогічна практика сприяє виявленню здібностей здобувачів та формує психологічну готовність до входження у професію в умовах дистанційної форми навчання.

Педагогічна практика здобувачів факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини забезпечує можливість поєднувати одержані

теоретичні знання з практичною організацією освітнього процесу в закладах різних типів дошкільної освіти. Вона передбачає можливості для самостійної педагогічної діяльності здобувачів вищої освіти, сприяє прояву їхнього творчого потенціалу.

Відповідно до Положення про організацію практик в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (денної та заочної форми навчання) практика передбачає безперервність та послідовність її проведення і спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти у період навчання, набуття і вдосконалення практичних умінь і навичок за відповідною спеціальністю / освітньою програмою [21].

Так, сайт факультету містить інформаційну сторінку «Практична підготовка», яка містить перелік необхідної інформації для здобувачів та керівників практики:

– Положення про організацію практик;
– графіки проходження практик;
– бази практик;
– договори про практики;
– зразки документації;
– робочі та наскрізні програми відповідно до освітніх ступенів «Молодший бакалавр», «Бакалавр», «Магістр» за спеціальностями.

Зазначимо, що кожний вид практики представлений її змістом і метою, документацією, методичними рекомендаціями, творчими звітами та відгуками здобувачів, кращими заняттями та цікавими заходами, тощо. Також на сайті розміщені актуальні новини педагогічної практики: настановчі конференції, важливі події, враження здобувачів про проходження практики, підсумкові конференції і, звичайно ж, корисні посилання. Разом з тим, для ефективності та удосконалення педагогічної практики на факультеті, на постійній основі, по завершенню кожного з видів практики відбувається опитування здобувачів вищої освіти щодо оцінки якості практичної підготовки.

Аналіз навчальних планів підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти дозволяє констатувати, що система практичної підготовки у закладах вищої освіти має наскрізний характер, при цьому проходження різних видів практик здійснюється протягом всього періоду навчання на першому (бакалаврському) і другому (магістерському) рівнях.

З-поміж практик, які проводяться факультетом, закцентуємо увагу на двох видах педагогічної практики: *навчальній педагогічній практиці* (навчально-ознайомлювальна практика в закладах дошкільної освіти) для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та *виробничій педагогічній практиці* (управлінська практика в закладах дошкільної освіти) для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Провідними завданнями навчальної педагогічної практики є:

– формування професійних якостей особистості майбутнього фахівця, які відповідають вимогам Державних стандартів вищої освіти в Україні;

– виховання у здобувачів любові та поваги до професії педагога;

– формування професійних умінь і навичок, необхідних для успішного здійснення освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, закріплення теоретичних знань, отриманих студентами при вивченні психолого-педагогічних дисциплін;

– ознайомлення здобувачів із сучасним станом освітнього процесу у різних типах закладів дошкільної освіти.

У системі професійної підготовки здобувачів вищої освіти навчальна педагогічна практика (дистанційна) виконує наступні функції:

– розвивальну;

– адаптаційну;

– освітню;

– діагностичну.

Основними умовами ефективності навчальної педагогічної практики з дистанційною формою навчання є: теоретична обґрунтованість, освітній і виховний характер, комплексний підхід до змісту та організації в умовах синхронного та асинхронного режиму взаємодії.

Відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта на навчальну педагогічну практику відводиться 180 годин, з яких передбачено:

– ознайомлення з нормативними документами, які регламентують освітній процес у закладах дошкільної освіти (52 годин);

– підготовка практичних матеріалів до проведення освітньої діяльності в умовах дистанційної форми навчання з використанням «GoogleMeet» (80 годин);

– проведення освітньої діяльності (40 годин);

– підготовка звітної документації (8 години).

Так, зміст навчальної педагогічної практики в дистанційному режимі включає такі завдання:

Модуль 1

– оформлення щоденника спостережень;

– ознайомлення зі специфікою дошкільної освіти (інформація про дошкільну освіту, нормативно-правові акти, Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, дистанційна освіта, запис до дошкільного закладу, перелік ігрового та навчально-дидактичного обладнання, перелік навчальної літератури, програм рекомендованих Міністерством освіти і науки України, програм розвитку дітей, сучасне дошкілля під крилами захисту);

– ознайомлення з сайтом закладу дошкільної освіти;

– ознайомлення з керівником закладу дошкільної освіти;

– ознайомлення з нормативно-правовою базою закладу;

– ознайомлення з матеріально-технічною базою ЗДО;

– ознайомлення з групою (на вибір), педагогічним та обслуговуючим персоналом групи;

– ознайомлення з режимом та розкладом групи.

Модуль 2.

Перегляд занять для дітей дошкільного віку. Аналіз різних видів діяльності (фізкультура в ЗДО, дитячий садок – онлайн НУМО, корисні підказки, цікаві вправи й ігри, які допоможуть дошкільнятам щодня опановувати важливі навички для подальшого розвитку, заняття в ЗДО, розвиток та навчання дітей, розваги в закладі дошкільної освіти, дидактичні та розвивальні ігри).

Модуль 3.

Робота вихователя:

– майстер – класи вихователів;

– ознайомлення з досвідом вихователя;

– ознайомлення з методичним кабінетом;

– ознайомлення з методичною роботою;

– ознайомлення з методичною скарбничкою вихователя ЗДО;

– ознайомлення з плануванням освітньої діяльності в дистанційному режимі.

Модуль 4.

Робота з батьками.

Робота з батьками ЗДО (види діяльності, назви, форми роботи);

Академія батьківства.

Модуль 5.

Робота в ролі вихователя.

Підготувати:

– конспекти занять з оформленими матеріалами до них;
– ігри з матеріалами;
– конспект розваги, театралізованої діяльності;
– консультація для батьків;
– презентації.

Модуль 6.

Підготовка документації та наочних матеріалів.

Завдання навчальної педагогічної практики передбачають включення здобувачів в практичну діяльність в дистанційному режимі, поступове входження у процес оволодіння професійними компетентностями.

Зміст педагогічної практики вимагає від здобувачів вміння впроваджувати у свою практичну діяльність сучасні технології дистанційного навчання.

Велике значення має оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями: вміння створювати та доречно використовувати презентації, відеопрезентації, застосовувати інтернет-ресурси, тощо.

За підсумками дистанційного проходження практики здобувачі вищої освіти виконують усі необхідні завдання, оформляють та дистанційно здають звіт з проходження практики та іншу документацію, що входить до обов’язкового переліку документів.

Отже, дистанційне проходження навчальної педагогічної практики покликане охопити весь спектр питань. А основними ознаками дистанційного проходження практики є: високий професіоналізм, прагнення до співробітництва, самоствердження і високий рівень комунікації здобувачів.

Упровадження у практику роботи технологій дистанційного навчання дає змогу зацікавити їх самостійним пошуком різних джерел інформації, розвивати їх творчі здібності, критичне мислення. Це допомагає підвищити рівень засвоєння теоретичних знань та умінь, застосовувати їх у практичній діяльності. Передбачені планом завдання практики дають можливість здобувачам вправлятися у складанні календарних планів, ознайомлюватися зі специфікою роботи з батьками, тощо.

Варто зауважити, що навчальна педагогічна практика є дієвим засобом формування професійних компетентностей майбутнього вихователя дошкільної освіти.

Так, відповідно до освітньої програми «Дошкільна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти під час проходження навчальної педагогічної практики є:

– здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;

– здатність до міжособистісної взаємодії;

– здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

– здійснення безпечної діяльності;

– здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага);

– здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку;

– здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі);

– здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

До програмних результатів навчання згідно з освітньою програмою «Дошкільна освіта» відносяться:

– розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій;

– здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти та сім’ї;

– будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб’єкта педагогічної праці;

– володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку;

– збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини. [18]

Проходження управлінської педагогічної практики майбутніх фахівців дошкільної освіти здійснюється в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини на освітньо-професійній програмі «Дошкільна освіта» на другому (магістерському) рівні вищої освіти. Цей процес реалізується відповідно до логіки підготовки майбутнього фахівця у закладі вищої освіти до професійної діяльності; сформоване змістовне наповнення збагачене навчальними дисципліна педагогічного менеджменту, теорії та практики управлінської діяльності в закладах дошкільної освіти; майбутній фахівець включається в практико-орієнтовану діяльність, що забезпечує набуття способів здійснення управлінської діяльності в закладах дошкільної освіти.

Управлінська педагогічна практика в закладах дошкільної освіти магістрів є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми здобуття ОС «магістр» зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта» та являє собою вид практичної діяльності магістрів вищої освіти в межах організації та керівництва управлінського напряму у закладах дошкільної освіти, включаючи виконання широкого спектру завдань з організаційно-адміністративної роботи керівника закладу дошкільної освіти, аналіз ефективності практико-орієнтованих технологій системи управління закладом з урахуванням дистанційного проходження.

Метою управлінської педагогічної практики є:

– поглиблення і закріплення теоретичних знань та формування у магістрів вищої освіти професійних умінь і навичок з метою підготовки керівників закладів дошкільної освіти як особистостей, здатних вирішувати проблеми та завдання організаційно-управлінської діяльності через вироблення фахових компетентностей, визначених освітньо-професійною програмою та професійним стандартом керівника (директора) закладу дошкільної освіти;

– усвідомлення студентами магістерського рівня сутності та змісту творчого управлінського процесу та педагогічних явищ, які з ним пов'язані або його обумовлюють, розуміння сенсу та логіки взаємодії керівника та підлеглих;

– формування у студентів магістерського рівня стійкої позитивної мотивації до професійної діяльності;

– виконання професійних завдань та обов'язків організаторського та інноваційного характеру в системі дошкільної освіти,

– здатність до самостійного формування і вирішення завдань практичної діяльності шляхом самовдосконалення.

Основні завдання в умовах дистанційного проходження управлінської педагогічної практики:

– закріплення теоретичних знань здобувачів вищої освіти та їх застосування на практиці;

– самостійне вивчення на основі практико-орієнтованих технологій організаційної структури та особливостей функціонування, правових засад і сфери діяльності закладів дошкільної освіти;

– практична підготовка до самостійної роботи на одній з відповідних посад з фаху «Управління закладом дошкільної освіти», формування стійкого інтересу до педагогічної творчості, потреби в постійному професійному самовдосконаленні;

– самостійне засвоєння практико-орієнтованих технологій прийняття й реалізації управлінських рішень;

– розвиток аналітичних здібностей здобувачів вищої освіти на прикладі діяльності в мережі Інтернет (сайти, блоги) в межах компетентності методиста та керівника закладів дошкільної освіти з метою формування ефективної стратегії досягнення освітніх результатів;

– вдосконалення вмінь вільного оперування нормативно-правовими, інформаційними, звітними та статистичними матеріалами з фаху, їх систематизації та аналізу на основі дистанційних практико-орієнтованих технологій;

– набуття самостійного досвіду діяльності організації в умовах ринкових відносин;

– формування фахових компетентностей проведення моніторингу діяльності педагогічного колективу, закладу дошкільної освіти в цілому, діагностування власної управлінської діяльності.

Організація дистанційного проходження управлінської педагогічної практики заснована на наступних принципах:

– використання практико-орієнтованих технології, які дають можливість реалізувати самостійно міждисциплінарні інтеграції змісту, форм і методів навчання;

– самостійності й активності здобувачів вищої освіти, що дозволяє майбутнім керівникам закладів освіти самостійно виробити індивідуальний управлінський стиль, знайти оптимальні шляхи та засоби розв’язання професійних ситуацій у умовах управлінської взаємодії;

– програмно-варіативний підхід, який передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти індивідуальної траєкторії практичної діяльності у межах обов'язкового та вибіркового модулів з урахуванням рівня їх професійної спрямованості, загальної та професійної підготовки.

– перспективного планування, наступності й прогнозованості результатів на кожному етапі;

– узгодженості вимог і дій керівників практикою від бази практики та закладу вищої освіти, наставників щодо самостійної управлінської діяльності здобувачами вищої освіти;

– поглибленого спостереження та вивчення процесу становлення особистості керівника закладу освіти;

– забезпечення можливостей для самореалізації та самовираження в управлінській діяльності.

У процесі проходження управлінської практики у здобувачів вищої освіти формуються загальні та професійні компетентності майбутнього фахівця дошкільної освіти.

Загальні компетентності:громадянська (права, обов'язки та відповідальність керівників закладів дошкільної освіти), *соціальна* (ефективна комунікація, робота в команді, взаємодія з різними професійними групами колективу закладу дошкільної освіти), *культурна* (усвідомлення, повага та цінування багатоманітності та мультикультурності у суспільстві, творче самовираження), *цифрова* (цифрові технології, цифрове освітнє середовище), *підприємницька* (генерування нових ідей, ініціативність, підприємливість), *етична* (дії на основі етичних міркувань, доброчесності, соціальної відповідальності).

Фахові компетентності:здоров'язбережувальні (здатність створення безпечних і комфортних умов перебування дітей в закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану, здатність організувати психолого-педагогічну підтримку та супровід усіх учасників освітнього процесу); *проєктувальні* (здатність проектувати та аналізувати ефективність організації освітнього простору у закладах дошкільної освіти); *управлінські* (здатність ефективно здійснювати фінансово-господарську діяльність, організовувати та контролювати медичне обслуговування, харчування, управління персоналом та здатністю до ефективної командної взаємодії), *комунікативні* (здатність партнерської взаємодії та лідерства, що передбачає здатність педагога до адаптивності та стресостійкості, швидкого реагування на зміни у професійній

діяльності, що набуває особливої актуальності в умовах воєнного часу, здатність до саморегуляції та толерантної, екологічної взаємодії з учасниками освітнього процесу).

Виходячи з необхідних загальних та фахових компетентностей було визначено зміст модулів управлінської педагогічної практики в умовах її дистанційного проходження.

Розглянемо зміст модулів та використання практико-орієнтованих технологій в умовах дистанційного проходження.

Змістовий модуль	**Завдання модуля**	**Зміст модуля**	**Практико-орієнтовані технології**
І. Ознайомлюваний	1.1. Правові аспекти управління закладом дошкільної освіти. 1.2. Менеджмент закладу дошкільної освіти. 1.3. Організаційно-управлінські аспекти діяльності керівника закладу дошкільної освіти 1.4. Організаційно-управлінські аспекти діяльності вихователя-методиста. 1.5. Управління кадрами, процесом підвищення їх професійної компетентності. 1.6. Програмування та організація власної управлінської діяльності (підготовка, проведення, узагальнення та	Документація закладу дошкільної освіти:Статут закладу, ліцензія, річний план, книга наказів, щоденник контролю, протоколи засідань педагогічної ради та інше. Значення, зміст, порядок ведення документації. Вивчення та аналіз статуту закладу дошкільної освіти: тип закладу, його статус, нормативно-правові засади діяльності, режим роботи, укомплектованість закладу дітьми. Річний план ЗДО.	Інформаційно-комунікаційні технології (чат, аудіо-відеоконференції, соціальні мережі тощо, веб-ресурси)

	аналіз результатів).		
II. Аналітичний	Аналітична складова, яка реалізується в умовах дистанційної форми проходження через спостереження за діяльністю керівників закладу, ситуативний, аспектний або комплексний аналіз (у залежності від вибраного студентом рівня складності діяльності) управлінської складової освітньої системи (підсистеми), що стосується організації та управління освітнім процесом, управлінням кадрами; б) практичну діяльність, яка реалізується через самовизначення та програмування освітньо-управлінської діяльності на період практики, а також виконання програми; в) рефлексивно-аналітичну, яка	1. Аналіз документації (її елементи), що визначає найбільш характерні особливості функціонування закладу дошкільної освіти, управління ним (Статут, програма розвитку, Концепція закладу дошкільної освіти, річний план, колективний договір, тощо). Сформувати комплекс оцінних суджень як результат аналізу. 2. Аналіз різних варіантів проведення занять для дошкільників у дистанційній формі. Обговорити їх ефективність з керівником, сформулювати поради щодо підвищення рівня ефективності їх проведення для педагогічних працівників. 3. Аналіз відеоматеріалів закладу дошкільної освіти (2 заходи), оцінити результативність. Розробити варіант аналізу заходу. 4. Спостереження за роботою керівника закладу дошкільної освіти в рамках найбільш типових форм їх управлінської діяльності у дистанційному режимі: педагогічна рада Online, нарада при керівникові. Зробити спробу провести системний аналіз ефективності дій керівника під час проведення зазначених форм (за вибором).	Технології розвитку критичного мислення. Технології дистанційного навчання. Групові дискусії Інтерактивні технології Проблемні ситуації, ділові і рольові ігри, тренінги тощо Технологія

	стосується аналізу та визначення ефективності практики, оцінки рівня власної компетентності, реальної практичної готовності до реалізації управлінських функцій в сучасному освітньому закладі та проектування перспектив особистісного, професійного саморозвитку.	5. Взяти участь у роботі педагогічної ради Online, підготувати виступ-повідомлення, використовуючи результати власної дослідницької роботи. Проаналізувати документацію методичного об'єднання вихователів, оцінити її відповідність існуючим вимогам, визначити рівень її ефективності щодо програмування діяльності об'єднання. 6. Доєднатися до підготовки заходів (2-3), які готує керівник, виконавши запропоновані ними завдання у рамках реальних можливостей та повноважень. Проаналізувати приклад прийняття управлінського рішення в закладі дошкільної освіти, визначити рівень його ефективності на основі критеріїв формування конструктивних суб'єкт-суб'єктних взаємовідносин у педагогічному колективі. 7. На основі відвідування різних форм діяльності керівника, вивчення управлінської документації, проаналізувати ефективність критеріїв оцінювання результатів управлінської діяльності закладу. З'ясувати наявність іміджу закладу, представити відповідну аргументацію	портфоліо, технологія майстер-класів технологій професійно-методичної підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти Інтернет-ресурси Кейс-метод. Технології розвитку критичного мислення та індивідуалізоване навчання. Технології дистанційного навчання, дослідницька технологія, технологія портфоліо

З огляду на вищезазначене, у контексті запропонованої розвідки до практико-орієнтованих технологій у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти в умовах дистанційного проходження педагогічної практики віднесемо такі: інтерактивні технології, проєктні технології, технології проблемного навчання, технології контекстного навчання, кейс-технологію, технологію портфоліо, технологію майстер-класу та ін.

Слід зазначити, що ефективною є технологія майстер-класу, яка характеризується наявністю низки елементів, властивих також імітаційній (моделюючій) технології: імітація, моделювання, ігрові елементи. За допомогою майстер-класу демонструється, як може бути успішно вирішено комплекс управлінських завдань і проблемних ситуацій. Проте, порівнюючи з іншими технологіями, технологія майстер-класу орієнтована не на вигадані, а на реальні професійні завдання й ситуації, засновані на педагогічному досвіді.

Таким чином, дистанційне навчання є актуальним в умовах сьогодення, що передбачає орієнтацію здобувачів вищої освіти на здатність до самоосвіти, самореалізації, пошуку новітньої інформації, сприяє одержанню інновацій у системі вищої освіти, розширює інформаційне освітнє середовище, у якому здобувач відчуває себе комфортно, стає активним учасником освітнього процесу, збільшує можливості комунікації здобувачів і викладачів, надає доступ до інформаційних ресурсів, сприяє зростанню мотивації здобувачів до навчання, творчої самореалізації, оволодінню навичками роботи з ІКТ, що є необхідною умовою для здобуття знань у сучасному інформаційному освітньому просторі. Дистанційне проходження практики є ефективним доповненням нетрадиційних форм освіти.

Отже, у сучасній системі організації навчання в закладах вищої освіти, застосування технологій дистанційного навчання є невід’ємною складовою для забезпечення якісного навчання та проходження практики, використання якої розкриває можливості позитивного впливу на підвищення рівня якості освіти, забезпечує реалізацію потреб майбутніх фахівців в освітніх послугах, підвищує професійну мобільність та активність. Технології дистанційного навчання у контексті проходження навчальної педагогічної практики сприяють формуванню єдиного освітнього простору в рамках індивідуалізації навчання, побудові індивідуальної освітньої траєкторії здобувача в закладі вищої освіти.

У свою чергу, практико-орієнтовані технології підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти ефективно впливають на проходження практики в закладах вищої освіти, дають можливість здобувачу вищої освіти перевірити безпомилковість обраної професії, спостерігати за тим, як працюють керівники-фахівці, вивчити професійний досвід, формувати необхідні практичні компетентності. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти здійснюється шляхом використання спеціальних практико-орієнтованих технологій, до яких відносять інтерактивні технології, проектні технології, технології проблемного навчання, технології контекстного навчання, кейс-технологію, технологію портфоліо, технологію майстер-класу та ін.

Таким чином, використання практико-орієнтованих технологій активує мотивацію до навчання, сприяє формуванню різноманітних способів самоосвітньої діяльності, що позитивно впливає на розвиток особистості майбутнього фахівця дошкільної освіти.

Подальші перспективи дослідження вбачаємо у пошуку інноваційних методів формування готовності здобувачів вищої освіти до педагогічної комунікації в умовах дистанційного та змішаного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. П. Засоби дистанційного електронного навчання і педагогічні технології. *Вісник академії дистанційної освіти*. 2004. № 2. С. 2–5.

2. Вступ до спеціальності: Дошкільна освіта. Модуль: навч. посібник М. А. Машовець, В. І. Дем’яненко. Київ. ун-т. ім. Б. Грінченка. 2013. 188 с.

3. Горбенко Г. В. Практико-орієнтоване навчання у підготовці бакалаврів реклами і зв’язків з громадськістю. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика.* 2015. Вип. 4 (45). С. 64–69.

4. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / упоряд.: О. Г. Косенчук та ін. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.

5. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2017. 102 с. URL : http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf (дата звернення: 16.02.2024)

6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ: Академвидав. 2004. 352 с.

7. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ: метод. посіб. / Н. Дятленко, А. Гончаренко, А. Шевчук та ін. Київ : Шкільний світ, 2010. 128 с.

8. Комар О. А. Інтерактивна технологія навчання: організація і проведення тренінгів (інноваційні форми навчання): методичний посібник. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. 109 с.

9. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В. Г. Кременем 20 грудня 2000 р.) URL: https://vnmu.edu.ua/downloads/other/konc_rov_dystan_osv.pdf (дата звернення: 05.01.2023)

10. Кухаренко В., Рибалко О., Сиротенко Н. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХПІ», Торсінг, 2002. 320 с.

11. Кушнір В. М. Методичні настанови до педагогічної практики студентам за вимогами кредитно-модульної системи. Умань: ПП Жовтий, 2015. 115 с.

12. Лузан П. Г. Методи і форми організації навчання у вищій аграрній школі: навчальний посібник. Київ: Аграрна освіта, 2003. 224 с.

13. Ляшенко І. В. Перспективи розвитку дистанційного навчання у вищій школі. *Народна освіта.* 2015. Вип. 1 (25). URL: http://narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2682 (дата звернення: 22.02.2024).

14. Майковська В. І. Практико-орієнтоване навчання як засіб професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти.* 2016. № 50–51. С. 161-167.

15. Маринченко Г. М. Дистанційна освіта в Україні: історія та сучасний стан. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Випуск 22. Т. 3. С. 188-191.

16. Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник / за заг. ред. С. Шкарлета. Київ, 2022. 358 с.

17. Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта». Умань, 2023. URL: https://is.gd/myqQHw (дата звернення: 22.02.2024).

18. Пальшкова І. О. Практико-орієнтований підхід у формуванні професійно-педагогічної культури майбутніх вчителів початкових класів: теоретико-методологічний аспект: монографія. Одеса, 2008. 339 с.

19. Петренко Л. М. Практико-орієнтований підхід до формування змісту підвищення кваліфікації педагогів за дистанційною формою.

Методичні засади підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи професійної освіти: матеріали Всеукр. Інтернет-конф.. Хмельницький. 2016. С. 465–469.

20. Положення про дистанційне навчання в УДПУ (Нова редакція). Умань, 2019. 7 с. URL: https://is.gd/8dk2tB (дата звернення: 23.01.2024)

21. Положення про організацію практик в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини. URL: https://fdo.udpu.edu.ua/praktychna-pidgotovka/ (дата звернення: 15.11.2023)

22. Рибалко Л. С. Методологічно-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект): монографія. Запоріжжя: ЗДМУ, 2007. 442 с.

23. Савицька А. В. Практико-орієнтований підхід у навчанні: огляд зарубіжної літератури та проблема реалізації в вузі. *European Social Science Journal.* 2013. № 4 (23). С. 66–74.

24. Самойленко О. М. Теоретичні основи використання технологій дистанційного навчання при підготовці майбутніх вчителів математики у ВНЗ. *Впровадження електронного навчання в освітній процес: концепції, проблеми, рішення:* матеріали Міжнар. конф. Тернопіль, 2010. URL: http://conf.fizmat.tnpu.edu.ua/?p=447 (дата звернення: 27.12.2023).

25. Самолюк Н. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 11. С. 193-195.

26. Семчук С. І. Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх вихователів: теорія та практика: монографія. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. 456 с.

27. Швець О. В. Дистанційне навчання як засіб формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Перспективи та інновації науки.* 2022. № 2 (7). С. 755-768.

28. Keegan D. Foundations of distance education. London and New York : Routledge, 1996. 224 s.

29. Pietsch S. Begleiten und begleitet werden. Praxis nahe Fall arbeit – ein Beitragzur Professional isierunginder universitären Lehrer bildung. Kassel: Kassel University Press, 2010. 294 s.

30. Post E.-M. Der Einsatzvonhandlungs-, erfahrungs- under lebnis orientierten Methodeninder Lehrerinnen – und Lehrer fort bildung von pädagogischen Führungs kräftenzur Initiierungvon Lernen. Studien zur Verknüpfung von Erfahrung, Reflexionund Transfer. Leipzig: Univ. Dass, 2010. 791 s.

31. Warneke D. Aktions for schungund Praxis bezuginder Darf Lehreraus bildung. Kassel : Kassel Univ. Press, 2007. 599 s.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ВИКОРИСТАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНИХ ФІЛЬМІВ

Гарбар Світлана

Необхідність прискорення соціально-економічного розвитку України висуває перед вищою школою нові цілі і завдання. Серед них – виховання свідомих громадян; забезпечення пріоритетності розвитку людини; виведення освіти в Україні на рівень розвинених країн світу шляхом докорінного реформування її концептуальних, структурних, організаційних основ; входження України в світове інформаційне суспільство шляхом використання нових технологій і відповідних технічних засобів комунікацій; реалізації інноваційних заходів щодо демократизації і гуманізації доступу громадян до вищої освіти.

З-поміж проблем покращання системи професійної підготовки у закладах вищої освіти майбутніх педагогів різних спеціальностей гострою є проблема підготовки фахівців системи дошкільної освіти. Курс української держави на покращення демографічної ситуації у країні, оновлення й розширення мережі закладів дошкільної освіти, упровадження сучасних методик виховання і розвитку дітей дошкільного віку вимагає оновлення, розширення корпусу педагогічних кадрів. Адже якість професійної підготовки педагогів дошкільного фаху зумовлює рівень освіченості і вихованості майбутнього покоління. Варто акцентувати увагу на необхідності підготовки фахівців нової генерації, спроможних адаптуватися до швидкоплинних змін у професійній діяльності, самостійно поповнювати професійні знання та збагачувати власний професійний досвід упродовж усього життя.

В умовах подальшої євроінтеграції, Болонського процесу та гуманізації сучасної вищої освіти в Україні в цілому все більший акцент ставиться на особистісний, індивідуальний підхід до професійної підготовки студентів. Першочерговими завданнями вищої освіти є не тільки формування у студентів академічних знань, різноманітних професійних умінь і навичок роботи, а й особистісно-професійний розвиток майбутнього фахівця. Особливо високу актуальність проблема особистісно-професійного розвитку студента має в умовах підготовки майбутніх педагогів, а саме вихователів дошкільних установ, оскільки саме для дітей дошкільного віку педагог є однією з найбільш референтних

особистостей, прикладом для наслідування, еталоном для «копіювання» як зразків поведінки, так і особистісних якостей. Тому важливим аспектом особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів є формування у них оптимальної системи ціннісних орієнтацій, з переважанням гуманних цінностей, оскільки саме ціннісні орієнтації багато в чому обумовлюють як становлення професіоналізму майбутнього педагога, так і специфіку того еталонного образу, який буде сприйматися дітьми як приклад для наслідування [2, с. 59].

А отже, основною метою закладу вищої освіти на сучасному етапі розвитку освіти є підготовка кваліфікованого фахівця, готового до ефективної роботи зі спеціальності в закладах дошкільної освіти, постійного професійного росту, соціальної та професійної мобільності, який володіє фундаментальними методологічними, професійними знаннями, цілісним гуманістичним світобаченням, здатного до інтеграції соціально-педагогічних психологічних та гуманітарних знань, до реалізації технологій, засобів, прийомів та методів, що відповідають потребам дошкільної установи, зокрема в роботі з дітьми дошкільного віку.

Сучасний фахівець повинен оволодіти певним оптимальним обсягом різноманітних професійних умінь та навичок. В основу професійних вимог покладено рівень володіння теоретичним матеріалом та здатність застосовувати теоретичні знання і практичні вміння під час виконання самостійних та творчих завдань. Саме тому у підготовці фахівців з дошкільної освіти нової доби пріоритетної уваги потребують зміст і методики навчання, що формують світогляд, критичне мислення, здатність до самопізнання й самореалізації особистості у різних видах діяльності, уміння і навички, необхідних для життєвого та професійного вибору.

Актуальність дослідження підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти зумовлена Галузевим стандартом вищої освіти, Концепцією розвитку освіти України на період 2015 – 2025 років, Законами України («Про освіту», «Про вищу освіту») та іншими державними нормативними документами.

Згідно ст. 10 Закону України «Про освіту» (2017) дошкільна освіта є першим невід’ємним складником системи освіти. Метою дошкільної освіти є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок (ст. 11). Отже, проблема професійної підготовки майбутніх вихователів закладів

дошкільної освіти (далі – ЗДО) посідає вагоме місце у педагогічній науці. Важливість дошкільної освіти складно переоцінити. Професійна підготовка майбутніх вихователів ЗДО має здійснюватися шляхом формування конкретних професійних умінь, знань, навичок у певних психолого-педагогічних умовах [11;12].

Сучасні дослідження, що розкривають окремі сторони підготовки фахівців дошкільного профілю висвітлено в роботах Г. Бєлєнької (формування фахової компетентності); Н. Лисенко, З. Плохій (підготовка вихователів до організації еколого-дослідницької діяльності дітей в природі); Н. Грама (теоретико-методичні засади фахової підготовки педагога-вихователя дошкільного закладу до економічного виховання дітей) та ін.

У дисертаційних дослідженнях (Т. Жаровцева, О. Пєхота, Т. Танько, Г. Троцко та ін.) визначено зміст, етапи, компонентний склад професійно-педагогічної підготовки та запропоновано різні моделі її реалізації. Низка публікацій вітчизняних дослідників яскраво ілюструє, що підготовка педагога дошкільного фаху, в першу чергу, повинна відповідати вимогам сучасності, адже це перша освітня ланка, від якої залежить рівень освіченості і вихованості майбутнього покоління. Вона має свою специфіку, ґрунтується на основних дидактичних закономірностях побудови процесу фахової підготовки у закладі вищої освіти.

У роботах науковців (А. Бардінов, А. Богуш, Т. Завгородня, В. Замороцька, Я. Квасецька, Ю. Косенко, І. Ларін, Н. Лисенко, К. Лисяк, З. Нагачевська, Л. Пісоцька, Т. Слободянюк, Т. Степанова, Г. Улюкаєва, Н. Фроленкова, В. Яценко та ін.) закладені основи для створення і розвитку системи підготовки педагогічних кадрів для закладів дошкільної освіти; представлено вимоги до особистісних і професійних якостей майбутніх вихователів, зміст, форми і методи організації їх фахової підготовки.

Хотілося б зауважити, що підготовка майбутніх фахівців до професійної діяльності оцінюється не лише результативністю їх фахового становлення, але й ефективністю особистісного зростання та включає наступні складові компоненти: зміст підготовки відповідно до цілей, конкретних завдань та специфіки професійної кваліфікації цієї підготовки (зміст підготовки розглядається як мета та результат фахової підготовки у відповідності до освітньо-кваліфікаційного рівня); педагог як конструктор та організатор процесу навчання, розвитку і виховання майбутнього

фахівця; педагогічний інструментарій – методи, прийоми, засоби навчальної взаємодії, організаційні форми навчання; суб'єкт навчання як активний учасник навчальної діяльності, результатом якої є особистісне оволодіння професійним досвідом та вміння його творчо застосовувати у майбутній діяльності [4].

З огляду на вищезазначене, підготовка майбутніх вихователів є актуальним та значущим питанням і базується на ефективній побудові навчального процесу вищого навчального закладу.

Для визначення і характеристики поняття «підготовка» звернемося насамперед до словникових джерел. У великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «підготовка» розглядається як дія за значенням підготовити; запас знань, навиків, досвід і т. ін., набутий у процесі навчання, практичної діяльності.

У педагогічному словнику термін «професійна підготовка» тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [3, с. 262].

За визначенням О. Абдуліної, підготовка майбутнього педагога – це процес формування та збагачення настанов, знань і вмінь, що необхідні майбутньому фахівцю для адекватного виконання специфічних завдань навчально-виховного процесу [4, с. 40].

Одне з найбільш повних визначень поняття підготовки у своєму докторському дослідженні наводить Т. Танько: професійна підготовка – це система організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, системи знань, навичок, умінь і професійної готовності, що, в свою чергу, визначається як суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною і підготовленою до виконання певної професійної діяльності та прагне її виконати [3].

Якщо йдеться про підготовку до педагогічної діяльності як професійної, доцільним є використання терміну «професійно-педагогічна підготовка». Найчастіше підготовку студентів до педагогічної діяльності дослідники пов'язують з її кінцевим результатом – формуванням готовності до певного виду педагогічної діяльності. Так, Г. Троцко зазначає, що сутністю підготовки студентів до педагогічної діяльності є система змістовно-педагогічних та організаційно-методичних заходів, спрямованих на забезпечення готовності майбутнього педагога до педагогічної діяльності [2].

Дослідження авторських трактувань означеного поняття дозволяє виділити основні позиції, що визначають сутність професійно-педагогічної підготовки: професійна підготовка – це система змістових і організаційних заходів; професійно-педагогічна підготовка не може бути обмежена лише формуванням знань, умінь, навичок, а й має бути зорієнтована на особистісний розвиток студента; мета і кінцевий результат професійно-педагогічної підготовки є формування готовності студентів до виконання майбутньої професійної діяльності.

В контексті дослідження, під змістом підготовки розуміємо систему педагогічних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення професійних функцій вихователя. Також під підготовкою розуміють запас знань, досвід, здобутий у процесі навчання, практичної діяльності.

На сьогодні підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти розглядається науковцями як багатофакторна структура, головне завдання якої полягає у набутті кожним студентом особистісного смислу діяльності, формуванні фахової майстерності, постійно зростаючому інтересі до роботи з дітьми та їхніми батьками, а також у розвитку успішності в діяльності [8].

Слід підкреслити, що в процесі фундаментальної професійної підготовки студентів дошкільних факультетів враховуються положення Базового компонента дошкільної освіти, який визначає нові правові орієнтири дошкільної освіти, а саме визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості; збереження дитячої субкультури; створення сприятливих умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей; пріоритет повноцінного проживання дитиною сьогодення у порівнянні з підготовкою до майбутнього етапу життя; повага до дитини, врахування індивідуального особистого досвіду дошкільника; компетентнісний підхід до розвитку особистості, збалансованість набутих знань, умінь, навичок, сформованих бажань, інтересів, намірів та особистісних якостей і вольової поведінки дитини [9].

Серед факторів, які зумовили необхідність перегляду пріоритетів у системі професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільного профілю, можна виокремити три групи чинників. Насамперед це системні трансформації в національній освітній галузі, пов’язані з реалізацією ідеї гуманістичної педагогіки, запровадженням нової освітньої парадигми, з уведенням державних освітніх стандартів тощо. Успішність

модернізаційних процесів, ініційованих на державному рівні, значною мірою визначається особистим ставленням вихователів до інновацій, їхньою теоретико-методологічною та технологічною підготовленістю до розбудови національної системи освіти на гуманістичних і демократичних засадах.

Другу групу чинників модернізаційних перетворень у галузі педагогічної освіти складають соціально-педагогічні зміни в системі освіти, що відбуваються у контексті цивілізаційних трансформацій, зумовлених новою соціо-технологічною революцією. У XXI ст. освіта постала перед низкою історичних викликів, один із яких виявляється в тому, що національні освітні системи мають набути інноваційного характеру, а їх вихованці – здатності до інноваційного типу життя. У цих умовах готовність освітян до прийняття й продукування прогресивних інноваційних змін у культурі, соціумі та освіті набуває особливого значення.

Слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти педагогічними колективами дошкільних закладів активно апробуються вітчизняні та зарубіжні освітні технології, альтернативні традиційній, розробляються й запроваджуються в навчально-виховний процес авторські навчальні програми, методики, технології тощо. Тому до третьої групи чинників трансформації дошкільної освіти відносять готовність освітян до оцінки нових педагогічних технологій, визначення їх відповідності потребам і можливостям конкретного дошкільного навчального закладу, а також здатність педагогів до конкретної експериментальної перевірки інноваційних ідей [8, с. 50].

Є всі підстави стверджувати, що якісна професійна підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку в контексті сучасності визначається рядом умов професійного становлення особистості студентів: рівнем здобутих знань; компетентністю в професійній діяльності; стійкою мотивацією до навчання, професійним зростанням у педагогічній сфері та культурою особистості студента.

На нашу думку, професійне становлення майбутнього вихователя в процесі його підготовки у вищій школі передбачає не тільки оволодіння певною сукупністю знань, умінь, навичок, але і його особистісне самовдосконалення, активізацію професійної позиції, виховання таких якостей, як комунікативність, тактовність, критичність тощо. Зазначимо, що фактором успішності його професійної діяльності виявляється

сформованість, цілісність його особистості. Рівень підготовки майбутнього вихователя до роботи з дітьми дошкільного віку визначається сформованістю необхідних знань, умінь і навичок. В цілісному педагогічному процесі як складній, динамічній системі, в основі якої лежить педагогічна діяльність, органічно поєднується навчання, виховання і розвиток вихованців. Головний організатор педагогічного процесу в закладі дошкільної освіти – вихователь. Від нього значною мірою залежить розвиток особистості і пізнавальних процесів дошкільників, підготовленість до навчання в школі.

Для успішної діяльності вихователь закладу дошкільної освіти повинен оволодіти певною сукупністю знань, умінь, виховувати в собі позитивні особистісні якості. Єдність і взаємодія їх є передумовою ефективної реалізації професійних функцій вихователя закладу дошкільної освіти, серед яких виокремлюють:

1. Гностично-дослідницьку, яка має на меті вивчення індивідуально-особистісних особливостей дітей; збір і аналіз фактів їхньої поведінки, встановлення причин і наслідків учинків вихованців; проектування розвитку особистості кожної дитини і дитячого колективу загалом; засвоєння передового досвіду, нових педагогічних технологій.

2. Виховну, що реалізується в розробленні та здійсненні змісту виховання і навчання, відборі нових форм і методів щодо формування у дитини ставлення до природи, навколишнього світу, інших людей і себе, інтересу та культури пізнання.

3. Конструкторсько-організаційну, яка спрямована на організацію педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі; використання нових форм, які забезпечують ефективний розвиток дітей; моделювання і керівництво різними видами їхньої діяльності; педагогічне управління їхньою поведінкою й активністю.

4. Діагностичну, котра полягає у визначенні рівня розвитку дітей, стану педагогічного процесу, завдань освітньо-виховної роботи з дітьми і батьками, підсумків власної педагогічної роботи та їх відповідності вимогам часу; використанні корегуючи методик.

5. Координуючу, що забезпечує єдність роботи закладу дошкільної освіти і сім'ї щодо створення повноцінного потенціалу виховного середовища, сприятливого для становлення самостійної, творчої особистості дитини; використання педагогічно доцільних форм роботи з батьками на основі диференційованого підходу до різних типів сім'ї [12].

Для успішного здійснення педагогічної діяльності вихователь оволодіває знаннями з дошкільної педагогіки, дитячої психології, індивідуальних психологічних характеристик, вікової фізіології, педіатрії та гігієни, правил охорони життя і зміцнення здоров'я дітей. Одночасно йому необхідно опановувати засади, які на загальнотеоретичному рівні розкривають мету, завдання, принципи, зміст виховання і навчання дітей, а також оптимальні умови, форми, методи і засоби здійснення навчально-виховного процесу, організації ігор, інтелектуальної та фізичної праці, художньої творчості, облаштування простору життєдіяльності дітей [6].

Як наголошує Т. Поніманська, особистісно-орієнтована модель освіти пред'являє вихователю високі вимоги до його особистісного, професійного розвитку, комунікативних умінь і навичок, особливо до уміння бути активним учасником особистісно-орієнтованого спілкування [10].

Для досягнення високих результатів у вихованні дітей педагог повинен володіти певними особистісними якостями: − здатність до рефлексії (усвідомлення суб'єктом того, як його сприймає суб'єкт по спілкуванню) і контролю результатів педагогічної діяльності, співробітництва з дитиною на засадах гуманізму, розвитку її особистості; − здатність виявляти і враховувати інтереси дітей, їхнє право на повагу, емоційно і морально підтримувати їх, прагнення до емоційної близькості у спілкуванні з ними, уміння спрямовувати його на забезпечення психологічного комфорту і своєчасного розвитку особистості; − постійна налаштованість на розширення знань, самонавчання і самовиховання для вдосконалення своєї педагогічної майстерності.

Сучасні реалії орієнтують на спеціальну підготовку вихователя як гуманістично-зорієнтованої особистості, здатної оперативно реагувати на динаміку соціально-економічних процесів, умов власної професійної діяльності, розробляти і впроваджувати нові технології у процес навчання і виховання. Педагогічна діяльність вихователя закладу дошкільної освіти має багато загального з роботою вчителя, разом з тим його специфіка обумовлена віковими особливостями дітей дошкільного віку. Вихователь не стільки навчає, скільки керує ігровою, трудовою, художньою і іншими видами діяльності дітей.

Проблеми професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти, її специфіка, зміст вивчалися в роботах В. Логинової, Л. Поздняк.

Серед найважливіших функцій вихователя дошкільної установи, В. Логинова виділяє діагностичну функцію, що дозволяє визначати стан виховуваних і педагогічного процесу; конструктивно-організаторську, направлену на організацію педагогічного процесу; комунікативну, таку, що виявляється в стилі взаємин вихователя з дітьми, координує, направлену на об'єднання і узгодження педагогічних дій на дитину, тобто ті функції, які необхідні для здійснення виховання і розвитку дитини. Структуру педагогічної діяльності Л. Семушина відображає таким чином: аналіз рівня розвитку, навченої і вихованості дітей; проектування розвитку особистості дитини; планування завдань, змісту, форм і методів освітньої роботи, організація різних видів діяльності; аналіз результатів виховної дії. Кожною з перерахованих функцій відповідає певна група умінь: аналітичні, проектувальні, конструктивні, організаторські, комунікативні, уміння, спрямовані на контроль за ходом педагогічного процесу і регулювання його, уміння, направлені на оцінку отриманих результатів [6].

У професіограмі, запропонованою Л. Поздняк, діяльність вихователя розглядається як управлінська, і педагогічні уміння систематизувалися на основі етапів управлінського циклу: уміння груп планування, організації, контролю і координації. У особливу групу дослідником виділені комунікативні уміння. Результатом підготовки є готовність, що трактується у великому тлумачному словнику: «як стан готового і бажання зробити що-небудь» [4].

У психологічному словнику поняття «готовність» визначено як настанова, спрямована на виконання якоїсь дії. Вона припускає: наявність певних знань, умінь, навичок, а також готовність до протидії, виникаючої у ході виконання дії перешкодам; приписування виконуваній дії особистого сенсу. Готовність є важливою умовою успішного виконання будь-якої діяльності, особливо велика її роль у роботі педагога. Обумовлено це складністю і багатогранністю навчально-виховного процесу [3].

У визначенні поняття готовності дослідники йдуть різними шляхами: одні акцентують увагу на його структурних складових, інші – на його сутності. Так, у роботах учених (А. Ліненко, О. Мороз та ін.) переконливо доведено, що саме стан готовності особистості до виконання професійно-педагогічної діяльності забезпечує не тільки її ефективність, але й можливості подальшого вдосконалення. Тобто, підготовка виступає засобом формування готовності до діяльності, а готовність є результатом і показником якості підготовки. Такого самого підходу дотримується

Т. Жаровцева, «готовність», на її думку, – це мета і результат підготовки [4, с. 13].

Готовність до педагогічної діяльності в дослідженні А. Ліненко розглядається як цілісна інтегрована якість особистості, що характеризує її емоційно-когнітивну і вольову мобілізаційність у момент включення в діяльність визначеної спрямованості. Відповідно до позиції цього автора, готовність не є вродженою, а виникає в результаті певного досвіду людини, що ґрунтується на формуванні її позитивного ставлення до професійної діяльності, усвідомленні мотивів і потреб у ній [2].

У нинішньому баченні розвитку педагогічного процесу варто звернути увагу на те, що суспільне дошкільне виховання на сучасному етапі свого розвитку та трансформації потребує оновлення, удосконалення та запровадження нових підходів. Дитина дошкільного віку третього тисячоліття – нова особистість, на формування якої безпосередньо та опосередковано впливають різноманітні фактори сьогодення: соціальні, природні, екологічні, інформаційні тощо. Розвиток, виховання та навчання дошкільників в умовах їх життєдіяльності розглядається теоретиками та практиками в динаміці, на гуманістичних засадах особистісно зорієнтованої моделі партнерської взаємодії. Однак аналіз реального процесу життєдіяльності дитячої спільноти свідчить про відчутні труднощі в реалізації індивідуалізації виховання. Дуже гостро стоїть питання про створення гуманного освітньо-розвивального середовища, спрямованого на виховання цілісної гармонійної особистості. У центрі виховного процесу – дитина з її унікальними здібностями та задатками. Саме тому сьогодні є необхідним використання інноваційних технологій навчання, які готують компетентнісного фахівця дошкільної освіти, що, в свою чергу, матиме можливість ефективно вирішувати вищезазначені проблеми.

Отже, впровадження інноваційних технологій навчання в освітній процес є одним з найважливіших напрямків вдосконалення підготовки студентів – майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у сучасному педагогічному вищому навчальному закладі.

У процесі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти недостатньо приділяти увагу формуванню фахової компетентності лише за допомогою передачі великої кількості інформації лекційно. Оскільки студенти прагнуть знань, необхідно використовувати такі технології, що можуть створити умови для ефективного науково-методичного супроводу майбутніх вихователів, підвищення рівня їхньої

готовності до застосування педагогічних інновацій у професійній діяльності. Саме застосування інноваційних форм та методів навчання сприятиме розвитку творчих здібностей студентів, формуванню в них навичок науково-дослідницької роботи, зацікавленості в оволодінні знаннями, необхідними для подальшої педагогічної діяльності. Відмітимо, що на даний час неможливо ігнорувати дослідження, які підтверджують той факт, що застосування інноваційних підходів у процесі підготовки майбутніх вихователів є найбільш ефективним, найсприятливішим для навчання студентів. Науковцями доведено, що легшим у розумінні і запам'ятовуванні є матеріал, який вивчається за допомогою активного залучення в освітній процес [2].

Досліджено та доведено той факт, що використання інноваційних методів навчання у процесі підготовки майбутніх вихователів ЗДО дозволяє збільшити процент засвоєння навчального матеріалу (лекція 5%, читання 10%, відео / аудіо матеріали 20%, демонстрація 30%, дискусійні ігри 50%, педагогічна практика 75%, навчання інших / застосування отриманих знань відразу 90%).

Сутність навчання полягає в тому, що освітній процес підготовки студентів – майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, відбуватиметься тільки шляхом постійної, активної взаємодії усіх його учасників. Це співпраця, де і викладач, і студенти є рівноправними, рівнозначними суб'єктами спільної діяльності. Викладач педагогічного вищого навчального закладу виступатиме як організатор освітнього процесу, беручи на себе роль консультанта і порадника, модератора і фасилітатора. Саме тому навчання можна вважати спеціальною формою організації пізнавальної діяльності, визначаючи її мету у створенні комфортних умов навчання, за яких студенти – майбутні вихователі закладів дошкільної освіти, відчуватимуть свою успішність, свою інтелектуальну спроможність, що, в свою чергу, робить продуктивним сам освітній процес, а також закладає основу для успішного навчання упродовж життя [6]. Іншими словами, навчання – це, перш за все, діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія між студентом і викладачем, а також між самими студентами. Використання інноваційних технологій сприяє створенню умов для забезпечення студентам – майбутнім вихователям закладів дошкільної освіти, рівного доступу до якісної освіти, демократизації освітнього процесу, загального розвитку особистості, її комунікативних здібностей, самостійності у прийнятті

рішень, критичності та культури мислення, розвитку соціальних навичок та вміння реалізувати себе як активного, самодостатнього учасника суспільного розвитку.

Вищеозначене зумовлює необхідність змін у системі підготовки фахівців дошкільної освіти. У цьому контексті вагомої актуальності набуває підготовка майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до застосування інноваційних технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти, зокрема, використання мультиплікаційних фільмів у роботі вихователя ЗДО.

У зв'язку з надзвичайно активним впровадженням в діяльність дітей різних інформаційно-телекомунікаційних технологій, які по суті формують нову соціальну культуру в суспільстві, та завдяки яким, доступ до різної медіапродукції став фактично масштабнішим як на рівні сім'ї, дитячого соціуму та закладу освіти, виникла проблема вивчення цього феномену та побудови психолого-педагогічних рекомендацій з оптимального використання їх з урахуванням впливу змістових ознак, що реалізуються ними.

Актуальність вивчення мультиплікаційних фільмів зумовлюється важливістю періоду дошкільного дитинства у формуванні базових якостей і основ особистості дитини та безпосереднім контактом дитини з електронними засобами інформації, що впливають на формування та розвиток цінностей і світоглядних позицій дошкільника. Адже, комп'ютерні технології, телебачення, мультфільми із раннього дитинства займають значне місце в життєвому просторі дитини та можуть слугувати як потужним засобом її виховання, так і небезпечним чинником впливу на неї. Тому, особливості використання мультиплікаційних фільмів для виховання дошкільників потребують ґрунтовного вивчення та аналізу.

Сутність мультиплікації та деякі психологічні особливості мультиплікаційних фільмів досліджуються у працях вітчизняних дослідників Н. Капельгородської, Б. Крижанівського, О. Шупик, М. Яновський та ін. Психологічні особливості сприйняття дітьми кіно- і телевізійної продукції аналізуються у працях Л. Баженова, Є. Захарова, Б. Степанцева. Прикладні аспекти застосування мультиплікаційного мистецтва у роботі з дітьми описано у спільних дослідженнях Ю. Красного і Л. Курдюкової, M. Gardner та ін. Специфіка мультиплікації як виду кіномистецтва якнайкраще розкривається у працях провідних режисерів вітчизняної мультиплікації: Ю. Норштейна, А. Хржановського та ін.

Мультфільм, мультиплікація, анімаційний фільм, мультиплікаційне кіно – вид кіномистецтва, який створюються шляхом зйомки послідовних фаз руху мальованих (графічна або мальована мультиплікація) або об'ємних (об'ємна або лялькова мультиплікація) об'єктів [9].

Дослідження науковців (Б. Крижанівський, І. Пенчук) свідчать, що мультиплікацію слід розуміти, як вид оригінального мистецтва, що народилося на стику інших видів мистецтв і ввібрало у себе їх риси. Перш за все, це такі види мистецтва, як графіка, живопис, поезія, музика та ін., тобто мультиплікацію характеризують як мистецтво ожилих малюнків або намальованого руху, саме тому ототожнюють її з анімацією [9].

Досить вдалим є визначення Р. Силко, сутності поняття мультиплікація, яке він трактує як універсальну та інтернаціональну мову спілкування дітей та дорослих усього світу. Мультиплікація є дуже близькою до світу дитинства, бо в ній завжди присутня гра, злет фантазії й немає нічого неможливого. Мультиплікація є універсальним багатогранним засобом розвитку дитини у сучасному візуально насиченому світі. Виразні засоби мультиплікації є найбільш природніми для дитячого віку стимуляторами творчої активності та розкутості мислення [15, с. 188].

Аналіз літературних джерел (А. Бірюкович, С. Іванова, Н. Лисенко та ін.) свідчить, що використання мультиплікаційних фільмів в навчально-виховному процесі закладу дошкільної освіти позитивно впливає на рівень розвитку пізнавальної сфери дітей, сприяє підвищенню зацікавленості дошкільнят у навчанні, стимулює пізнавальну активність, урізноманітнює навчальну діяльність, вносить у неї елемент цікавості, розвиває мислення, мовлення, пам'ять, уяву, увагу тощо.

Аналіз літературних джерел [3, 8, 11] показує, що в останні роки збільшується кількість мультфільмів, зміст яких за своїм впливом в меншому ступені орієнтований на формування духовних цінностей особистості, що розвивається. Сучасний анімаційний твір являє собою дивовижний симбіоз усіх можливих різновидів мистецтва та технологічних нововведень. Це висока концентрація художніх образів та досягнень науки, яка оперує на рівні архетипів, сімулякрів (сімулякр – копія, яка не має оригіналу в реальності, від лат. – «робити вигляд, прикидатися»), символів колективного несвідомого, які транслюють в підсвідоме глядача різноманітні ідеї та впливають з високим ступенем ефективності на його психіку. Сучасні технології відкрили нові засоби впливу на свідомість

глядача за допомогою просторового звучання, трьохмірної графіки, що демонструють нові технічні можливості, які ще недостатньо вивчені мистецтвом.

Узагальнюючи наукові погляди щодо проблеми дослідження, можна виділити наступні підходи до дитячої мультиплікації: підхід систематизації, який поділяє мультфільми в залежності від цільової спрямованості та психологічного впливу: орієнтовані на дітей та дорослих; підхід, який спирається на технічні ознаки побудови мультфільму: мальовані, лялькові, пластилінові, пісочні та ін.; підхід, який дозволяє систематизувати мультфільми в залежності від кольору: чорно-білі, кольорові; від звуку: звукові, німі; залежно від тривалості: односерійні, багатосерійні, довготривалі. Деякі фахівці пропонують різновиди залежно від функції, яку виконує мультфільм: розважальні, виховні, навчальні, розвивальні, пізнавальні, естетично спрямовані та ін. В залежності від жанру сюжету: фантастичні, історичні, трагічні, пригодницькі, художні [8].

Враховуючи вказані підходи, ми бачимо, що вони є різнопланові. З метою створення більш узагальненого підходу до систематизації мультфільмів в своїй роботі ми будемо спиратись на принцип функціональної спрямованості та технологічності.

В контексті дослідження варто виділити критерії (ознаки) для класифікації дитячої мультиплікації. Так, К. Дишель, виділила поділ мультфільмів залежно від тривалості: односерійні, багатосерійні, довготривалі; залежно від віку телеглядача: мультфільми для дошкільників, для молодших школярів, для підлітків, для дорослих; залежно від технічних засобів побудови мультфільму: комп’ютерна анімація, мальована, лялькова, пластилінова, пісочна; залежно від використання кольору: чорно-білі, кольорові; залежно від наявності звукового супроводу: німі, із музичним супроводом, із наявністю голосів персонажів; залежно від жанру сюжету: фантастичні, історичні, трагічні, пригодницькі, документальні, романтичні; залежно від ідеї, яка є видимою у мультфільмі: вирішення проблеми добра та зла, проблеми сімейних стосунків, проблеми дружби та любові, проблеми тварин, глобальні проблеми людства та ті мультфільми, які не мають явної ідеї; залежно від домінуючої функції: розвивальні, пізнавальні, розважальні, виховні, навчальні, повчальні, естетично спрямовані; залежно від переважної спрямованості впливу: вплив на когнітивну сферу, вплив на емоційно-вольову сферу, вплив на особистісну сферу, вплив на морально-етичну

сферу (ціннісну); залежно від часу та країни, в якій були створені: мультфільми дорадянського часу, мультфільми радянського часу, сучасні мультфільми, японське аніме, польські мультфільми, західні мультфільми тощо [3].

У вихованні дітей дошкільного віку вважаємо доцільним використання мультиплікаційних фільмів, що впливають на свідомість дітей і, з одного боку, виконують виховну функцію, з іншого – пізнавальну, розвивальну та навчальну.

Дослідження особливостей сприймання мультиплікаційних фільмів дітьми дошкільного віку представлено в роботах А. Казина, А. Спіріної. Вчені виділяють три основні компоненти дитячого сприйняття. Так, когнітивний компонент, на їх думку, проявляється в тому, що перегляд мультиплікаційних фільмів є спрямованим не тільки на засвоєння інформації, а передбачає також виділення й оцінку структурних компонентів поведінки мульт-персонажів, порівняння їх один з одним та і з загальноприйнятими нормами, встановлення зв'язків між порушеннями норм, правил поведінки героїв мультфільму і їх негативними наслідками, прогнозування можливих наслідків негативної поведінки героїв. Емоційний компонент сприйняття мультиплікаційної продукції орієнтований на переживання людини, диференціювання ставлення до позитивних і негативних теле-персонажів, засудження негативних форм поведінки, співпереживання позитивним героям, що стає ніби складовою власного досвіду. А. Спіріна стверджує, що поведінковий компонент знаходить вираження у повсякденному житті і творчій діяльності, у спілкуванні та ігровий діяльності [7, с. 65].

Особливої уваги потребує аналіз мультиплікаційних засобів, тобто складові компоненти дитячої мультиплікації, які використовуються фахівцями для додавання цьому продукту здатності приваблювати, звертати увагу глядача. Це, наприклад, використання яскравих кольорів, трьохмірної графіки, візуальних та звукових ефектів, гумористичного сюжету та ін.

Для аналізу впливу дитячої мультиплікації на глядача доречно виділити психолінгвістичні (вплив на слух), візуальні (вплив на зір).

В дослідженні М. Яновського серед засобів психолінгвістичного впливу виділено наступні: звукова складова мовленнєвої дії: інтонація, тональність, ритм як емоційно-оцінні компоненти, музика; сугестивна дія слова – прихована вербальна дія у поєднанні з емоційними компонентами

(емоційно забарвлені слова); використання ключових слів або тих, що мають ціннісне значення для глядача; використовування метафор, навмисно створених текстів, аналіз казок з необхідною інтонацією, цитування, перебільшення, емоційно-оцінна та жаргонна лексика, контрастні порівняння, окличні й питальні конструкції, звертання, узагальнення [17].

В дисертаційному дослідженні О. Квашук зазначено, що серед візуальних засобів впливу велику роль відіграє магічна дія кольору, що спричиняє програмуючу дію, внутрішня єдність зображення і слова. Колір має чіткий змістовний сенс, який не усвідомлюється, але приймається людиною поза контролем його волі. Тому найчастіше при активному впливі застосовується колірний потік, який спрямовано орієнтує емоції глядача у поєднанні з музикою, що доповнює його вплив. Разом з цим, застосовують мову символів, яскраві асоціативні образи, велике значення в цьому відіграють архетипи колективного неусвідомлюваного, що впливають на масову свідомість [16].

Таким чином, можна стверджувати, що мистецтво мультиплікації є художньо-організованою дійсністю, в якій образно, точно, з певним акцентуванням подана деяка реальність за допомогою мовних домінант і образотворчого мистецтва, таких як: форма, колір, композиційна домінанта, сюжет, простір, динаміка, національний колорит, що активно впливають на емоції, почуття, уяву і фантазію дітей старшого дошкільного віку.

Так, дитяча мультиплікація стає універсальною мовою, що сприяє різносторонньому розвитку дітей, проте далеко не завжди цей розвиток має позитивний характер [17].

При спробі систематизувати та класифікувати мультиплікаційні засоби за змістом К. Дишель виділила три групи засобів, які є значущими при сприйнятті дитячої мультиплікації. Серед них: аудіальні, візуальні та емоційно-гностичні засоби. При цьому, серед аудіальних засобів мультиплікації виокремлено звукові особливості, пов’язані з музичним супроводом. Серед них: тональність, ритм, динаміка. Також слід ще вказати на звукові особливості, пов’язані з мовленням персонажів, до яких віднесено інтонацію, сукупність мелодики, ритму, темпу, інтенсивності, тембру й інших елементів мови, які відображують експресивне та емоційне забарвлення; мелодику мовлення, зміну частоти основного тону при проголошенні фрази; темп, антитеза, іронія, сарказм (вищий ступінь іронії,

тобто її сатирична спрямованість); гротеск (зображення людей або предметів в фантастично перебільшеному, потворно-комічному вигляді); парадокс (різко розходиться з загальноприйнятим, що суперечить здоровому глузду); абсурд (нісенітниця, безглуздя); натяк (слово або вираз, в якому думка висловлена неясно, не повністю і може бути зрозуміла лише по здогаду); персоніфікація (перенесення рис і характеристик живої істоти на неживий предмет); алегорія (різновид метафоричного виразу) та ін. [3].

Серед візуальних засобів мультиплікації К. Дишель виділяє ті, які пов'язані: по-перше, з композиційними характеристиками: пропорції, симетрія та асиметрія, контраст, ритм, масштабність, статичність, динамічність; по-друге, з кольоровими характеристиками: відтінки, тон, кольори; по-третє, з особливостями сприйняття: імітування, ілюзорність, умовність, приблизність, спрощеність чи складність, хитродумність, нереальність, карикатурність; по-четверте, з мовою символів, архетипами; по-п'яте, із зовнішністю персонажу: привабливість чи потворність; близький до реальності чи вигаданий персонаж; яскраві кольори чи спокійні відтінки, тьмяність; форма персонажу (коло, трикутник, квадрат); розмір персонажу [3].

До емоційно-гностичних засобів мультиплікації (вплив на емоції та інтелект) віднесено ті, які спрямовані на психологічний образ персонажу: поведінку, яка може бути соціально схвалювана чи ні; частоту виникнення, емоційність вчинків чи поступовість, осмисленість їх; характер, темперамент, моральні якості персонажів; які пов'язані з формами казок: народними казками, сучасними казками про тварин, гумор, сатиру, пародію, романтизм, трагічність, «фентезі», драму, оперу, трагедію; а також за цільовою спрямованістю сюжету: повчальний (наявність моралі); розважальний, комедійний (сатира, гумор); навчальний, учбовий, розвивальний; вирішення сучасних проблем (глобальних, сімейних, міжособистісних, тваринного світу, ідею майбутнього) [3].

Враховуючи специфіку нашої теми, найбільш суттєвими емоціогенними ефектами, які виникають у дітей під впливом дитячої мультиплікації є ефект емоційної захопленості, який інтегрує в собі мотиваційні, інтелектуальні, вольові та інші особливості психіки дитини; ефект очікування від мультфільму, як правило, справедливості; ефект фантазії – безпосередньої казковості, який легко зрозуміти дитині; ефект динамічності подій та рухів героїв.

При аналізі сучасної мультиплікаційної продукції також слід виявити такі специфічні її особливості, як: яскравість, образність; стислість, динамічність зміни образів; присутність реального і фантастичного, добрих і злих; анімізм (одухотворення неживих предметів). При цьому, деякі фахівці виділяють особливі прийоми, які найчастіше використовуються для впливу на свідомість глядача. До них належать наступні: створення яскравого відеоряду, звукові ефекти, новизна і незвичність, показ великим планом обличчя мультгероя, швидкість, гучний звук, переривання мультфільму на найтрагічнішому місці, відео-комп'ютерні спец-ефекти.

Аналіз літератури підтверджує факт, що мультиплікація здійснює сильний, як позитивний, так одночасно і негативний вплив на дітей. Автори переконливо доводять, що екранні образи, які формують картину світу дітей дошкільного віку, призводять до переоцінки традиційної системи життєвих цінностей (агресія, рання еротизація дітей, прищеплювання іншої культури). Зокрема, діти дошкільного віку сприймають зображення насилля, агресії на екрані як зразок поведінки, який наслідують у реальному житті, що є однією з суттєвих загроз для особистісного розвитку дитини. Як наслідок, уже на етапі дошкільного дитинства у вихованців наявні агресивні фантазії, психічні деструкції, анти-суспільна поведінка.

Варто відмітити, що при постійному перегляді дитячої мультиплікації у дітей нерідко виникають проблеми з низькою успішністю, виникають погіршення уваги, стомлюваність, дратівливість, підвищена агресія, прояви емоційних реакцій. Це виникає через те, що практично відсутніми є емоційні реакції, а також різні переживання на обличчі та мовленнєва інтонація, які супроводжуються дивним, не завжди адекватним до ситуації тоном мовлення. Це нерідко блокує певні центри правої півкулі, які обробляють інформацію, пов’язану з визначенням виразу обличчя та його інтонації, разом з цим, гострі і яскраві сюжети, що швидко переміщуються, привертають і утримують увагу та приносять задоволення дитині.

Проте, вивчаючи використання дитячої мультиплікації існують такі її позитивні функції: інформаційно-пізнавальну; нормативну (пропаганда прийнятих у суспільстві норм і зразків поведінки, утвердження системи соціальних цінностей); інтеграційну (об’єднання медіа-аудиторій навколо певних ідей, поглядів, позицій, оцінок); розважально-компенсаторну;

психотерапевтичну (зменшує дискомфорт, емоційне невдоволення); фонову (уникнення самотності) та ін.

Варто відзначити принципи дії механізму виховання дошкільників під впливом мультиплікаційних фільмів, зокрема: інформування – підвищення обізнаності дітей; ідентифікація – засвоєння соціальних установок шляхом зіставлення себе з персонажами мультфільмів; імітація – наслідування героїв мультфільмів [5, с.242].

Погоджуємося з думкою Л. Гордієнко, яка вважає, що вплив мультиплікаційних фільмів на розвиток дітей дошкільного віку можна пояснити дією трьох основних психологічних механізмів: зараження – процес передачі емоційного стану від одного індивіда до іншого, емоційне занурення дошкільника у мультфільм, переймання емоційного стану мультиплікаційних персонажів; навіювання – вплив на особистість дитини вербальними або невербальними засобами, які викликають певні стани, створюють деякі відчуття, формують уявлення, будують певне сприйняття світу, формують стереотипну поведінку; наслідування, як особлива форма поведінки особистості, що полягає у відтворенні нею дій інших осіб. У дошкільників механізм наслідування дуже розвинений, оскільки допомагає формувати власну поведінку. Тому, часто можна спостерігати як діти наслідують поведінку та вчинки героїв мультфільмів, при цьому вважаючи їх абсолютно правильною [6, с.59].

Отже, можемо констатувати, що існує суперечність – між великим потенціалом дитячої мультиплікації та їх комформним сприйняттям дітьми, відсутністю необхідності аналізу того, що відбувається на екрані.

Так, мультиплікаційні фільми, при правильному відборі, можуть бути прекрасним засобом виховання дітей дошкільного віку.

Враховуючи вищеозначене, використання мультиплікаційних фільмів передбачає знання педагога методики використання мультиплікації та підготовленість до вибору сюжетів дитячої мультиплікації продукції, що найбільше впливає на виховання дітей дошкільного віку; позитивний психологічний клімат освітнього процесу; використання ігор, педагогічних ситуацій та бесід з дітьми із вбудованими відео-сюжетами; підготовленість педагога до використання мультиплікаційних фільмів.

Використання мультиплікаційних фільмів в освітньому процесі закладу дошкільної освіти передбачає широкий спектр прийомів роботи з дітьми. Наприклад, використання на занятті «наскрізного» персонажа

перетворює «звичайне» спілкування в комунікативну ситуацію. У результаті відбувається не тільки запам'ятовування нової інформації, а і діалог між дитиною та персонажем, який викликає в неї цікавість у спілкуванні з цим героєм. Цікавим прийомом є порівняння двох-трьох екранізацій одного і того ж літературного твору. Сучасним прийомом є робота з використанням стоп-кадру або відеоряду (відповіді на запитання, озвучування мікро-сюжетів, коментування, вибірковий опис дій і ситуацій, розігрування діалогів тощо). Зазначені методичні прийоми сприяють активізації інтересу дітей до медіа-продукції [14, с.75].

Підготовка фахівців дошкільної освіти ОС «Бакалавр», Уманського державного педагогічного університету, до використання мультиплікаційних фільмів відбувається в процесі вивчення навчальної дисципліни «Теорія та методика використання мультиплікаційних фільмів», яка, відповідно до навчального плану, вивчається після засвоєння змісту фахових методик дошкільної освіти.

Актуальність і важливість проблеми якісної підготовки вихователя для оновленої системи дошкільної освіти спонукали нас до висвітлення особливостей підготовки майбутнього фахівця до використання мультиплікаційних фільмів в освітньому процесі закладів дошкільної освіти на базі факультету дошкільної та спеціальної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Зміст навчання здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр» Уманського державного педагогічного університету поділяється на нормативну та варіативну частину. Варіативна частина змісту навчання передбачає дисципліни вільного вибору студента і може змінюватися щороку за рішенням Вченої ради університету. «Положення про порядок вільного вибору навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти в Уманському державному педагогічному університету імені Павла Тичини» забезпечує реалізацію здобувачами вищої освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини права на вибір навчальних дисциплін, передбаченого Законом України «Про вищу освіту» (пункт 15 частини першої статті 62). Це Положення забезпечує умови для формалізації процедури:

– формування та доведення до здобувачів вищоїосвіти переліку навчальних дисциплін вільного вибору;

– здійснення вибору здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін із сформованого переліку;

– - організації подальшого вивчення обраних дисциплін (формування мобільних груп);

– визначення результатів навчання за обраними дисциплінами.

Вибір здобувачем вищої освіти навчальних дисциплін в обсязі, що складає не менше як 25% загальної кількості кредитів ЄКТС, створює умови для досягнення ними таких цілей:

– поглибити професійні знання в межах обраної освітньої програми та здобути додаткові спеціальні професійні компетентності, у тому числі із здобуттям професійної кваліфікації (якщо це передбачено освітньою програмою);

– поглибити свої знання та здобути додаткові загальні і загально-професійні компетентності в межах спеціальності або споріднених спеціальностей і галузі знань;

– ознайомитися із сучасним рівнем наукових досліджень у інших галузях знань та розширити або поглибити результати навчання за загальними компетентностями.

Положення передбачає такий порядок представлення та вибору вибіркових дисциплін:

1. Подання кафедрами до відповідного деканату переліку дисциплін та їх описів або пакетів дисциплін, запропонованих для вільного вибору здобувачам у розрізі навчальних курсів (семестрів);

2. Формування загального переліку дисциплін з описали, представлених кафедрами для вільного вибору студентам (по курсах і семестрах);

3. Складання інструкції для здобувачів щодо особливостей вибору дисциплін, реєстрації та формування груп для вивчення вибіркових навчальних дисциплін, а також їх обсягів і кількості у розрізі циклів на певний семестр. При цьому враховується, що загальний обсяг дисциплін (обов'язкові та вибіркові) у семестрі становить, як правило 30, а у навчальному році — 60 кредитів ЄКТС;

4. Розміщення на сайті університету переліку запропонованих кафедрами вибіркових дисциплін і їх описів та доведення їх до відома здобувачів;

5. Здійснення вибору здобувачами навчальних дисциплін зі сформованого переліку і формування мобільних груп здобувачів для вивчення вибраних здобувачами вищої освіти дисциплін по курсах, семестрах, кафедрах, факультетах, університету. Підготовка проекту

наказу ректора щодо формування списків мобільних груп здобувачів і організація вивчення вибіркових дисциплін;

6. Формування індивідуальних навчальних планів здобувачів на наступний семестр і визнання результатів навчання з обраних дисциплін.

Аналіз навчального плану 2023 року спеціальності 012 Дошкільна освіта, який є основним документом, що визначає зміст цього напряму в закладі вищої освіти, засвідчив, що дисципліна «Теорія та методика використання мультиплікаційних фільмів» входить до варіативної частини психолого-педагогічної і методичної підготовки. З'ясовано, що вивчення навчальних дисциплін нормативної частини на I–IV курсах психолого-педагогічної і методичної підготовки («Основи педагогічної майстерності», «Загальна психологія», «Загальна педагогіка», «Основи наукових досліджень», «Історія педагогіки», «Педагогіка дошкільна» та ін.) дають здобувачам вищої освіти базові теоретичні та практичні знання, які при вивченні дисципліни «Теорія та методика використання мультиплікаційних фільмів» допомагають логічно і послідовно усвідомити сутність формування особистості дитини дошкільного віку, особливості вікових періодів та провідних видів діяльності дитини.

Проаналізуємо мету, завдання, знання та уміння здобувачів освіти, якими вони повинні оволодіти в ході вивчення навчальної дисципліни. Тож, програма з навчального курсу «Теорія та методика використання мультиплікаційних фільмів» розроблена для студентів II курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта. Мета курсу – підготовка майбутніх вихователів до практичної реалізації загальних та фахових компетентностей в процесі організації навчально-виховної діяльності дітей у закладі дошкільної освіти. Завданням курсу є забезпечення формування загальних та фахових компетентностей відповідно до освітньо-професійної програми. Програма навчальної дисципліни «Теорія та методика використання мультиплікаційних фільмів» складається із 2 модулів: 1. Теоретико-методологічні засади використання мультиплікаційних фільмів у роботі з дітьми дошкільного віку; 2. Використання мультиплікаційних фільмів у практиці роботи сучасних закладів дошкільної освіти.

Зміст першого модуля розкриває сутність навчальної дисципліни, наукові основи використання мультиплікаційних фільмів: короткий історичний нарис виникнення мультиплікаційних фільмів; аналіз вітчизняних та зарубіжних досліджень культури використання медіа-продукції у роботі з дітьми дошкільного віку; сучасні підходи до розуміння

сутності та завдань виховання культури використання медіа-продукції у дітей дошкільного віку; обґрунтування компонентів вихованості основ культури використання медіа-продукції у дітей дошкільного віку; психолого-педагогічні особливості сприймання медіа-продукції дітьми дошкільного віку; вікові особливості сприймання дошкільниками друкованої та екранної медіа-продукції; психолого-педагогічні вимоги до змісту мультфільмів; вплив перегляду мультфільмів та телепередач на розвиток психічних процесів та формування особистісних рис дитини дошкільного віку.

У результаті вивчення другого модуля здобувачі освіти вивчають: роль мультиплікаційних фільмів у становленні особистості дитини; концептуальні джерела мультиплікаційної терапії; використання пасивної мульт-терапії на розвивальних заняттях; активна мульт-терапія; вплив сучасних мультфільмів на процес соціалізації дітей; роль казок та мультфільмів у мовленнєвому розвитку дітей; етапи мовленнєвої роботи з фрагментами мультфільмів; організаційні засади використання мультиплікаційних фільмів у педагогічній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти; мультимедіа головний помічник вихователя; можливості використання світлової та звукової техніки в освітньому процесі; мультимедійні презентації; аналіз сучасного стану медіа-дидактичного забезпечення освітнього процесу; педагогічні умови використання мультиплікаційних фільмів у педагогічній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти; критерії добору якісних мультфільмів; технологія використання мультфільмів як освітнього засобу; використання мультиплікаційних і розвивальних фільмів за освітніми лініями.

Лекції у межах вивчення навчальної дисципліни «Теорія та методика використання мультиплікаційних фільмів» мають свої особливості. Ми використовуємо різні види лекцій: вступна лекція, оглядові лекції, лекція-візуалізація, лекція-бесіда. Теоретичні знання передбачено закріпити під час проведення практичних занять, змістом яких є ознайомлення з інноваційно-пошуковою роботою педагога в організації освітньої діяльності дітей шляхом використання мультиплікаційних фільмів в закладах дошкільної освіти та самостійного підбору студентами тематики дитячої мультиплікації, які сприяють всебічному вихованню, навчанню та розвитку дітей дошкільного віку. Підготовка до практичних занять передбачає ознайомленні із методичними рекомендаціями та

матеріалами для самостійного вивчення. Метою практичних занять є формування, поглиблення, систематизація знань студентів отриманих на лекційних заняттях та під час самостійної роботи, застосування їх у практичній діяльності. На початку заняття проводимо вправи «Годинник очікувань», «Сходи», «Презентація», «Три головних слова про себе» та ін. з метою з'ясування очікувань від заняття, рівня знань з даної теми. Крім цього, до практичних занять студенти готують презентації, оформлюють картотеки, пишуть повідомлення, доповіді, реферати, переглядають та аналізують мультиплікаційні фільми.

Проведення практичних занять спрямоване на розширення у студентів знань щодо загальної проблематики курсу, озброєння сукупністю вмінь придбання нової наукової інформації, формування навичок роботи з різними джерелами інформації (законодавчими, нормативними документами, програмами виховання, навчання і розвитку дітей, науковими, навчальними, методичними джерелами, періодикою), перетворення інформації та подання її в різних формах (виступ, цитата, теза, анотація, реферат, презентація тощо).

Практичні заняття заплановані у вигляді «Круглого столу» та інших форм проведення, де студенти проявляють самостійність і творчу активність, спрямовану на розширення та деталізацію знань, здобутих на лекціях і в процесі виконання завдань самостійної роботи, а також здобувають вміння висловлювати особистісну точку зору, аргументувати її. Такий підхід, на нашу думку, сприяє формуванню професійних умінь, підвищенню рівня готовності майбутніх вихователів до використання мультиплікаційних фільмів в освітній процес закладів дошкільної освіти.

Зокрема, під час вивчення курсу «Теорія та методика використання мультиплікаційних фільмів» виділено уміння здійснювати інноваційно-пошукову діяльність в галузі методики виховання та навчання дошкільників засобами мультиплікаційних фільмів, що передбачено під час вивчення теми: «Інноваційно-пошукова робота педагога в організації освітньої діяльності дітей».

Навчальною програмою також передбачено виконання студентами індивідуального навчально-дослідного завдання – підготовка і захист навчального проекту «Виховання дошкільників засобами мультиплікаційних фільмів». Виділено основні компоненти навчального проекту: Інтернет-ресурси – вихователю; мультиплікаційні фільми для дошкільників; розробка і оформлення серії навчальних матеріалів для

дошкільників (презентацій, публікацій, конспектів занять, дидактичних матеріалів за обраними напрямами); методичні матеріали вихователя тощо.

Вивчення курсу «Теорія та методика використання мультиплікаційних фільмів» передбачає підсумковий контроль: виявлення, вимірювання і оцінювання знань, умінь здобувачів освіти. Основною дидактичною функцією контролю знань є забезпечення зворотного зв'язку між викладачем і здобувачем освіти, отримання педагогом об'єктивної інформації про ступінь засвоєння навчального матеріалу, своєчасне виявлення недоліків і прогалин в знаннях. Програма дисципліни включає такі види контролю: проміжний контроль, поточний контроль, підсумковий контроль. Підсумковий контроль і отримання позитивної оцінки передбачає: а) оцінку проміжної атестації; б) оцінку відвідуваності занять і активність в аудиторії. Форма проведення підсумкового контролю: усна.

Результатом вивчення зазначеної навчальної дисципліни є: демонстрування студентами вміння добирати форми та методи інноваційної діяльності у використанні мультиплікаційних фільмів. Набуті знання та вміння студенти мають можливість проявити під час виробничої практики у закладах дошкільної освіти, яка є невід'ємною частиною навчального процесу.

Проаналізувавши як вітчизняну, так і зарубіжну літературу на тему використання дитячої мультиплікації в роботі з дітьми дошкільного віку та в ході вивчення навчальної дисципліни «Теорія та методика використання мультиплікаційних фільмів» зі здобувачами вищої освіти ОС «Бакалавр» було розроблено програму психологічного аналізу мультиплікаційної продукції для дітей, в основі якої лежать такі критерії:

1. Зовнішнє оформлення мультфільму та його вплив на психіку дитини.

1.1. Кольорове оформлення. Кольорове використання у мультфільмах має велике значення для створення атмосфери, передачі емоцій та впливу на глядачів, зокрема на дітей. Особливості використання кольорів у мультфільмах можуть впливати на сприйняття та емоційний стан дітей, а отже, варто звертати на це увагу. Світлі кольори, такі як яскраві відтінки жовтого, рожевого, білого та світлого синього, зазвичай асоціюються з радістю, позитивом та енергією. Вони можуть стимулювати позитивні емоції та викликати відчуття легкості та радості

у дітей. З іншого боку, темні кольори, такі як чорний, темний синій або фіолетовий, можуть викликати почуття суму та туги. Вони можуть створювати атмосферу напруження або таємниці, але довготривале використання таких кольорів може викликати почуття депресії або тривоги у дітей. Також варто звертати увагу на використання надмірно яскравих або неприродних кольорів у мультфільмах. Хоча вони можуть бути привабливими для дітей, тривале вплив на очі може викликати перенапруження та втому. Такі яскраві кольори можуть бути використані з обмеженням, щоб не перевантажувати дитячу психіку. Важливо, щоб використання кольорів у мультфільмах було збалансованим та відповідало загальному настрою та повідомленню мультфільму. Якщо кольорова гама відповідає контенту та передає позитивні емоції та цінності, вона може сприяти позитивному впливу на дитину [4].

1.2. Звукове оформлення. Звукове оформлення у мультфільмах справді має значний вплив на сприйняття та емоційний стан дітей. Звуки можуть створювати атмосферу, передавати настрій та підсилювати емоції, які викликаються візуальними образами.

У сучасній мультиплікаційній продукції, для залучення уваги дітей, часто використовуються гучні та різкі звуки. Це може бути корисним для створення динамічної атмосфери та емоційного занурення. Однак, надмірне використання таких звуків може призводити до психічного напруження та роздратування у дітей, особливо якщо вони постійно піддаються впливу інтенсивних звуків. Негативно забарвлені звуки, такі як гучні вибухи, гримління, крики та інші подібні ефекти, можуть викликати почуття гніву, страху та напруження у дітей. Ці негативні емоції можуть мати вплив на їх психічний стан та загальний настрій. Крім того, неадекватне звукове оформлення може порушувати адекватне сприйняття вчинків героїв та спотворювати систему цінностей. Наприклад, коли звукове супроводження позитивного персонажу має негативне звучання, це може створювати конфлікт у сприйнятті дитиною його характеру та цінностей [8].

Однак, важливо зазначити, що звукове оформлення також може мати позитивний вплив, якщо воно відповідає настрою та повідомленню мультфільму, передає приємні звуки та створює сприятливу атмосферу для дитини. Збалансоване використання звуків у мультфільмах може стимулювати позитивні емоції, сприяти концентрації та сприйняттю інформації, а також підтримувати розвиток музичного сприйняття у дітей.

Отже, при створенні мультфільмів для дітей важливо враховувати вплив звукового оформлення на їх психічний стан та емоційну реакцію. Це допоможе створити позитивне та безпечне середовище для їхнього сприйняття та розвитку.

1.3. Темп мультфільму. Темп мультфільмів дійсно має велике значення у контексті сприйняття дитиною та її здатності адекватно реагувати на події, що відбуваються на екрані. Сучасні мультфільми, особливо ті, які виробляються за кордоном, часто характеризуються швидким темпом, який може ускладнювати повне сприйняття та аналіз інформації [8]. Дитині не надається достатньо часу для обробки подій, роздумів та внутрішнього переживання. Швидкий темп мультфільмів може тримати дитину в постійній напрузі, що може призвести до психічного перенапруження, апатії, роздратування та емоційного виснаження. Дитина не має можливості повільно асимілювати події, встановлювати зв'язки між ними та здобувати нові знання. Це може негативно вплинути на її здатність до глибокого розуміння та аналізу мультфільму, а також на її загальний розвиток.

Під час аналізу мультфільму важливо звернути увагу на його темп та оцінити, наскільки він сприйнятний для розуміння дитиною. Якщо темп виявляється занадто швидким і не дає дитині можливості відпочити, обробити інформацію та встановити зв'язки, можна розглянути вибір мультфільмів з помірнішим темпом або забезпечити дитину достатнім часом для відпочинку після перегляду активних і швидких мультфільмів.

1.4. Тло, на якому відбуваються основні події. Сучасні дослідження в галузі психології та психотерапії підтверджують, що фонове середовище може впливати на психічний стан та процеси людини. В рамках гештальтпсихології та гештальт-терапії вивчається значення фону як активного фактора в сприйнятті та розумінні інформації. Фон не лише впливає на сприйняття об'єкта, але також може викликати різні психічні процеси та стани, включаючи емоції, настрій та спосіб інтерпретації інформації [4].

У сучасних мультфільмах широко використовуються тлові зображення, які можуть мати значний вплив на дитячу психіку. Наприклад, неприємні або страшні сцени, які зображують світові катастрофи, загибель живих істот або потойбічні світи з лякаючими пейзажами, можуть викликати почуття суму, тривоги та депресії у дітей. Якщо такі тлові елементи постійно присутні у мультфільмі, особливо у багатосерійних

продукціях, це може призвести до формування хронічних або негативних психоемоційних станів у дітей [8].

Важливо розуміти, що мультфільми є потужним інструментом впливу на дитячу свідомість і психіку. При створенні мультфільмів для дітей варто бути уважними до вибору тлових зображень і їх ефекту на емоційний стан маленьких глядачів. Забезпечення позитивного, безпечного та підтримуючого середовища в мультфільмах може сприяти позитивному розвитку дітей і формуванню здорової психіки.

1.5. Зовнішність персонажів. Справді, у деяких сучасних мультфільмах можна спостерігати непропорційну, агресивну, страшну або потворну зовнішність персонажів, включаючи головних героїв. Ці образи можуть бути привабливими для дітей, адже їх вплив формується через безпосередню симпатію до героїв. Однак, така зовнішність може мати наслідки на формування дитячої психіки та естетичного сприйняття. Постійне показування анти-естетичних образів може сприяти формуванню неправильних уявлень про красу та привести до відхилення у власному естетичному сприйнятті дітей. Вони можуть навчитися оцінювати інших людей лише за їх зовнішнім виглядом, ігноруючи внутрішню красу, особистість та інші важливі якості. Крім того, наявність агресивних, хворобливих, страшних або негативних рис в зовнішності героїв може впливати на формування характеру дитини. Вона може почати сприймати такі риси як прийняті та ідеальні, і навіть наслідувати їх. Це може викликати негативні наслідки у міжособистісних взаєминах, зниження самооцінки та сприяти розвитку агресивного поведінки.

При аналізі сучасних мультфільмів, особливо призначених для дітей, варто звернути увагу на аспекти зовнішності головних персонажів, такі як приємна чи неприємна зовнішність, природна чи потворна зовнішність, а також на наявність агресивних, хворобливих, страшних або інших негативних рис. Такий аналіз допоможе краще розуміти вплив мультфільмів на формування цінностей, естетичного сприйняття та розвиток дитячої особистості. Однак обираючи мультфільми для дівчат, потрібно звернути додаткову увагу на вигляд головних героїнь. Наразі світові студії все більше показують реалістичних персонажів з різною будовою тіла, кольором волосся і очей, стилем одягу та фізичними вадами. Однак не так давно світ кіноіндустрії та мультиплікації через свої продукти насаджували глядачам шкідливі стандарти краси. Будь то принцеси з ідеальними шкірою і волоссям, модниці з серіалів «Bratz» та

«Barbie» що просували ідею «єдиного правильного стилю» та критикували персонажів що вдягалися інакше, а також прекрасні та дуже популярні феї «Winx» у яких талія була ледве ширшою за руку. Також, часто в подібних мультфільмах періодично з’являлися персонажі, чия єдина роль заключалася в тому щоб бути відразливами та товстими, для розвитку сюжету чи просто підкреслення вроди головних героїв. Але через стилізацію серіалів, «товста» фігура виглядала як звичайна реальна дівчина, зі здоровою для свого зросту і комплекції вагою [9]. Подібні гіперболізовані образи змушували дівчаток сприймати себе як негарних, нездатних досягнути «ідеалу». В деяких випадках це призводило до серйозних проблем з самооцінкою, сприйняттям свого тіла та навіть розладів харчової поведінки (РХП), які ставали серйозною загрозою здоров’ю дитини[18].

2. Психологічний аналіз головних героїв.

Дитина особливо під час раннього та дошкільного віку має тенденцію наслідувати людей, яких сприймає як позитивних особистостей, зокрема близьких дорослих - батьків, родичів та інших. Дитина безумовно позитивно сприймає цих осіб і намагається наслідувати їхні риси характеру, цінності, манеру поведінки, мовлення та звички. При перегляді мультфільмів, головні герої стають об'єктом наслідування для дітей, які сприймають їх безумовно позитивно. Відповідно, риси характеру, манера поведінки, мовлення та цінності головних героїв активно засвоюються та наслідуються дитиною. Тому дорослим, перед тим як дозволити дитині дивитися мультфільм, варто запитати себе: "Наскільки я хотів би, щоб моя дитина засвоїла риси характеру, цінності, манеру поведінки та мовлення головного героя?" Давайте розглянемо критерії, за якими можна проаналізувати головних персонажів мультфільму.

2.1. Аналіз характеру та цінностей головного героя. В мультфільмах іноді можна спостерігати негативні риси та цінності, які представлені як позитивні або прийнятні. Це може створювати певну конфузію та спотворювати сприйняття маленькими глядачами. Важливо звертати увагу на те, які поведінкові моделі та цінності пропагуються у мультфільмах, зокрема, чи сприяють вони формуванню позитивних якостей та цінностей у дітей [10].

Окремою проблемою є те, наскільки в мультику герої цінують життя та здоров'я інших. В пригодницьких мультсеріалах часто зустрічаються сцени битви, будь то зіткнення групи головного героя з антагоністом,

розповідь про травмуюче минуле персонажа, яке пояснює його поведінку і мотивацію, або навіть просто заради жарту. Подібні сцени звісно зачасту позбавляють травмуючих подробиць і неприємних наслідків, але в деяких випадках це робить ситуацію ще гірше, оскільки дитина засвоює, що від таких небезпечних дій не буде ніяких наслідків. Тоді, граючись з однолітками вона може в стані роздратування або збудження нашкодити оточуючим, і не розуміти що зробила не так, адже в мультику на головних героях не було і подряпинки. І прикладів таких мультфільмів дуже багато, той же «Том і Джері», де хоч іноді і показано що персонажі травмуються, 80% часу вони спокійно переживають падіння з висоти, зіткнення з стіною/транспортом, отруєння тощо. З більш нових мультиків прикладом може бути «Леді Баг та Суперкіт». В даному мультсеріалі розповідається про школярів, які отримавши магічну силу від напів божественних створінь борються з лиходіями, що атакують Париж. Ледь не в кожній серії, під час битви, хтось з персонажів потрапляє в небезпечну ситуацію чи травмується і це сприймається головними героями як щось тривіальне та не варте уваги. Готовність дітей-супергероїв перемогти будь яким способом також підливає масла у вогонь, адже скільки б разів не повторювати що це битва проти зла, герой, який скидає на противника залізні балки або жбурляє з висоти може навчити глядача перекрученим цінностям. А якщо точніше, установці «якщо я проти зла, то можу боротися будь якими методами». Подібна думка може призвести до проблем коли дитина опиниться в конфліктній ситуації, та навіть спровокувати бійку.

2.2. Однозначність або амбівалентність образу головного героя. Дитина наслідує образ головного героя, але на ранньому та дошкільному віці вона не має розвиненої критичності і сприймає його безпосередньо. Якщо герой вважається позитивним, то ця оцінка поширюється на всі його риси, цінності та вчинки. Тому, для позитивного впливу образ головного героя на дитину, цей образ повинен бути однозначно позитивним у всіх аспектах. Такі чіткі межі добра і зла спостерігаються в народних казках і класичній дитячій літературі. Проте, сучасна мультиплікаційна продукція для дітей все більше має амбівалентні образи головних героїв, де добро і зло змішані. Зважаючи на вікові особливості дитини, вона не здатна розрізнити добро і зло в головному герої, і якщо сприймає його як позитивного, то буде наслідувати і негативні риси [10]. Тому при аналізі

образу головного героя слід звернути увагу на його однозначну позитивність або амбівалентність.

2.3. Існування "прихованих" головних героїв. Деякі фільми мають персонажів, які на перший погляд не виглядають головними героями для дорослого, але невідмінно сприймаються дитиною як головні. Наприклад, у мультфільмі "Альоша Попович і Змій Горинич" офіційно головним героєм є Альоша Попович. Навіть дорослому складно знайти в ньому негативні риси - він в цілому позитивний, за винятком того, що він психологічно блідий та нецікавий для наслідування. Але поряд з ним є інший образ - кінь, який є психологічно багатим, ефектним, активним і спонукає до наслідування. Цей кінь є "прихованим" головним героєм. Проте, на жаль, його образ є дуже негативним: він егоїстичний, нахабний, грубий, не поважає старших тощо. Такий образ, за спостереженнями за дітьми, стає об'єктом наслідування. Тому при аналізі сучасних мультфільмів слід звернути увагу на наявність "прихованих" головних героїв і проаналізувати їхні риси особистості та цінності, які вони передають [7].

3. Аналіз провідних цінностей, що передаються через мультфільми. Мультфільми мають великий вплив на формування уявлень дітей про світ та їхнє місце в ньому. До 7 років дитині необхідно сформувати базове уявлення про різні аспекти життя, що включає модель сімейних стосунків, взаємодії між статями, ставлення до людей, природи, матеріальних та духовних цінностей, праці та мистецтва. Ці уявлення базуються на провідних життєвих цінностях, які передаються різними джерелами, включаючи мультфільми.

3.1. Загальне сприйняття світу у мультфільмах. Сучасні мультфільми можуть мати негативне зображення світу, як небезпечного і ворожого. Це може викликати певні ризики для психічного стану дітей, оскільки їх уява про світ формується на основі того, що вони сприймають і спостерігають на екрані. Якщо дитина постійно зустрічає агресію, небезпеку та конфлікти у мультфільмах, це може вплинути на її емоційний стан і спричинити занепокоєння, тривогу чи негативні емоції.

Оптимістичність або песимістичність зображення світу в мультфільмах є важливим аспектом, який варто враховувати. Оптимістичні та позитивні мультфільми можуть надати дітям надійність, віру в краще майбутнє та розвивати оптимістичну життєву позицію. Водночас,

песимістичні або темні мультфільми можуть спричинити тривогу та негативні переживання.

3.2. Модель сімейних стосунків у мультфільмах. При аналізі мультфільмів слід звернути увагу на модель сімейних стосунків, що передається на різних рівнях: між чоловіком і дружиною, батьками і дітьми, а також прабатьками. Ця модель впливає на формування реальних сімейних стосунків у дітей. Багато мультфільмів показують негативні риси взаємин між партнерами, такі як неповага, агресивність, приниження гідності, а навіть невірність. Модель стосунків між батьками і дітьми часто характеризується несправедливістю, нерозумінням та байдужістю. Це впливає на ставлення дітей до батьків з неповагою, агресивністю та неслухняністю. Таке ставлення до сімейних стосунків нерідко підкріплюється гумором та відсутністю засудження. Окрім цього, в мультфільмах часто відображається байдужість та відсутність турботи про старших поколінь.

Отже, при аналізуванні моделей сімейних стосунків, що транслюються у сучасних мультфільмах, варто звернути увагу на наступні аспекти: прояв любові або нелюбові між членами сім'ї, наявність або відсутність поваги між членами сім'ї, а також з боку молодших до старших, взаємодія та взаємопідтримка в сім'ї або ізоляція та відчуження, слухняність або неслухняність дітей як прийняті норми, інші особливості сімейних взаємин.

Важливим аспектом аналізу дитячих мультфільмів є розгляд образів батьків, матерів, батьківських фігур та прабатьків, які є центральними для дитини. Сучасні мультфільми, на жаль, часто передають не найкращі риси батьків. Вони можуть бути злобними та агресивними до дітей, байдужими та неуважними до їхнього життя, нерозумними та "недалекими" або навіть просто "тупими". Матері часто зображуються егоїстичними, які більше турбуються про своє життя, а дитина сприймається ними як завада. Ідеалом матері часто є не жіночність та самовіддана любов, але замість цього наголошується на чоловічих рисах. Так само стосується і образу батька, якого можуть наділяти жіночністю або демонструвати патологічну мужність у формі агресивності, жорстокості та грубості. Постійне сприйняття таких образів може спотворити уявлення дітей про свої майбутні стосунки з партнерами, які дитина, за даними наукових психологічних досліджень, засвоює на підсвідомому рівні до 8–9 років.

Отже, аналізуючи образи батьків і прабатьків, які транслюються через сучасні мультфільми, слід звернути увагу на такі їхні аспекти: любов і турбота батьків про дітей чи індиферентність та егоїзм («у кожного своє життя»); адекватні жіночність матері й мужність батька, чи навпаки; риси, якими наділені батьки, їх позитивний чи негативний характер.

3.3. Модель романтичних взаємостосунків. Мультфільми часто встановлюють, що основа кохання героїв - це зовнішні риси людини, а не її внутрішня краса. Зокрема, акцентується на зовнішній привабливості жінок і фізичній силі чоловіків. Жінки в цих мультфільмах часто стикаються з нешанобливим та грубим ставленням, включаючи фізичне насилля. Такі неповага і грубість також можуть виявлятися у стосунках між героями, щодо високого кохання та вірності [5]. Це пояснює, чому такі взаємостосунки між статями все частіше спостерігаються серед сучасної дітей та молоді. При аналізі моделей взаємостосунків між статями в мультфільмах важливо звернути увагу на такі аспекти: повага, шанобливість або неповага, а також брутальність у взаємостосунках між статями і ставленні чоловіків до жінок; основа кохання і формування сім'ї: самовіддана любов чи корисливий розрахунок, або егоїстичний індивідуалізм; акцент на зовнішній або внутрішній красі героїв у взаємостосунках; демонстрація високого кохання і вірності як норми у взаємостосунках між статями або легковажне ставлення до цих цінностей; інші аспекти взаємостосунків між статями [13].

3.4 Модель ставлення до інших людей. Вона утворюється у дитини, спираючись на спостереження за стосунками власної родини, близького та широкого соціального оточення, а також на приклади з літератури та відеопродукції. У цьому процесі моральні почуття та норми відіграють важливу роль, а дитинство є чутливим періодом для їхнього формування. Тому дуже важливо, які моральні почуття і норми передаються через мультфільми. На жаль, сучасні мультфільми часто транслюють негативні моделі ставлення до інших людей. Вони сприяють егоїзму замість альтруїзму, крайньому індивідуалізму замість колективізму, та підтримують брехливість, душевну черствість та корисливість, висміюючи чесноти, такі як чесність, співчуття та безкорисливість. Ці негативні риси науково обґрунтовуються та навіть винагороджуються, тоді як високоморальні людські чесноти висміюються або вважаються некорисними та шкідливими для комфортного життя. Це пояснює, чому

така модель соціальних взаємостосунків все частіше спостерігається серед дітей і дорослих сьогодні.

Отже, при дослідженні моделі ставлення до друзів та інших людей, яку дитина вбирає через мультфільми, важливо аналізувати такі аспекти: чи переважає егоїзм або альтруїзм у стосунках; чи сприяє колективізму або індивідуалізму; чи підтримується взаємодопомога або турбота тільки про власне благополуччя; чи проявляється безкорисливість або корисливість; чи валоризується чесність або брехливість; чи проявляється співчуття до інших або душевна черствість; чи нормалізується вірність у дружбі або зрада; інші аспекти взаємостосунків з друзями та іншими людьми.

3.5. Ставлення до духовних і матеріальних цінностей. Дійсно, деякі сучасні мультфільми можуть перекладати матеріальні цінності на передній план, зображаючи їх як основу міжособистісних взаємин та головну життєву мету героїв. Це може мати негативний вплив на формування системи цінностей у дитини. Коли матеріальні цінності стають основою взаємодії та розвитку персонажів у мультфільмах, духовні та моральні аспекти можуть бути знехтувані або спотворені. Це може сприяти створенню споживацького підходу до життя, де успіх вимірюється лише матеріальними надбаннями, а не особистим розвитком чи моральною цінністю. Такий гіперболізований акцент на матеріальному може викривати уявлення дітей про те, що є дійсно важливим у житті. Вони можуть почати оцінювати успіх лише за рівнем матеріального багатства, забуваючи про міжособистісні відносини, здоров'я, освіту та інші моральні та духовні аспекти.

Оскільки мультфільми мають значний вплив на формування світогляду та цінностей у дітей, важливо, щоб вони були балансованими та передавали різноманітні аспекти життя. Духовні цінності, моральні принципи, соціальна відповідальність та емоційний інтелект також повинні мати місце в мультфільмах, які спрямовані на аудиторію дітей.

3.6. Ставлення до природи. Деякі сучасні мультфільми дійсно можуть відображати безтурботне, споживацьке, безжалісне або руйнівне ставлення до природи та живих істот. Це особливо помітно, коли головні герої, до яких діти відчувають симпатію, виявляють таке ставлення. Дитина, яка сприймає цих героїв як приклад або ідеал, може усвідомлювати таке ставлення як норму або правильне. Це приводить до формування неправильних уявлень про природу та її важливість. Мультфільми, де герої бездумно вибирають споживання та відсутність поваги до природи,

можуть посилювати уявлення дітей про безмежні ресурси та безшкідливий вплив людини на навколишнє середовище. Також може спостерігатися амбівалентне ставлення до природи в мультфільмах, де герой може виявляти співчуття та захоплення природою в одній сцені, а в іншій безжалісно її руйнувати. Це може заплутувати уявлення дітей про природу та її важливість, оскільки вони бачать суперечливі дії героїв.

При аналізі мультфільмів, важливо звернути увагу на те, яке ставлення до природи та живих істот вони передають дітям. Ідеальною ситуацією є те, коли мультфільми підтримують позитивне ставлення до природи, викреслюють шкідливі практики та надихають дітей на повагу до природи та стимулюють їх діяти відповідально.

Мультфільми можуть виступати як потужний засіб формування світогляду та цінностей у дітей, тому важливо, щоб вони передавали позитивне ставлення до природи та сприяли розвитку екологічної свідомості. Освіченість про екологічні проблеми та важливість сталого використання ресурсів є необхідною для забезпечення майбутнього нашої планети.

3.7. Ставлення до праці. Негативне ставлення до праці, яке може бути присутнє у деяких мультфільмах, відображається через різні способи. Головні герої можуть проявляти лінь і намагатися досягти матеріального благополуччя шляхом обходу чесної праці. Вони можуть використовувати неправдиві або навіть злочинні методи для досягнення своїх цілей. Через таке зображення герої можуть надихати дітей на неправильні вчинки і відвернути їх від усвідомлення цінності праці. Крім того, іноді герої мультфільмів можуть насміхатися над тими, хто працює чесно, ставлячи їх у вигляді "дурнів". Це може спричинити негативне сприйняття праці як чогось непотрібного або смішного. Замість підтримки і пошанування працівників, мультфільми можуть стимулювати молодих глядачів приймати негативне ставлення до праці і недооцінювати її важливість.

Важливо зрозуміти, що такі негативні уявлення про працю, які передаються у мультфільмах, можуть вплинути на світогляд дітей і сформувати неправильні уявлення про цінності та важливість праці в житті. Справжнє значення праці, її вплив на розвиток і самозадоволення, а також значущість внеску в суспільство можуть бути спотворені або недооцінені через такі негативні представлення.

4. Загальний емоційний стан, який викликає мультфільм. При аналізі мультфільмів з чуттєво-емоційної точки зору важливо звернути

увагу на кілька аспектів. По-перше, який емоційний стан викликає мультфільм в цілому: позитивний чи негативний, чи призводить до того, що дитина стає надто збудженою або, навпаки, пасивною, агресивною, капризною або нервово збудженою. По-друге, чи викликає мультфільм у дитини патологічні страхи, які можуть перетворитися на фобії. Це може проявлятися у суттєвих змінах в сні, страху темряви, страху залишатися самотньою, а також у виникненні невротичних проявів, наприклад, нервового тіку, гризіння нігтів або енурезу. По-третє, важливо з'ясувати, чи сприяє мультфільм формуванню здорового почуття гумору у дитини. Сучасні психологи відмічають зниження здорового почуття гумору серед дітей (і дорослих). Часто мультфільми спонукають до сміху за рахунок примітивних речей, наприклад, комічних падінь і травмувань, або через жорстокість, коли персонажі завдають одне одному серйозних шкоди, супроводжуючи це веселим сміхом. Такий примітивний і жорстокий гумор досить поширений у сучасних мультфільмах [13].

5. Вплив мультфільмів на розвиток інтелектуальної сфери дитини. Деякі мультфільми можуть не відповідати віковим особливостям пізнавального розвитку дітей, що суттєво знижує рівень розвитку. Це може проявлятися у обмеженому словниковому запасі персонажів, що не сприяє розвитку мовлення дитини, особливо зважаючи на те, що ранній дитячий вік є важливим періодом для розвитку мови. Багато сучасних мультфільмів також пропонують інтелектуально примітивні сюжети. Тому під час аналізу мультфільмів варто звернути увагу на те, наскільки вони сприяють або гальмують інтелектуальний розвиток дитини [5].

Аналіз психолого-педагогічної літератури та результати нашого дослідження в процесі вивчення навчальної дисципліни «Теорія та методика використання мультиплікаційних фільмів» підтверджують, що вивчення студентами означеної навчальної дисципліни має позитивний вплив на процес їх професійної підготовки щодо використання мультиплікаційних фільмів у роботі з дітьми дошкільного віку, дає можливість оволодіти необхідними теоретичними знаннями, практичними уміннями і навичками та вимагає оновлення змісту, відповідно до вимог часу. Оскільки, мультиплікаційні фільми є особливо дієвим засобом розвитку особистості дошкільника, бо немає дітей, які б не любили мультфільми та не дивились їх практично щодня, ми вважаємо, що необхідно ознайомлювати майбутніх вихователів з методикою їх використання. Адже, використання мультиплікаційних фільмів – це

сучасний і дієвий засіб навчання і виховання, що виконує освітню, розвивальну і виховну функції, які діють в органічній єдності. Відтак, сприяють формуванню у дитини потреби в знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконаленню пізнавальних умінь і навичок.

Отже, сучасна підготовка фахівців дошкільного освіти повинна бути конкурентно придатна європейським, світовим рівнем кваліфікації для досягнення єдиної мети – формування гармонійно розвиненої особистості. У педагогічній науці та практиці, і зокрема сучасній, приділяється значна увага проблемі професійної підготовки вихователя. Вихователь – є головною постаттю, від якої залежить виховання, навчання і розвиток дітей дошкільного віку. Орієнтація системи дошкільної освіти на розвиток дитини передбачає нову педагогічну позицію, у центрі якої особистість дитини з індивідуальними, психічними та фізичними особливостями. Тому до особистості педагога дошкільного навчального закладу висуваються особливі вимоги. Виходячи з цього, пріоритетним завданням підготовки у закладі вищої освіти є формування майбутнього спеціаліста засобами активних, продуктивних технологій.

Таким чином, система фахової підготовки майбутніх вихователів становить цілісний комплекс структурних елементів, що перебувають між собою у певних зв'язках і стосунках, взаємодіють один з одним і утворюють становлення майбутнього вихователя в процесі його підготовки в сучасній вищій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція). *Дошкільне виховання*. 2012. №7. С.4-19.

2. Бєлєнька Г. В., Богініч О. Л., Борисова З. Н. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці: монографія / за ред. Г. В. Бєлєнька. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 310 с.

3. Дишель К. А. Теоретична модель дослідження мультиплікаційних засобів як чинника емоційного розвитку молодших школярів. *Актуальні проблеми психології.* Київ, 2014. Т. 11. Вип. 13. С. 190-197.

4. Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010. 324 с

5. Жаровцева Т. Г. Теоретико-методичні засади підготовки фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями: монографія. Одеса: ПНЦ АПН України, 2006. 367 с.

6. Колонтаєвська С. В. Особливості використання дитячої мультиплікації як засіб виховання основ культури поведінки старших дошкільників. *Проблеми освіти: збірник наукових праць ВДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».* 2019. Вип.91. С. 241-245.

7. Ковшар О. Формування інноваційного мислення майбутніх педагогів-дошкільників. *Керівництво процесом створення соціокультурного простору в дошкільних навчальних закладах для розвитку загальної креативності учасників педагогічного процесу*. Кривий Ріг: КДПУ, 2011. С. 4-9.

8. Крутій К. Л. Медіадидактичні особливості використання мультфільмів як засобу навчання мови і розвитку зв'язного мовлення дошкільників. *Наукові записки.* 2013. № 3. С. 63-78.

9. Крижанівський Б. Мальоване кіно України. Київ: Мистецтво, 1968.

10. Коновалова К. І. До проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів до педагогічної діяльності. *Педагогічні науки*. 2015. № 2 (49). С. 88-92.

11. Линенко А. Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї: монографія. ОКФА, 1995. 80 с.

12. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Академвидав, 2006. 456 с.

13. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (дата звернення: 08.07.2020).

14. Про дошкільну освіту: Закон України від 06.09.2018 № 2541-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14 (дата звернення: 08.07.2020).

15. Силко Р. М. Мульт-терапія як технологія виховання дітей. Активна мульт-терапія. *Вісник ЧНПУ. Сер. Педагогічні науки.* 2014. №120. С.188-190.

16. Слюсаренко Н., Мороз Н. Телебачення як засіб формування моральної особистості. *Молодь і ринок.* 2005. № 3. С.74-78.

17. Яновський М. І. Механізми психологічного впливу кінематографічного відеоряду на глядача: дис. … канд. психол. наук: 19.00.01. Харків, 2005. 290 с.

ВИСНОВКИ

У монографії наведено теоретичне узагальнення і науково-практичне розв'язання проблеми підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до професійної діяльності, що полягає в обґрунтуванні, теоретичному осмисленні теоретико-методологічних та методичних засад досліджуваного феномену. Представлено і узагальнено низку проблемних питань:

1. Досліджено теоретичні та практичні засади проблеми підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'єю із фізичного виховання дітей дошкільного віку. З'ясовано сутність ключових понять: «підготовка», «готувати», «підготовленість», «взаємодія сім'ї і закладу дошкільної освіти», «інтеграція», «педагогічне партнерство», «партнер». Розкрито періоди та напрямки професійної підготовки майбутніх педагогів.

Підкреслено, що безпосереднє здійснення взаємодії вихователів і батьків має ґрунтуватися на вивченні сім'ї та використанні методів впливу один на одного. Наголошено, що взаємодія вихователів закладу дошкільної освіти з батьками передбачає розв'язання таких завдань з фізичного виховання дітей дошкільного віку, як: оздоровчі, освітні, виховні. Розкрито форми роботи, через які здійснюється взаємодія вихователя закладу дошкільної освіти з батьками щодо фізичного виховання дітей дошкільного віку: колективні, індивідуальні, групові, наочно-письмові та наочно-інформаційні. Доведено, що форми роботи педагогів з батьками дають можливість пропагувати знання з питань організації та змісту фізичного виховання дітей в сім'ї. Зазначено, що позитивних очікуваних результатів у фізичному розвитку дітей дошкільного віку можна досягти лише при вмілому поєднанні усіх форм роботи вихователів з батьками. Педагогічна просвіта батьків повинна мати цільове педагогічне спрямування.

2. Детально вивчається проблема підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до використання комп'ютерних технологій у своїй професійній діяльності, наводить і аналізує різні підходи та методи підготовки майбутніх фахівців ЗДО, а також формує перелік засобів ІКТ, що полегшують процес опанування комп'ютерними технологіями і є зручними у щоденному використанні при підготовці до занять, створенні різноманітних презентацій, ігор, вправ, відеоматеріалів для роботи з дошкільниками тощо.

3. Окреслено STREAM-технології як інноваційний підхід до вирішення завдань сучасної дошкільної освіти. Детально проаналізовано зміст та методи STREAM-освіти, а також особливості впровадження STREAM-технологій в освітній процес закладів дошкільної освіти. У ході аналізу змісту STREAM-освіти автор детально розглядає її компоненти та програми, характеризує особливості роботи з дітьми старшого дошкільного віку за кожним освітнім напрямом. Важливим питанням постала і проблема підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми за технологіями STREAM-освіти, тому в статті автор наводить приклад програми підготовки майбутніх фахівців до роботи із зазначеним інноваційним напрямом освіти та детально характеризує її наповнення.

4. Досліджено проблеми практико-орієнтованих технологій підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в умовах дистанційного проходження педагогічної практики. Проаналізовано та узагальнено педагогічний досвід впровадження практико-орієнтованих технологій в процес підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. Розкрито основні принципи, методи та засоби використання дистанційних технологій в освітньому процесі педагогічної практики та виклики, які виникають перед закладами вищої освіти у зв'язку з необхідністю проведення педагогічної практики у дистанційному форматі. Обґрунтовано дистанційні методи навчання, які спрямовані на формування соціально активних, креативних та інноваційно налаштованих педагогів з високими моральними цінностями, які мають володіти не лише теоретичними знаннями та педагогічними навичками, але й бути готовими до їх практичного застосування, мають високий рівень професійної компетентності. У цьому контексті використання технологій дистанційного навчання стає ефективним засобом досягнення цієї мети, сприяючи формуванню в майбутніх фахівців навичок і вмінь, необхідних для успішної роботи у сфері дошкільної освіти в умовах сьогодення.

5. Акцентовано увагу на необхідності підготовки фахівців нової генерації, спроможних адаптуватися до швидкоплинних змін у професійній діяльності, самостійно поповнювати професійні знання та збагачувати власний професійний досвід упродовж усього життя. Уточнено сутність і зміст базових понять дослідження, а саме: «мультиплікаційний фільм», «підготовка», «готовність», «професійна підготовка». В підготовці майбутніх фахівців до професійної діяльності визначено складові компоненти; серед факторів, які зумовили необхідність

перегляду пріоритетів у системі професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільного профілю, виокремлено групи чинників модернізаційних перетворень у галузі педагогічної освіти. Відмічено, що якісна професійна підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку в контексті сучасності визначається рядом умов професійного становлення особистості студентів: рівнем здобутих знань; компетентністю в професійній діяльності; стійкою мотивацією до навчання, професійним зростанням у педагогічній сфері та культурою особистості студента. Виокремлено функції вихователя закладу дошкільної освіти, які є передумовою ефективної реалізації професійної діяльності:гностично-дослідницьку, виховну, конструкторсько-організаційну, діагностичну, координуючу. Виділено особистісні якості, якими повинен володіти педагог; пропонуються основні складники методичних дій, спрямовані на виховання дітей дошкільного віку засобами мультиплікаційних фільмів; запропоновано етапи перегляду мультиплікаційних фільмів; обґрунтовано доцільність використання мультиплікаційних фільмів як засобу виховання дошкільників.

З’ясовано, що мультиплікаційний фільм є складником повсякденного життя кожної дитини, тому зусилля вихователів закладів дошкільної освіти, батьків мають бути спрямовані на пошук шляхів позитивного впливу та нейтралізації негативного впливу мультиплікаційних фільмів. Визначено мультиплікаційний фільм як один із найбільш ефективних засобів виховання дітей дошкільного віку.

Представлене монографічне дослідження не вичерпує усіх аспектів, пов’язаних з проблемою підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до професійної діяльності. Ми припускаємо можливість подальшої розробки практичного аспекту підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до професійної діяльності.